

01.- Van 1489 tot 1653 : de twee halfheerlijkheden

Na de verwoestingen van 1467, toen Brustem het slagveld was van de Luikenaren en de Bourgondiërs, werd de streek jarenlang geplunderd en verwoest door allerlei legerbenden.

In 1482 werd prins-bisschop Lodewijk van Bourbon vermoord door Willem van der Marck en opgevolgd door Jan van Hoorne. We merken zijn wapen op het schepenbankzegel in 1485, gedeeld met dit van de familie van Alsteren, gezegd van Hamal.

Willem III van Alsteren overleed in 1490 (01). De oudste zoon, Jan van Alsteren (02), ridder, gehuwd in 1462 met Marguerite-Jacqueline van Hamal, genaamd de Soy (03), dochter van Henri van Hamal, genaamd de Soy, schildknaap, heer van Grand-Bomal en proost van Durbuy in 1472 en 1479, en van Catharine de Seraing (04), volgde hem als halfheer op. Hij was heer van Hamal en van Boutersem (gedeeltelijk), burgemeester van Luik in 1498, 1502 en 1518, lid van de Etat Noble in 1492 en voogd van Rutten (05).

In 1494 deed hij leenverheffing van de Gulikse helft van Brustem (06) en overleed in 1520 (07). Zijn wapen kwam voor op de schepenbankzegels van 1492 (08) en van 1512 (09), naast dat van de toenmalige prins-bisschop. Op het schepenbankzegel van 1492 stond een kroontje boven de leeuw en als randschrift: '*Sigillum scabiorum Brustemien*'.

Anno 1492.

Prins-bisschop van Luik,
Jan van Hoorne.
1483 - 1505

Jan van Alsteren,
genaamd van Hamal.
1490 - 1520

In goud drie rode post-
hoorns, geringd en ge-
mond van zilver.

Gevierendeeld:
I en IV: een zilveren gekroonde
leeuw.
II en III: in zilver vijf rode
spitsruiten.

Leeuw IV is gewend.

In 1506 werd Everard van der Marck verkozen tot prins-bisschop van Luik. Dit merken we aan het schepenbankzegel van Brustem.

Anno 1512

Prins-bisschop van Luik,
Everard van der Marck.
1506 - 1538

Jan van Alsteren,
gezegd van Hamal.
1490 - 1520

In goud een dwarsbalk, geschaakt in drie rijen van zilver en rood en een uitkomende gewende rode leeuw, getongd en genageld van blauw.

Gevierendeeld:
I en IV: een zilveren gekroonde leeuw,
II en III: in zilver vijf rode spitsruiten.

Leeuw IV is gewend.

De leeuw van prins-bisschop van der Marck is uit heraldische beleefdheid gewend. Was dit de Loonse leeuw? De leeuw IV van Jan van Alsteren was reeds gedraaid ten tijde van prins-bisschop Jan van Hoorne in 1492.

Na de dood in 1520 van halfheer Jan van Alsteren werd zijn echtgenote Marguerite-Jacqueline de Hamal, genaamd de Soy, vrouwe van half Brustem en ze bleef dit tot 1524.

Zij hadden 5 kinderen: 2 jongens en 3 meisjes. Haar jongste dochter Marguerite van Alsteren, huwde met jonker Gerdt van Ghoer, zoon van Gerard van Ghoer, heer van Bosch, en van Philippine de Horion, vrouwe van Hartelsteyn. Door zijn huwelijk werd Gerdt van Ghoer heer van Hamal, van Kerkom, van Boutersem (gedeeltelijk), van Hartelsteyn, erfvoogd van Rutten en halfheer van Brustem (10).

In deze laatste functie werd hij in Brustem op woensdag 11 januari 1524 geïnstalleerd. Dit gebeurde op de Singel onder de linde (11), voor de stenen brug, die naar de versterking leidde. Daar beloofde de nieuwe halfheer onder eed de privileges en alle andere rechten van de vrijheid Brustem te zullen eerbiedigen.

Hij sprak volgende eed uit:

'Van desen dage voerts, van desen dage algaeder sal ick God goede van heymelreyck getrouwe sijn ende sijnder lieve moeder Maria, allen Goeds lieven helgen, ende gelove die vrijheit recht te onderhouden ende die previlegie in haerder macht ende nijet af te nemen ende allen man recht te doene ofte doen te doene soe decke ende menichverfven als ick daer toe versoecht worden sal, weesen ende weeven helpen te bestudden (=ondersteunen), dat en sal ick nergens om laeten omme greft noch om greve, het sijn gelt, goet, goilt oft silver, etc. (dan soe zweert hij met uitgerichte vingeren) dat ick gesekert ende geloeft hebbe dat sal ich weete ende getrouwelijcke halden.

Soe help mijnch God ende alle sijn helgen ende alle Goedts lieve

helgen' (12).

De schout, Jan van Hamel, een natuurlijke zoon van de vroegere halfheer Jan van Alsteren zaliger, leidde hem van de Singel naar het kerkhof en liet hem de klok in de kerk luiden. Nadien strooide zijn stadhouder Art Kempeneers, namens de jonker, gouden en zilveren munten uit voor een waarde van 4 gulden en 6 stuivers Brabants.

Vijftien inwoners, die zich vooral aan vechtpartijen hadden schuldig gemaakt, wierpen zich op de knieën voor hun kersverse dorpsheer en smeekten luid om vergiffenis.

Deze berouwvolle boosdoeners bekenden één na één hun misdrijf: Jan Cremers betreurde dat hij gevochten had tegen Merten Hoemans, maar zonder mes te trekken. Hij gaf echter wel toe dat hij reeds met een bloot mes gevochten had. Een andere bekende dat hij in de vijver van de dorpsheer gevist had. Een derde, een zekere Jan, gaf toe dat hij met een mes gevochten had met Jan Vander molen. Karel Persoens bekende dat hij twee gapende wonden had toegebracht aan een knecht. Een zekere Vits zei openlijk dat hij tegen Robyn vande Blockerye gevochten had met Hendrik Pypops en dit drie of viermaal. Maar ook Robyn vande Blockerye gaf toe dat hij wel honderd maal op de vuist gegaan was. Hendrik Hollanders had zijn mes getrokken tegen Jacob Knesclinx. Ook Jan Asselen had gevochten. Een zekere Zeger had driemaal een mes getrokken. Ook had een man, Hendrik genaamd, aan een gevecht deelgenomen. Een andere bekende dat hij zelf gerechtigheid gezocht had. Jacob van Brabant de jonge had zich schuldig gemaakt aan een messengevecht met Christyn van Gedoye en een andere man, die zich Jan noemde. Willem Pypops had vijf of zesmaal gevochten. Arne van Erp, die gevangen zat, werd vergiffenis geschonken en vrijgelaten. Ook iemand die Van Mel- dert heette biechtte zijn misdaad op.

Dorpsheer Gerdt van Ghoer aanhoorde ze allen, schonk vergiffenis, verzocht hen weer op te staan en spoorde hen aan zich voortaan beter te gedragen (13). Het wapen van de nieuwe half- heer kwam voor op de schepenbankzegel van 1527.

Anno 1527

Prins-bisschop van Luik,
Erard van der Marck.
1506 - 1538

Gerdt van Ghoer,
heer van Hamal.
1524 - 1529

De leeuw heeft nu een gespleten staart.

Gevierendeeld:
I en IV: in zilver drie rode posthoorns, geringd en gemonnd van zilver (=Ghoer),
II en III: in zilver vijf ruiten.

Randschrift: '*Sigillum scabinorum Brustemien*'

Herhaaldelijk ontstonden jurisdictieconflicten tussen de twee halfheren, maar in 1524 bereikten ze hun hoogtepunt.

De schepenen raadpleegden toen hun oude registers en stelden vast dat beide halfheren dezelfde rechten in Brustem bezaten, behalve dat het recht van *'den clockslach als gebant is'* aan de prins-bisschop toekwam. Op 24 nov. 1524 stelden deze schepenen een officiële akte op, waarmee Gielis Greven, luitenant-dros-saard van Montenaken, waaronder Brustem viel, namens de prins-bisschop en Art Kempeneers, gevolmachtigde van de Gulikse half-heer, jonker Gerdt van Ghoer, zich akkoord verklaarden (14).

In februari 1525 vroeg stadhouder Art Kempeneers een kopie van de vrijheidsbrief van 1175 aan de schepenen. Die kopie werd in het schepenregister van Brustem ingeschreven (15):

'Int jaer ons heren dusent vijfhonderd XXV in februario hebben wy scepenen beider heren der vryheit tot Bruystem een copie authentycck ghegeven uit der selver voersceven privilegien van worde tot worden te versueck van Art Kempeneers als mombere ge-mechtich van joncker Gordt van Ghoere, heer tot Hamal, half Bruystem enz.' (16).

Gerdt van Ghoer bleef echter niet lang halfheer van Brustem. Na vijf jaar, in 1529, werd hij vervangen door zijn schoonbroer, Herbert van Eys, genaamd Beusdaal de jonge, ridder, baljuw van Maastricht, gehuwd met Elisabeth *'Lijsbeth'* van Alsteren, vijfde kind van Jan van Alsteren en Marguerite van Hamal de Soy.

Gerdt van Ghoer, heer van Hamal, werd op 16 mei 1537, hoogschout van Maastricht, maar werd aldaar op de Markt door het volk vermoord op 22 sept. 1539. Marguerite van Alsteren hertrouwde met Jean Cluts de jonge, die in 1543 heer van Hamal werd (17).

De nieuwe Gulikse halfheer Herbert van Eys werd op maandag 10 mei 1529 geïnstalleerd, nadat hij de dag voordien met zijn familie te Brustem toegekomen was (18). Hij was afkomstig van Buesdaal, tussen Teuven en Remersdaal.

Na de gebruikelijke eedaflegging op de Singel voor de burcht werd hij naar de banklok gebracht, die door hem geluid werd. Nadien beloofden schout en schepenen onder eed hun nieuwe heer van de Gulikse helft te erkennen en hem steeds trouw te zijn. Ze deden dit in volgende bewoordingen:

'Van dese dag en van nu af zullen wij hou en trouw zijn aan de edele en vrome jonker Herbert van Eys, onze grondheer, hem behoeden voor nadeel en zijn voordeel bevorderen, de heerlijke rechten en de jurisdictie helpen onderhouden, aan de partijen justitie helpen administreren, rechtvaardig getuigenissen helpen horen en rechtvaardige vonnissen helpen maken naar ons beste inzicht, weiden, grenzen, oude gebruiken, vrijheden, gerechtigheden en privileges helpen onderhouden naar ons beste vermogen en verder alles doen wat goede getrouwe onderdanen hun heer verschuldigd zijn. Dat zullen wij niet laten voor vriend of mage, gift of gave, uit haat of nijd, noch om enige andere zaak, noch uit nood, noch vrees voor de dood. Dat zweren wij; zo helpe ons God en al zijn heiligen'.

De handboogschutters van de Sint-Sebastiaansgilde traden naar voren en zwoeren hun nieuwe heer steeds trouw te dienen, telkens

zij hiertoe door hem verzocht zouden worden.

Hierop antwoordde Herbert onder eed de aloude rechten van de schutters altijd te zullen eerbiedigen. Na de plechtigheid op de Singel liet hij gouden en zilveren munten voor een waarde van ongeveer drie gulden Brabants uitstrooien (19).

Een maand later, op 14 juni 1529, machtigde Herbert de stadhouder Art Kempeneers om hem in al zijn zaken te vervangen, zoals deze dat reeds onder zijn voorganger Gerdt van Ghoer gedaan had (20).

In 1530 hing er weer ruzie in de lucht bij de halfheren. De stadhouder van de Luikse halfheer, luitenant-drossaard Gielis Greven, had op het grondgebied van Brustem een Lambrecht Sterken aangehouden en hem buiten Brustem gebracht. Toen dit aan Herbert van Eys bekend geraakte, kwam hij hiertegen in verzet.

Slechts wanneer Gielis Greven de gevangene terug naar Brustem bracht en voor de schepenbank openlijk toegaf dat hij zijn boekje te buiten was gegaan, schonk de Gulikse halfheer hem vergiffenis. De schepenen verklaarden het incident voor gesloten (21).

De laatste naamdraagster Elisabeth van Alsteren en haar echtgenoot Herbert van Eys deden leenverheffing van half Brustem voor de leenzaal van Gulik in 1531 (22).

De Luikse halfheer Everard van der Marck werd in 1538 opgevolgd door Cornelius van Bergen. Van 1544 tot 1557 was Joris van Oostenrijk de prins-bisschop en dus halfheer van Brustem. Daarna volgde tot 1564 Robert van Bergen. Nadien werd de Luikse helft bestuurd door prins-bisschop Gerard van Groesbeek tot eind december 1580. Toen kwam Ernest van Beieren (1581-1610) aan het bewind, die ook aartsbisschop van Keulen werd in 1583.

Herbert van Eys overleed in 1553. Na zijn dood was zijn echtgenote, Elisabeth van Alsteren, vrouwe van half Brustem. Ze werd als zodanig vermeld in 1553 en 1554. Haar zoon, jonker Herman van Eys, genaamd Beusdaal, volgde haar op en deed leenverheffing in Gulik in 1563 (22). *'Hermannus van Eys, genaamd Huberti filius'*.

Hetzelfde jaar reeds verkocht Herman zijn halfheerlijkheid aan jonker Werner I Huyn van Amstenrade, heer van Amstenrade en voogd van Valkenburg in 1566, zoon van Jan Huyn van Amstenrade en Mathilde van Cortenbach (23). Deze Werner I Huyn van Amstenrade had een oudere broer Nicolas, (+1584) die commandeur werd te Bernissem; een jongere broer, Jean, was kanunnik van de kathedraal. Verder had hij zes zusters: Anne Marie, gehuwd op 18 april 1548 met Willem de Horion; Marie (+1595), gehuwd met Jan Hoen van Hoensbroeck (+1589); verder Agnes, Gertrude, Oda en Catharina (kloosterlinge).

Enige tijd voordien, denkelijk voor 1560 had halfheer Herman van Eys reeds de helft van Brustem aan zijn zwager, Arnold Spies van Aldenhof, man van zijn zuster Mechtildis van Eys, verpand (24).

Het kwam nu tot een proces tussen koper, verkoper en pandhouder. Veel Brustemnaren werden als getuigen gedagvaard (25). In het visitatieverslag van 02 aug. 1563 stond:

'salve quod ante tres annos fuit quidam nobilis sororius domini temporalis hic residens, qui multa verba heretica aut de he-resi

suspecta proferre solebat, sed a duobus annis per pas- to-rem admonitus ne verbis huiusmodi amplius uteretur recessit ultra Mosam. Vocatur domicellis Arnoldus Spe'.

Vertaling:-behalve dat drie jaar geleden er een zekere man van adel was, een zwager van de heer, die hier verblijf hield. Die had de gewoonte vele woorden die met ketterij te maken hadden te uiten, maar nadat hij door de pastoor was aangemaand geen woorden van die strekking meer uit te spreken, trok hij weg over de Maas. Het heertje wordt Arnold Spe genaamd (26).

Werner I Huyn van Amstenrade was ook heer van Waterschei en gehuwd met Anna van Strijthagen, dochter van Jan van Strijthagen, heer van Kerpen en van Sophie van Cortenbach (27). Amstenrade ligt in Nederland tussen Brunssum en Hoensbroek en hal-verwege Heerlen en Sittard.

Bij de verkoop van het dorp werd overeengekomen dat de schepenen van Brustem voortaan in beroep en voor lering naar de schepenen van Luik zouden gaan (28).

Werner I bleef 32 jaren halfheer van Brustem. Zijn huwelijk was kinderloos, maar hij had wel een buitenechtelijke zoon, ook Werner genaamd (27), die in 1587 met Rolendine de Lenneppe huwde (29). Uit hun samenleven voordien, zou in 1579 reeds een zoontje, Werner, geboren zijn.

Bastaarden kwamen in adellijke families veelvuldig voor. De edelen trouwden meestal om hun bezit te vergroten. Liefde en wederzijdse aantrekkingskracht speelden hierbij slechts een ondergeschikte rol, zodat er onvermijdelijk relaties ontstonden in andere, veelal lagere sociale klassen. Uit deze relaties werden ook kinderen geboren.

In 1570 verwierf Werner I het leen Carisbourg (Heerlen) en schonk het in 1580 aan zijn natuurlijke zoon. Zijn nakomelingen behielden het leen tot op het einde van de 17e eeuw (30).

Op 20 mei 1595 stelde de oude Werner I zijn testament op voor notaris Joannes a Lapide in zijn eigen huis '*La Fontaine*' in de parochie St-Christoffel te Luik (31).

Hij schonk 10 stuivers Brabants aan de kathedraal van Luik. De arme mensen van Brustem kregen twaalf vaten rogge, gevestigd op de heerlijkheid en de erfgoederen van Brustem, jaarlijks in brood uit te delen op driekoningen, met voor elke behoeftige de verplichting een Onze Vader en een Weesgegroot te bidden voor zijn zaligheid. Al zijn schulden moesten uit zijn erfgoederen betaald worden. Zijn zuster Marie, weduwe Jan Hoen van Hoensbroek, heer van Beverst, zou levenslang het genot van al zijn erfgoederen in het land van Valkenburg krijgen (32). Aan een nicht (waarschijnlijk Catharine Huyn van Amstenrade, echt- genote van Daniël de Spies, heer van Schweinem) en enkele andere familieleden vermaakte hij al zijn goederen in het land van Gulik, evenals zijn huis '*La Fontaine*' te Luik.

Zijn overige goederen, heerlijkheden, landerijen, beemden, ren-ten, cijnznen en jaarlijkse inkomsten, schonk hij aan zijn twee kleinzonen, Werner en Daniël, kinderen van zijn bastaardzoon en

Rolendine de Lennepe. Ieder zou de helft ontvangen, maar de oudste kleinzoon Werner zou hem opvolgen te Brustem en dus het kasteel, de heerlijkheid, de lenen en de cijnzen erven Dit testament werd in aanwezigheid van getuigen in het Vlaams opgesteld. Het begint met: '*Inden naeme des heeren amen*'. De hoofdletter I is versierd en we onderscheiden er een aangezicht in en het jaartal 1595. Tekende de schrijver hier het aangezicht van Werner I Huyn van Amstenrade? Dan weten we dat hij een scherpe neus en een klein baardje had.

Anna van Strijthagen, weduwe van Werner, verhief in 1595 een derde van het leen Gebrouck bij Beek in Nederland. Ze verkocht het nadien aan Godefroid Mutsenich.

Werner Huyn, bastaard van de overleden Werner, verhief ook in 1595 het andere deel van Gebrouck. In 1644 kocht Hubert Creusen uit Maastricht de tweederden van de bastaard (33).

Anna van Strijthagen overleed in 1598 (27). Ze overleefde haar man drie jaar, want hij stierf kort na het opstellen van zijn testament, op 14 juni 1595. Zij werden in de kerk van Brustem begraven. Achteraf, waarschijnlijk bij de bouw van de nieuwe en vergrote kerk in 1852 werd de grafsteen onder een afdakje tegenover de kerkdeur geplaatst op het kleine kerkhof. Hij staat er nu nog. Op de steen werd een fout gebeiteld. De datum van overlijden is niet '*14 juli*', maar 14 juni 1595.

Maar de oude heer Werner I Huyn van Amstenrade had buiten de waard gerekend. Daar hij zonder wettige nakomelingen gestorven was, eiste de Gulikse leenheer Johann-Wilhelm de heerlijkheid terug. Hij besloot zijn Brustemse helft niet meer in leen te geven.

Vijf dagen na het overlijden, op 19 juni 1595, machtigde hij jonker Bruno Heister, voogd van Sittard, om de helft van Brustem in zijn naam officieel in bezit te nemen. Op het afgesproken uur op 13 juli 1595 verzamelden schout Conrart Ouwercx, schepenen Jan Putzeis, Jan Pollarts, Jan Zuyrincx, Thomas Motmans en Petrus Morren en de gemeentenaren van Brustem zich. Bruno Heister overhandigde zijn machtigingsbrief aan de schout. Deze liet hem luidop voorlezen. Voogd Heister vroeg aan de schepenen welke de gebruiken waren bij een dergelijke inbezitting. De oudste schepen en de oudste aanwezige inwoner hadden de installatie van jonker Herman van Eys in 1563 nog meegemaakt. Ze wisten nog hoe 32 jaar geleden de ceremonie in elkaar zat en vertelden dat Herman van Eys zijn helft in bezit genomen had door zijn eed af te leggen en geld uit te strooien, dat de gemeentenaren insgelijks hun eed hadden gedaan.

Bruno Heister verzocht de schepenen nu ook hetzelfde te doen. Gevolgd door schout en schepenen begaf hij zich dus naar de kerk en luidde de klok ten teken van inbezitting van de Gulikse halfheerlijkheid. Vervolgens beloofde de Sittardse voogd onder eed, namens de hertog, de vrijheid Brustem in al haar privileges en tradities te handhaven, deze niet te verminderen doch veeleer te vermeerderen. De Brustemse gemeentenaren zwoeren hun nieuwe heer trouw te zullen blijven (34). In een bericht, uitgaande van Bruno Heister werd in 1595 de burcht van Brustem als zeer vervallen afgeschilderd.

Een paar jaar later stelde Johann-Wilhelm evenwel vast dat de halfheerlijkheid '*qui nous a esté devolu proprietairement dez l'an 1595 passé, par la morte de Werner Huyn d'Amstenraet, du quel fief nous en avons faict prendre possession pour nostre proffit*' hem geen enkel voordeel opleverde, integendeel had ze heel wat onkosten geveerd. Daarbij lag de halfheerlijkheid in de nabijheid van St-Truiden en dus een eindje verwijderd van Gulik.

Geruime tijd trachtte hij zijn bezit te verpanden, maar er daagde geen kandidaat op. In het jaar 1603 op 15 maart kocht dan toch een zekere Werner II Huyn van Amstenrade de Gulikse helft met haar aanhorigheden en met de hoge justitie. Hij zou ook voogd van Zepperen worden. Vermits allodiaal of eigengoed niet moest verheven worden, vinden we in het archief van Düsseldorf weinig inlichtingen over Brustem.

Onze Werner II Huyn van Amstenrade was naamgenoot en tevens bloedverwant van de laatste heer van Brustem. Hij was de zoon van Gaspar Huyn van Amstenrade, (+1593), en Maria van Reuschenberg, (+1602). Deze Gaspar was een achterneef van de overleden heer van Brustem.

De nieuwe eigenaar, Werner II, gehuwd met Leiffard van Leerodt of Leeraerdt (36), was hofmaarschalk en raadsheer van de Gulikse hertog en baljuw of '*aptmann*' te Brüggén (Duitsland) en dros-saard van Briggelen (37). Hij betaalde 1400 écus contant in de handen van secretaris Jacques Koppen. Het geld moest dienen voor een betaling aan de neef en leenman van de hertog, namelijk Hen-ri, graaf van Stein, voor het verwerven van een deel van de heerlijkheid Homberg.

De kleinzonen Werner en Daniël Huyn van Amstenrade verkochten op 11 mei 1604 met toestemming van de Officiaal van Luik het huis, dat zij gezamenlijk geërfd hadden van hun grootvader Werner I, (+1595). Dit huis lag te Chenée en omvatte hof, tuinen, weiden en landerijen. Het werd verkocht aan de meestbiedende nl. Arnold de Haling, burger van Luik (38).

De oudste kleinzoon °1579, we noemen hem gemakshalve Werner III Huyn van Amstenrade, had denkelijk een relatie met een zekere Maria Colen uit Brustem. Op 16 maart 1604 werd, volgens de pa-rochiereregisters van pastoor Adrianus Daniels, een natuurlijk kind met de naam Werner geboren. Als ouders noteerde de pastoor: '*Werner Huyn van Amstenrade en Maria Colen*'. Peter was Nicolas Pallen, meter was Catharina Colen, echtgenote van Augustinus Wasoens. Wie Maria Colen is kon niet achterhaald worden. In 1604 overleed wel een Anna Colen. Een Jan jr. Colen was schepen van 1632 tot 1665.

Op 10 jan. 1613 huwde de 34-jarige Werner III Huyn van Amstenrade met Gertrude Menten, dochter van Pierre Menten of Minten (39) en haar zuster Marie Menten werd de echtgenote van Antoine de Horion uit Ordingen.

De Gulikse halfheer Werner II Huyn van Amstenrade, maarschalk en raadsheer van de Gulikse hertog, kocht op 17 dec. 1609 voor 650 gulden Brabants de cijnshoven van Rijkel en Sombergen, gelegen te Brustem en omstreken en deed verheffing van deze hoven (40).

In '*Jurisprudence héroïque*' van Christijn, lezen we dat een Werner Huyn van Amstenrade, ridder, in het jaar 1609 de heerlijkheid Sombrefte kocht van de familie de Lalaing (41). Le Fort vermeldde dat Werner, de natuurlijke zoon, de heerlijkheid Marbais kocht in 1609 aan de graven de Lalaing (42).

In de eerste maanden van 1610 werd Emond Huyn van Amstenrade, de broer van Werner II Huyn van Amstenrade (43), landcommandeur van Alden Biesen en heer van de heerlijkheid Ordingen, de halfheer van Brustem (44). Waarschijnlijk gebeurde deze wisseling wegens geldmoeilijkheden.

Halfheer Emond en kleinzoon Werner III konden het blijkbaar goed met elkaar stellen. Landcommandeur Emond werd op 10 maart 1614 peter van het tweede kind Emundus of Arnold van Werner en Gertrude Menten. In het totaal hadden zij 6 kinderen: Maria °+ 1613, Arnold °10.03.1614, Anna-Maria °24.03.1616, Joannis °19.07.1623, Cundra en Gertrudis +1629.

Tussen de peters vonden we in de parochieregisters: Willem Cortenbach, Emundus Amstenrade, Hermannus Mettecoven en Jan Bruynincx. Bij de meters noteerden wij: Maria Bollis, Margaretha d'Elderen, Gertrude Blockerije en Gertrudis Edelbampsts. Er bleven slechts drie kinderen in leven: Arnold (x Catharina-Eli-sabeth de Harff), Anna-Maria (x Philip de Beaurieu) en Cundra (non).

Op 28 okt. 1621 overleed maarschalk Werner II (x Leiffard van Leerodt), die de heerlijkheid Amstenrade bezat (45).

In het kasteel van Ordingen werd in 1622 een commanderij, half burcht, half klooster ingericht. In 1633 herbouwde de ridderorde het 16e eeuwse kasteel van Willem de Horion om tot een water-burcht. Het wapen van commandeur Emond van Amstenrade prijkt er nog in de zuidoostgevel boven de toegangspoort. Eén der eerste commandeurs bouwde omstreeks 1650 de kapel van het H.Kruis, hersteld in 1774. Ordingen telde in 1643 een twintigtal huisgezinnen en 90 inwoners boven de 12 jaar.

Het bezit van de halfheerlijkheid Brustem leverde de prins-bisschop ook meer na- dan voordeel. In 1610 besloot prins-bisschop Ernest van Beieren zijn helft samen met de voogdij over Zepperen in pacht te geven. Na advies ingewonnen te hebben van zijn Geheime Raad en van de Rekenkamer, gaf hij op 02 aug. 1610 zijn halfheerlijkheid met de toren en de '*seingles*', ongeveer één journal (vijf roeden) groot, met de hoge, middelste en lage jurisdictie in leen aan Jan Bruynincx voor een éénmalig bedrag van 2.400 gulden (46). Dit geld zou de Rekenkamer besteden aan een noodzakelijke herstelling van het paleis te Luik. De prins-bisschop reserveerde echter voor zichzelf en zijn opvolgers het recht om een einde te stellen aan de belening tegen terugbetaling van het reeds genoemde bedrag. Als verheffingsrecht zou Jan Bruynincx 10 goudgulden moeten betalen.

De familie Brunnincx of Bruynincx woonde reeds eeuwen in Brustem en het was nu de bedoeling, met toestemming van de Luikse heer, in de burcht enkele vertrekken woonklaar te maken. De schout en schepenen van Brustem kregen de opdracht om in naam van Ernest van Beieren de halfheerlijkheid en de burcht officieel in bezit

te stellen van Jan Bruynincx.

Op 16 aug. 1610 had deze plechtige installatie plaats. De benoemingsbrief werd luidop voorgelezen. Toen de Gulikse halfheer Emond Huyn van Amstenrade, landcommandeur van Alden Biesen, die zich tussen de aanwezigen bevond, hoorde dat Bruynincx ook in het bezit van de burcht gesteld zou worden, reageerde hij luid. Hij liet verstaan dat deze burcht hem toebehoorde en beval de schepenen om al zijn rechten te verdedigen.

De schepenen stelden Bruynincx dan alleen maar in bezit van de Luikse helft en de voogdij van Zepperen. Jan Bruynincx legde de eed af en verklaarde alle privileges en goede gebruiken van de gemeente en vrijheid Brustem te zullen handhaven. Op hun beurt beloofden de gemeentenaren, die met de klok waren samengeroept, hun nieuwe Luikse heer te erkennen en trouw te blijven. Ten slotte hernieuwden de aanwezige schepenen en de secretaris hun ambtseed. Hierna begaf Bruynincx, gevolgd door schout en schepenen, zich naar de kerk en daar trok hij driemaal aan het klokkenzeel, telkens drie slagen, ten teken van de inbezitneming van zijn halfheerlijkheid. Daarna strooide Jan Bruynincx, volgens een oud gebruik, onder de linde geld uit dat *'met blij-schappe gegrabbelt worde'*. Tenslotte trakteerde hij de inwoners nog op een aam Hoegaarts bier (47). Hij bleef 31 jaar heer van de Luikse helft. In die tijd kende hij acht verschillende pastoors, waarmee hij het regelmatig oneens was

De familie Brunnincx of Bruynincx voerde als wapenschild:
'In goud twee rode dwarsbalken en in een zilveren vrijkwartier drie zwarte leeuwen, met rode tong en nagels' (48).

Toen Jan Bruynincx op 26 juli 1641 overleed, werd hij begraven in het hoogkoor van de minderbroederskerk te St-Truiden. Zijn grafschrift luidde: *'Joncker Jan de Brunninck, Heer der vrij-heerlijckheid Brusthoven, vocht van Zepperen. Sterft 1641. 26 Julij. Quod posui vivus monumentum crede viator, te docet hae-redi me haud habuisse fidem'*.

Vertaling.-Dat ik dit monument tijdens mijn leven geplaatst heb, geloof mij reiziger, dit leert U dat ik geen vertrouwen had in mijn erfgenamen.

Jan de Bruynincx had eerder van de gardiaan van dit klooster toelating gekregen om in het hoogkoor een grafkelder te laten bouwen voor zichzelf en zijn nakomelingen en hierop een *'hoffe-lijcken sercksteen'* te leggen. Hij betaalde hiervoor 100 gulden in diverse aalmoezen aan de geestelijke vader, Jan Tackoen. Na zijn overlijden voegde zijn weduwe, Barbara Seegers, op 07 dec. 1641 hier nog eens 200 gulden aan toe. Ze schonk daarbij nog 43 gulden voor het lezen van missen. Dit alles in Luiks geld (49). Op zijn grafsteen werden acht blazoenen gebeiteld: Brunninckx, Tans (moeder), Striels (grootmoeder), Van Meer (moeder van Maria Tans), Fruyts (overgrootmoeder), Vanderheyden, Copis (moeder van Marie Striels) en Bloemendael. Het wapenschild van de echt-genote, Barbara Seegers, werd niet vermeld.

Om zijn blazoens als dorpsheer wat op te poetsen liet Jan reeds in 1617 memoriestenen met familiewapens beitelten voor zijn over-grootouders jonker Bartholomeus Brunnincx (+1500) en Maria Fruyts (+1545) en voor zijn grootouders jonker Jan Brunnincx (+1548)

en Maria Striels (+1564). Zijn vader, Koenraad, echt-genoot van Maria Tans, die in 1578 overleed, werd te Maastricht begraven in de Drievuldigheidskapel van de O.L.V.-kerk.

Uit het archief van Düsseldorf blijkt dat na de dood van de hofmaarschalk van Gulik, Werner II Huyn van Amstenrade in 1621 zijn weduwe Leiffard van Leerodt, zijn broer Emond Huyn van Amstenrade, landcommandeur der Duitse Orde (1605-1634) en Gulik-se halfheer van Brustem en een natuurlijke zoon om het bezit der halve heerlijkheid strede voor de Officiaal te Luik en het Leenhof van Brabant (51). De Gulikse helft kwam op 13 sept. 1627 door '*retrocessie*' (wederafstand) eindelijk in handen van de kleinzoon van Werner I (+1595), namelijk Werner III Huyn van Amstenrade, echtgenoot van Gertrude Menten (51).

De landcommandeur Emond Huyn van Amstenrade en zijn schoonzuster behielden echter het leen genaamd '*de Broebosch*', gelegen onder Diepenbeek, 42 bonder groot (52). De akte werd opgesteld door notaris Nicolas Cortenbach. Ze begint met '*In den naeme der heilige drievuldigheid. Amen*'. De beginletter I is weer versierd zoals de beginletter van het testament van Werner I uit 1595. Nu prijkt tussen de vele krullen ook het jaar 1627.

Emond Huyn van Amstenrade, Gulikse halfheer van 1610 tot 1627, overleed op 09 april 1634 (53) en werd in Alde Biesen begraven.

STAMBOOM HUYN VAN AMSTENRADE

Werner Huyn van Amstenrade x Mechtilde de Bongart
1400

Jean H.v.A. (x 1440)
x Jenne de Gronsfelt

Isabelle H.v.A.
x Goswin de Cortenbach

Werner H.v.A. (+1537) Gerard H.v.A. Aleijde H.v.A.
x C. E. de Holtmeulen x A. de Printhaghen x J. van Cortenbach

Jan H.v.A. sr. (+1556) Jan H.v.A. jr. Gaspar H.v.A.
x M. De Cortenbach x M. van Meller x H. van Mascherel

Werner I H.v.A. (+1595) Cath. H.v.A. Gasper H.v.A. x
x A. van Strijthaghen x D. van Spies x M. van Reuschenberg

Werner H.v.A (bastaard) Werner II H.v.A. Emond H.v.A.
+28.10.1621 +19.04.1634
x Rolendine de Lenneppe x Leiffard v.Leerodt Commandeur
x1587

Werner III H.v.A Daniel H.v.A.
° 1579-+07.06.1636
x 10.01.1613
Gertrude Menten

Maria Arnold Maria Joannis Cundra Gertrudis
°9.4.1613+ °10.3.1614 °24.3.1616 °19.7.1623 non +3.12.1629
x 1643 C.E. de Harff
+ 06.02.1649 x Ph. de Beaurieu

Ferdinand Frambach Marie-Françoise Arnold
° 1644 °24.05.1645 °28.04.1647 °06.02.1649
+12.05.1674 +10.02.1649
x 07.12.1668
Isabelle-Sibille de Lamboy

Maria-Catharina
°Br.01.11.1669

Joannis-Arnold
°Br.17.08.1671

Marie-Francoise-Thérèse
°Br.20.08.1673

De nieuwe Gulikse halfheer, Werner III, kwam in geldnood en leende van Pierre Couve in twee keer, respectievelijk op 02 sept. 1628 en op 19 sept. 1628, een bedrag van 5.456 gulden en 10 patars Brabants voor een jaarlijkse rente in natura van 109 mud spelt. Als onderpand stelde hij zijn kasteel, winning, tuinen, weiden, landerijen, enz... in Brustem, benevens al zijn overige goederen, cijnzen en renten, waar deze zich ook mochten bevinden.

Vijf jaar later, op 24 sept. 1633, loste hij deze rente bij Couve af tegen terugbetaling van het geleende kapitaal, terwijl hij hetzelfde bedrag in leen ontving van de edele heer Martin de Kettenis, luitenant-kolonel, voor een jaarlijkse rente van 363 gulden 15 patars en 06 stuivers Brabants, waarvoor hij hetzelfde onderpand stelde (54). Ook bij Winand de Villes, heer van Celles, deed hij een lening.

Op 19 april 1635 stond Werner III Huyn van Amstenrade aan de abt van St-Truiden, Hubertus Germeys, al zijn leenrechten af in het cijnshof van Horpmaal te Brustem, op het goed genaamd 'Grauwen-driesch', gelegen onder Brustem en Zepperen, en op 15 bunders bos genaamd 'die Clause'.

Al deze goederen zouden voortaan verheven worden bij de abt of diens opvolgers. Voor het afstaan van zijn leenrechten kreeg Werner III van de abt 510 pattakons, twee en een half aam wijn en een zwart paard. Deze notariële akte van openbaar notaris Mattheo Bollis uit St-Truiden, opgesteld in de grote zaal van het 'keijserlijck moenster van St-Trudo' op 19 april 1635 met als getuigen de edele Adam van Vorsen, doctor in de rechten en Maarten Pulincx, werd overgeschreven door de notarissen J. Van Winde en Arn. Moers in 1696.

Pas op 12 maart 1720 werd dit in het gichtregister nr.62 van de Brustemse schepenbank ingeschreven (55):

- 'Op heden den twelffsten martij 1720 voor ons Jacobus Vandeputte ende Egidius Heusdens schepenen ende respectieve secretaris der justicie ende vrijheijt Brusthem mitsgaders laethen der cheijnshoven onder ons sorterende, compareerde (56) den N: Vandenborcht den welcken uit commissie (57) vanden hoogstwerdi-ghen heere mijn heere Marinus Vanderheijden, prelaat des keij-serlijck moenster van St.Trudo ende heere der selver stadt heeft geexhibeert (58) dit immediaet (59) naervolghende acte notariael versoekende realisatie (60) ende approbatie (61) des selfs in wiens versueck condesenderende (62) voor soo viel in ons is ende onse jurisdictie (63) ende indicateur (64) toestaet, hebben wij schepenen ende respectieve laethen voorscreven selve gerealiseert ende geapprobeert soo wij sijn doende bij desen, jure cuiuslibet salvo ende is in heijden gekeert. Tenor Actris Sequitor' (65).

De akte werd als volgt opgesteld:

In den jaere ons heeren Jesu Christi. Amen condtende kennelijck sij eenen iedere die dit tegenwordich instrument sullen sien, leesen oft hooren leesen dat int iaere ons heeren 1635 den 19en aprilis

voor mij openbaer notaris ende den getuijghen hier on-dergescreven sijn lijffelijck ende personelijck verscheenen den Eerwerdichsten heere mijn heere Hubertus Germeijs prelaet des keijserlijck moenster van St Trudo ende heere der selver stadt ter eendere ende den Eedelen heere Warnier Huijn van Amstenraedt heere tot Brusthem den tweeden comparant heeft openbaerelijck bekent, beleden ende verclaert, soo hij bekent ende verclaert mits desen de leengoederen, leenmannen, huurlieden enden re-lieven, gichten, imbestebrouen, misbeurte, filonie, kennisse vanden selven ende alles t'ghene wes daeraen oft eenichsints saude moeghen aenclijven oft dependeren hem alleenelijck oft sijne geconstitueerde ende niemandt anders toe te staan noch oock te resorteren oft vuerick te wesen van eenighe andere ju-risdictie overheijt oft heerelijckheden namenelijck eenen hoff genaempt den cheijnshoff van Horpmael vercreghen bij den Eerw heere Rutgerus Vrancken, proest der Abdijen voorscreven ende het goet genaempt Grauwendriesch geleghen onder Brusthem en Zepperen ende vijffthien bonderen bosch geheeten die Clause vercreghen bij den voorscreven Eerw heere van die erffgenaemen wijlen Dirick van Herckenroije ende jouffrouw Catharina Schroots gehuijsden luyt des instruments van den sesthienden januarij des loopende iaers 1635 voor mij notaris en seeckere getuijghen gepasseert ende den geseijde edelen heere van Brusthem van wordt te worde voorgelesen te weeten nopende die goederen die daer on-der worden voor leen gehalten ende noch die vierde paert van Hendrick van Oppum hem competerende oft die hem sauden moeghen in toecomende tijden competeeren soo verre die selve leenruerich sijn onder sijnen leenpaele tot Brusthem.

Item noch die helicht der voorscrevene vijffthien bonderen bosch genaempt die Clause wesende litigieuse soo men presupponeert volghens voorscrevene instrument ende alle andere egheen uijt-gesondert die leenruerich sijn oft bevonden sauden moeghen worden die voorscrevene transportantem oft vercooperen hoff van Horpmael ende Hendrick van Oppum aentreffende welcke boven gescreven declaratie ende bekentenisse des voorscreven heer van Brusthem aengemerkt soo ist dat den voorscreven Eerw heere prelaet met hem is veraccordeert verernickt ende overcomen dat mits tellende reelijck vijffhondert ende thien pattacons eens.

Item twee aemen ende een halff wijn ende een swart peerdt waaroff den gemelden heere van Brusthem hem ten volle vermeaght ende betaelt lande bij den selven heer prelaet sijne nae-comelinghen, successeuren ende convent nue ende ten eeuwighen daeghen ontslach doet ende doende is van alle manschappe, leen, eedt van trauwe, relieven, momboirijen, gichten, goedenisse ende andere devoiren die eenen leenheere saude moeghen pretenderen tegens sijnen leenmanne geconstitueerden ofte sijne goederen, declarerende die selve die tegenwoordiglijck bij sijne voor-screvene eerwerdicheijt vercreghen ofte gecocht sijn voor liberense vrije te halten ende nopende die ghene die solden moeghen begrepen sijn oft worden in de vierde paert van Hendrick van Oppum ende die hellicht vande vijffthien bonderen bosch litigieuse genaempt die Clause, cedeert ende draeght op alle sijnegerechtigheijt jurisdictie, actie, ius directi dominij et omne aliud quodeumque sebi competens egheens gereserveert tot behoeff van sijne eerwerdichste heerelijckheijt sijne suc-cesseuren ende convent, stellende henlieden in sijne plaetse nue ende ten eeuwighen daeghen consenterende dat den voorscreven Hendrick van Oppum sijne naecomelinghen sullen van nue

voortaan wesen vasallen van sijne eerwerdicheijt voorscreven ende sijne successeuren leensaele doende aen de selve alle devoiren die sij lieden oft honne voorsaeters hier bovens inden leensaele van Brusthem hebben gedaen insgelijcx sullen oock gehalden sijn die besitters des hellicht vande voorscreven vijffthien bonderen bosch litigieuse, beloovende aan voorscreven heere van Brusthem soo voor hem als sijne erffgenaemen ende successeuren den gegeven eerw heere prelaets successeuren ende sijnen convent ter oirsaecken weseboven costeloos ende schaedeloos te halden van alle quellinghen, molestatie schaele ende interesse, ver- obligerende ter alsulcken tijde sijnen persoone, erffg: ruerende ende onruerende guederen present ende toecomende ten wat plaetsen die solde moeghen geleghen sijn renuntierende van allen exceptien privilegien ende beneficien van rechte alles ten goe-den trauwen constituerende om t'selve te renoveren daert van noode mochte wesen een ieder willende die laste aenveerden oft thoonder desis stipulerende en prout in amplion forma en super quibus en actum op iaer maendt ende dach soo voor op den grooten zaele in der voorscreven abdije in presentie vanden eedelen eerentfesten heere Adam van Vorssen doctor in de rechten ende Marten Pulincx als getuijghen hier toe geroepen ende gebeden onder Stondt ende mij Matthio Bollis openbaer notarius. Aplicus ende deur den souvereynen raede van Brabant geadmitteert ende was onderteeckent Matt: Bollis nots en legher Stondt collatione facta cum copijs originalibus in pagameno concordat ita est J. van Winde nots. Arn. Moers nots idem attestor K. Loeijens nots 1696.'

De Gulikse halfheer Werner III stierf te Brustem op 07 juni 1636 op 57-jarige leeftijd. Zijn echtgenote Gertrude Menten werd nu vrouwe van half Brustem. Ze erfde van haar man, maar stond zes jaar later, op zaterdag 02 sept. 1642 haar eigendom in het geheel af aan haar beide kinderen Arnold (28j) en Anna-Maria (26j) (66). Het derde kind was Cundra, kloosterzuster te Diest. Denkelijk behield zij toen het vruchtgebruik.

De jonge erfgenamen leenden van Marie Rouffart, weduwe van Christophe Ursinus, burger van Luik, een bedrag van 2.250 gulden Brabants voor een jaarlijkse rente van 150 gulden Brabants. Weer werd de halfheerlijkheid en het kasteel als onderpand gegeven (66).

Gertrude Menten, deed op 07 febr. 1643 de Sint-Truidense notaris Nicolaus Cortenbach naar het kasteel te Brustem komen. Wegens haar hoge leeftijd (50j) en ziekte wou zij het beheer van haar eigendommen overlaten aan haar zoon Arnold Huyn van Amstenrade (67). De 29-jarige jonker Arnold Huyn van Amstenrade, nu Gulikse halfheer van Brustem en heer van Neersem, huwde in 1643 met Catharina-Elisabeth van Harff (68).

Teneinde een eventuele twist over de goederen na de dood van hun moeder, Gertrude Menten, uit te sluiten lieten Arnold en zijn zuster Anna-Maria notaris Mathijs Bollis uit Sint-Truiden naar het kasteel komen. Daar sloten ze in aanwezigheid van hun moeder op 25 mei 1644 volgende overeenkomst: Arnold Huyn van Amstenrade, heer van Brustem, zal na het overlijden van zijn moeder, alle goederen, renten enz... waar ook gelegen, in persoonlijke eigendom ontvangen. Hij zal echter aan Anna-Maria, nu 28 jaar oud (°24.03.1616), een bedrag van 6000 gulden uitbetalen op de dag dat zij zou huwen met iemand van haar rang of met toestemming van haar moeder of broer.

Zou zij echter in het klooster willen treden, dan hoefde hij haar slechts 4000 gulden te schenken ofwel haar een jaarlijkse rente ten penning twintig uit te keren. Daarbij zal hij haar nog geven: 'twee bedden, twee dekens (sargien), hoofdkussens met hun slopen (faiwijnen), tinnen schotels en borden met een totaal gewicht van 80 pond'. Arnold zal alle lasten dragen die op het vaderlijk huis rusten. Moest hun zuster Cunda, kloosterlinge in het Sint-Bernardusdal te Diest, komen te overlijden tijdens het leven van Anna-Maria, dan zal haar jaarlijks pensioen overgaan op deze laatste. Na de dood van Anna-Maria zal dit pensioen terugvallen op Arnold of op zijn kinderen (69).

Adellijke geslachten en ook welgestelde boeren waakten erover dat hun bezit niet versnipperd geraakte. Bijgevolg dwongen ze hun tweede, derde en volgende kinderen met min of meer zachte aandrang in een klooster te treden, waar ze een leven konden leiden volgens hun stand. Het is te begrijpen dat ze weinig voelden voor ingetogenheid of geestelijk en intellectueel leven.

In 1644 werd een zoontje, Ferdinand, geboren en op 24.05.1645 zag Frambach het levenslicht.

Op 22 mei 1646 verwierf Arnold van zijn familielid Frambach, heer van Gulpen en van Rosmelle, echtgenoot van Anne-Marie de Harff, de burcht en de goederen van Eynatten in het hertogdom Limburg (69). Hij ruilde dit bezit met zijn oom, jonker Arnold Huyn van Amstenrade, heer van Hoelbeek en echtgenoot van Maria van Meersen, tegen het goed 'Keerenshof' onder de bank van Heerlen in het land van Valkenburg (70).

Een jaar later verkeerde Arnold in geldnood. Hij leende op 23 maart 1647 van de vier zusters Geertruijt, Anna, Felice en Caroline de Booms een bedrag van 3.000 gulden, Maastrichtse waarde, voor een jaarlijkse rente ten penning zestien (6,25%). Arnold stelde als onderpand: kasteel, winning, heerlijkheid en alle overige bezittingen in Brustem, benevens alle renten die hij bezat in Leuven en elders in het Land van Brabant. Een zekere Matthijs Sengen, burger en brouwer in Maastricht, stelde zijn huis als bijkomend pand. Dit huis, genaamd, 'de papegaij', was gelegen in Maastricht in de 'Platheelstraete'. Deze akte werd opgesteld in de woning, genaamd, 'Het schip' te Maastricht door notaris Nicolaes Bruysterbosch (71).

Op 28 april 1647 werd het gezin verrijkt met een dochtertje: Marie-Françoise.

Op 21 mei 1648 werd in bijzijn van schepenen Hendrik Princen en Philip vanden Edelbamp door secretaris J.De Cleyn een akte opgesteld waarbij jonker Arnold Huyn van Amstenrade zijn windmolen, 'staende op den groeten borg, gelegen binnen de heerlijkckhijt' verhuurde voor 6 jaar aan 'molder' Hendrik Lambrechts, met ingang van St-Jan aanstaande, tegen een jaarlijkse pacht van 700 gulden Brabants, 10 pond goed suikerbrood en een inkomgeld van 25 'cruijsdaalders'. Hij moest ook het onderhoud verzorgen maar mocht gebruik maken van het huis aan de dijk, waar Jan van Intbrouck woonde (72).

Toen jonker Jan de Bruynincx, halfheer van de Luikse helft op 26

juli 1641 overleed, werd zijn weduwe vrouwe van Brustem. Op dat ogenblik waren er twee 'halfvrouwen' aan het hoofd van de twee Brustemse halfheerlijkheden: Barbara Seegers voor de Luikse helft en Gertrude Menten voor de Gulikse helft.

In 1643 hertrouwde Barbara met Willem Schroots, licentiaat in beide rechten, schepen in Vliermaal en Sint-Truiden. Deze werd dus halfheer van Brustem.

Sinds 07 febr.1643 was ook Arnold Huyn van Amstenrade de Gulikse halfheer. Maar de beide heren waren geen beste maatjes. Pastoor Jan de Piem (1639-1648) en Willem Schroots bekleegen er zich in 1643 over dat Arnold de houten brug over de burchtgracht naast de pastorie had afgebroken met groot nadeel voor de pastoor en sommige parochianen, aangezien er nu maar één toegang tot de kerk en het kerkhof openstond en dit juist aan de ongerieflijke kant langs de Singel.

De eigenwijze Arnold had door klokkengelui laten verkondigen dat niemand mocht werken op zon- en feestdagen, tenzij met zijn per-soonlijke toelating. Omdat nu ook de pastoor bevolen had op het feest van Maria-Hemelvaart de zondagsrust te onderhouden en zelfs van op de preekstoel de bevolking had aangezet de ker-kelijke hoogdagen in acht te nemen, had Arnold zijn schout Philip van den Edelbamt de jongere, naar de pastoor gestuurd. Hij moest hem vanwege de dorpsheer opdragen zich niet meer te bemoeien met de werktaken op feestdagen.

De schout negeerde de adviezen van de pastoor door Jacob de Klein, een landbouwer uit St-Truiden, een geldboete van 25 gouden gulden op te leggen om een feestdag op het veld te hebben gewerkt, ofschoon hij de persoonlijke toelating had van pastoor Jan de Piem (73).

Verscheidene processen waren en werden nog steeds gevoerd tussen wijlen Werner III en thans Arnold, Gulikse halfheer, ener-zijds, en wijlen Jan de Bruynincx, nu zijn zoon Jan-Jacob en diens stiefvader Willem Schroots, Luikse halfheer, anderzijds. Zij handelden over '*la grosse thour*' (de grote toren) en de windmolen, die Arnold er gebouwd had. Deze molen zou op Luiks grondgebied gestaan hebben, dicht bij de Windmolenstraat.

Om hieraan nu en in de toekomst een einde te stellen, ontnam prins-bisschop Ferdinand van Beieren (1612-1650) op 03 okt.1648 zijn helft met de toren en de voogdij van Zepperen aan Willem Schroots. Hij beloofde hem de som van 2.400 gulden te '*rem-bourseren*' (74).

Een maand later, op 04 nov. 1648, werd aan Arnold de Luikse helft van de Brustemse heerlijkheid met de grote toren en de voogdij van Zepperen aangeboden, mits een betaling van 2.400 gulden aan de erfgenamen van Jan de Bruynincx. Omdat hij reeds met allerlei leningen bezwaard was, zag Arnold van dit aanbod af. De prins-bisschop had geen andere keuze dan de Luikse helft in handen te laten van Willem Schroots, die echter kort daarna in 1650 overleed.

Op 13 dec. 1650 gaf de nieuwe prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik van Beieren (1650-1688) zijn halfheerlijkheid Brustem met de

voogdij van Zepperen voor negen jaar in leen aan Jean-François de Lutzerode, commandeur van de Duitse Orde te Ordingen. Desgewenst kon de landcommandeur van Alde Biesen ook een andere commandeur in zijn plaats aanstellen, maar dit gebeurde niet (75).

Het gebakkelei tussen de hoge heren hield echter niet op. Voor de leenzaal van Arnold liep zelfs een proces tegen commandeur Jean-François de Lutzerode, aangaande landerijen van Ordingen die voor de leenzaal van Arnold leenroerig waren. De landcommandeur, Godfroid van Geleen, droeg ten slotte in overleg met halfheer de Lutzerode het beheer van de Luikse heerlijkheid over aan Arnold op 20 jan. 1653 voor de nog resterende zes jaar tegen betaling van 2.400 gulden Brabants. Er zat wel een voorwaarde aan verbonden: de bezittingen van de Ordingse commanderij die op het grondgebied van Brustem lagen, namelijk het '*tistelbrouck*' zouden vrijblijven van alle schattingen en lasten. Deze akte werd opgesteld door notaris A. Buijsmans uit Sint-Truiden met als getuigen: Joris van den Edelbamp, licentiaat in beide rechten en schepen van Sint-Truiden, Philip van den Edelbamp sr. Of-ficier der justitie van Sint-Truiden, Philip van den Edelbamp jr., officier der justitie Brustem en Arnold Tackoen, officier der justitie Ordingen (76).

Deze overeenkomst was daags voordien, 19 jan. 1653, goedgekeurd door Govart Sevenants en Jan Jacobs, burgemeesters van Brustem, Paulus Sweldens, kapitein en een zestiental dorpsbewoners, verzameld voor de parochiekerk van Brustem. Getuigen waren Thomas Meugens en gerechtsbode Raes Coelmont (77).

Nog dezelfde dag, 20 jan. 1653, nam schout Philip van den Edelbamp jr., hiertoe gemachtigd door jonker Arnold en in diens naam, officieel bezit van de Luikse helft in aanwezigheid van de Brustemse schepenen Andries van Vucht, Paulus Sweldens, Hendrik Princen, Jan Coolen en Peter Zegers (78).

Arnold Huyn van Amstenrade was dus sinds 20 januari 1653 heer van gans Brustem. Voortaan is de geschiedenis der beide half-heerlijkheden sterk met elkaar verstrengeld.

IV.B.01. **DE HEERLIJKHEID**

02.- **Van 1653 tot 1796 : de heerlijkheid Brustem**

Arnold bewoonde het kasteel van Brustem, doch was van plan zich in Sint-Truiden te vestigen. Waarschijnlijk kwam dit omdat hij in de laatste jaren heelwat tegenslag in zijn familiaal leven had gekend. Na de geboorte van Ferdinand in 1644 en een jaar later Frambach, was het de beurt in april 1747 aan een dochtertje Marie-Françoise. Op 06 febr. 1649 werd er weer een zoon Arnold geboren. Maar diezelfde dag overleed de moeder, Catharina-Elisabeth van Harff. Het zoontje stierf vier dagen later.

Arnold bleef maar steeds in geldnood en leende op 10 febr. 1653 aan Nicolas de Remouchamps uit Luik. Hij moest een jaarlijkse rente van 200 gulden Brabants betalen (01).

Op 18 april 1655 gaf Arnold zijn winning, landerijen, enz... voor 12 achtereenvolgende jaren in pacht aan Willem Schoofs (02) met ingang van 15 maart 1656. Voor elk bunder land moest deze jaarlijks 14 vaten koren als pacht opbrengen en voor elk bunder weide 'd'een door d'ander' 40 gulden Brabants per jaar betalen. Hij zou vrijblijven van alle dorpslasten, schattingen en taksen en moest met zijn werkvolk de pachtheer niet in de strijd volgen. Voor deze vrijstelling werd echter een extra-bijdrage van 800 gulden Brabants door Arnold geëist.

Onmiddellijk moest er 400 gulden betaald worden en de rest zou vereffend worden in maart 1656. Daarbij moest hij nog ieder jaar aan de pachtheer 100 pond boter en een vet varken van ongeveer 100 pond schenken. De heer reserveerde echter voor zijn eigen gebruik de gracht of 'wijer' omheen het huis aan de burcht en tegenover het goed van Henrick Lenaers gelegen.

Pachter Willem Schoofs had de verplichting het dak van het kasteel alsook de muren en de daken van de stallingen in goede staat te houden. De landerijen moest hij 'loffelijck laboreren' (bewerken), bemesten en mergelen. Tengevolge van de hagel, storm, overmacht of miswas geleden schade zou hij door de heer vergoed krijgen, indien ze binnen de drie dagen gemeld werd.

Elk jaar moest hij voor zijn pachtheer een vracht uitvoeren van

5 of 6 mijlen ver. De heer bezat paarden te St-Truiden en daar-voor moest hij elk jaar een 'voer' (=vracht) hooi leveren. Arnold reserveerde zich ook de kamer langs de kasteelgracht, een kamer hierboven en de grote zaal, voor het geval hij enige dagen op het kasteel zou doorbrengen.

Indien Arnold kwam te overlijden zouden zijn kinderen en hun voogden de overeenkomst overnemen. Kwam de pachter echter te sterven, dan zou de heer zijn erfgenamen van de overeenkomst ontlasten. De pachtprijs verviel op St-Maarten en op St-Andries. Het is niet geweten welke levensstijl Arnold er op na hield. Maar zeker is het dat hij veel geld leende en dat zijn bezittingen zich niet uitbreidden. Wat hij met het geld deed is niet duidelijk. Hij bracht zijn familie in financiële nood.

Op 04 okt. 1655 stelde Arnold zijn bezittingen, o.a. de heerlijkheid Brustem met het voogdijschap over Zepperen, in hypotheek aan Nicolas Plenevaux (04), de vroegere burgemeester van Luik, tegen een lening.

Enkele jaren na het afsterven in 1649 van zijn jonge echtgenote kwam Arnold tot het besluit dat hij zijn minderjarige kinderen geen degelijke opvoeding kon verschaffen. Hij verzocht, als 46-jarige, de Officiaal in Luik voogden voor hen aan te stellen. De rechter benoemde hiertoe op 13 aug. 1660 Philip de Beaurieu, oom van de kinderen en echtgenoot van zijn 44-jarige zuster Anna-Maria. De tweede voogd werd schout Philip van den Edelbamp (05). Ze werden respectievelijk op 18 en 19 aug. 1660 beëdigd (06).

Op 25 aug. 1660 leende Arnold opnieuw meer dan 2.500 gulden Brabants aan Leonard vanden Dael, waarvoor hij jaarlijks een rente van 150 gulden Brabants moest opbrengen (07).

Voor Hendrik Princen (1641-1666) en Jan Coolen (1632-1665), schepenen der justitie, verscheen op 30 dec. 1661 een afgevaardigde van Winand de Ville, die een notariële akte voorlegde. Het betrof een jarenlange schuld van 5.456 gulden, sedert 02 sept. 1626 en 19 sept. 1628 door Werner III Huyn van Amsternade aan-gegaan bij Pierre Couve te Luik en steeds omgezet in leningen aan andere personen, zoals luitenant-kolonel Martin de Kettenis op 24 sept. 1633, daarna aan diens weduwe Anne-Catharine op 22 juni 1661 en aan Ignace-Andries-François de Stappelais op 28 juni 1661, die met dame Anne Catharine de Kettenis huwde (08).

Op 18 febr. 1662 verscheen Arnold voor de schepenbank voor-gezet door schout Philip van den Edelbamp. Hij vermaakte 09 roeden land gelegen aan de Engelmanshovenweg, alsook 09 roeden eveneens in de richting van Engelmanshoven en nog eens 17 roeden land in de nabijheid van de galg, aan zijn zonen de jonkers Ferdinand en Frambach. Al deze landerijen waren los en vrij (09).

Op de zitting van 30 juni 1662 verscheen Andries Brugmans voor de justitie, waarin Jan Coolen en Michiel Meers zetelden. Hij presenteerde een schuld van dorpsheer Arnold waarvoor akkers en weiden in onderpand stonden (10).

Drie jaar later, op 19 febr. 1665, verscheen voor schout en schepenen Sebastiaen Albrechts uit St-Truiden, die een notariële akte van

Mat.a Speculo toonde, waarin Arnold op 27 jan. 1665 een som van 1000 gulden gelicht had op het deel van zijn kinderen en zich er ook toe verplichtte om jaarlijks 50 gulden rente te betalen (11)-

Op 30 maart 1665 sloot Arnold een overeenkomst met Anna Rochelle, abdis Sint-Bernardusdal in Diest, bij de intrede van zijn 18-jarige dochter Marie-Françoise (12) in dat klooster. Abdis Anna verklaarde zich bereid om de enige dochter van Arnold op te nemen in haar verblijf voor religieuzen mits betaling van 2.000 gulden Brabants. Als waarborg kreeg ze vijf bunders land te Brustem. Vader Arnold zou voor het professiefeest een goede aam wijn aan het klooster schenken en het loon betalen van de prelaat die de gelofte zou afnemen. Voor deze schenking zou de abdis aan de kloosterzuster levenslang kost en inwoon geven en alle kleren bekostigen die voor de professie nodig zouden zijn (13). Deze vijf bunders grond mocht Arnold steeds te gelde maken en dit gebeurde dan ook op 23 april 1665. Hij verkocht het akkerland, gelegen in het Rijkelveld. De koper was het St-Hiëronymusklooster in Zepperen, voor 4.000 gulden Brabants. De verkoop gebeurde op het kasteel te Brustem met als getuigen schout Philip van den Edelbamp en gerechtsdienaer Raes Coelmont (14). Arnold schonk onmiddellijk 500 gulden aan de abdis. In juni 1665 zou hij nog eens 1.000 gulden geven en de rest zou bij de professie geregeld worden (15). Adellijke dames, die in het klooster traden, werden 'koornonnen' genaamd en legden enkel de gelofte van gehoorzaamheid af. Van armoede was voor hen geen sprake en van kuisheid maar zolang ze in het klooster verbleven.

Datzelfde jaar, in mei 1665, herinnerde prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik van Beieren zich dat de leenperiode, die hij op 20 jan. 1653 met Arnold Huyn van Amstenrade had afgesloten, reeds sedert 1659 voorbij was. Op 05 mei 1665 beleende hij zijn Luikse helft en de voogdij over Zepperen aan jonkheer Lambrecht-Pieter de Tornaco, advocaat, heer van Aalst, burgemeester en voogd van St-Truiden en in 1665 rentmeester van de Luikse prins in Sint-Truiden (16). De prins-bisschop had hem ermee beleend uit erkentelijkheid voor de verdiensten van zijn overleden vader, Lambrecht-Willem. Dit hield in dat Arnold de Luikse helft van Brustem en het voogdijschap over Zepperen verloor.

Op vrijdag 08 mei 1665 kwam Lambrecht-Pieter de Tornaco, gehuwd met Françoise Bernard, naar het genachtenhuis op de Singel, waar de justitie gehuisvest was. Hij toonde aan de aanwezige schepenen Jan jr. Coolen, Ghysebrecht vanden Borch, Jan van Winde, Egidius vander Maesen en Simon Courlant zijn beleningsbrief van 05 mei 1665, waarin vermeld stond dat hij recht had voor een termijn van negen jaar op de Luikse helft, die Jan de Bruynincx in 1610 bezat. Hij wou onmiddellijk de eed afleggen maar het vereiste aantal gerechtsheren was niet aanwezig, gezien schout Philip van den Edelbamp en schepenen Michiel Meers ontbraken. De plechtigheid werd verschoven naar de volgende maandag, 11 mei 1665, wanneer er nog andere 'affaires' moesten afgehandeld worden.

De volgende vergadering had met opzet plaats ten 'huyse der sholtus', maar behalve schout van den Edelbamp zelf, waren enkel de schepenen Jan jr. Coolen, Michiel Meers en Egidius vander Maesen aanwezig. De zitting moest weer verschoven worden.

Op de genachtendag van maandag 18 mei 1665 vertoonde Lambrecht-Pieter zich voor de derde keer aan schout en schepenen. Iedereen was aanwezig en deze maal werd zijn beleningsbrief in ontvangst genomen (17).

De laksheid van de schepenbank duidde op een zekere sympathie met de aftredende heer Arnold. Ook de slordigheid waarmee deze inbezitneming ingeschreven werd in het schepenregister wijst op onverschilligheid. De installatieplechtigheid zelf had plaats op zondag 14 juni 1665 op de Singel. De nieuwe Luikse heer beloofde onder eed de privileges en de rechten van de gemeente te zullen '*mainteneren*', luidde vervolgens de klok en strooide gouden en zilveren munten uit. Hierna trakteerde hij de schepenen met hun vrouwen op een goede warme maaltijd (17).

Op 07 aug. 1665 benoemde prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik (1650-1688), Lambrecht-Pieter de Tornaco tot secretaris van de justitie Gelinden in opvolging van Joannes Bartholyns (18). Op 23 juni 1670 gaf hij zijn ontslag te Gelinden, Opheers en Met-tekoven. Van 1669 tot 1688 was hij schout van de bisschop te Sint-Truiden (19).

Op 18 jan. 1666 verscheen voor schout Philip van den Edelbamt en in aanwezigheid van schepenen Franciscus vander Boienten en secretaris Antonius Baerts, de genaamde Egidius Veulemans uit St-Truiden, licentiaat in de rechten, die vroeg om een akte in het gichtregister te noteren. Het handelde over een verkoop.

Op 15 jan. 1666 hadden jonker Arnold en zijn oudste minderjarige zoon, Ferdinand, aan Egidius Veulemans, 3 1/2 bunder akkerland in de vrijheerlijkheid Brustem gelegen, evenals 13 grootroeden akkerland langs het '*blockhuysshoff*' en het erf van de genaamde Jan de Bruynincx zaliger, verkocht. Verder deden ze nog 08 grootroeden akkerland van de hand in de heerlijkheid gelegen tegen de eigendom van de genoemde Veulemans.

Egidius Veulemans, een grootgrondbezitter, had ook grond '*in mangeling*'. Hij moest nog een som bijpassen van 84 gulden Brabantse in gouden en zilveren munten. Deze akte was opgesteld geworden op het kasteel door notaris F. Martens. Als getuigen traden op: schout Philip van den Edelbamt en gerechtsbode Raes Coelmont (20).

Arnold, niet gelukkig met het verlies van de Luikse helft, trachtte na een jaar deze halfheerlijkheid weer in het bezit te krijgen en deed prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik een zeer voor-treffelijk voorstel. De Luikse bisschop, belust op winstbejag, beleende op 29 juni 1666 zijn bezit opnieuw aan Arnold. Deze beloofde het betaalde bedrag van 2.400 gulden niet te zullen teruggeisen, indien de prins-bisschop een einde zou stellen aan de belening. Daarenboven zou hij nog een jaarlijkse heerlijke cijns van 100 gulden Brabantse betalen met ingang van St-Jan 1667. De prins toonde zijn goede wil en verklaarde dat hij en zijn opvolgers hem het Luikse deel enkel zouden kunnen ontnemen indien dit rechtstreeks gehecht zou worden aan de Bisschop-pelijke Tafel.

De Luikse belening kwam eind juni 1666 dus erfelijk in de familie Huyn van Amstenrade. Als onderpand stelde Arnold zijn Gulikse halfheerlijkheid alsmede het kasteel en zijn landerijen te Brustem

en elders (21).

Op 05 juli 1666 verscheen Egidius Veulemans weer voor de Brus-temse justitie en vroeg om een andere akte te noteren in de gichtregisters. Op de eerste juli 1666 was namelijk notaris F.Martens op het kasteel van Brustem ontboden geweest. In tegenwoordigheid van de schout en gerechtsdienaer verkocht '*den edelen ende welgeboren heer*' Arnold en zijn zoon '*den edelen heer*' Frambach, aan '*den hooggeleerden heer Egidius Veulemans*', licentiaat in de rechten, een bouwland gelegen in het Rijkelveld bij de '*infirmeriebeemden*', renende aan de Heerenstraat van Brustem naar Rijkel en naast een akkerland van Egidius Veulemans gelegen (22). Deze Veulemans legde het slimmer aan boord dan de meeste financiers. Hij leende geen geld, maar kocht eigendom.

Op 19 juli 1666 emancipeerde Arnold zijn twee zonen, de jonkers Ferdinand, 24 jaar en Frambertus, 23 jaar (23), voor de sche-penbank. Hij schonk hun elk een jaarlijkse rente van 05 gulden, waarvoor hij al zijn goederen als onderpand stelde (24). 's Anderendaags verkocht Arnold samen met zijn zoon Ferdinand twee bunders land, genaamd '*die lange seven sillen*' (25), gelegen op den berg boven de '*Catsijde*', voor 800 gulden aan Egidius Veulemans. Door deze verkoop waren de beide heren ook ontslagen van een jaarlijkse rente van 74 gulden Brabants (26).

Op 07 april 1667 stelden Ferdinand en Frambach zich vrijwillig borg voor hun vader, die zware kosten had na een doortocht van vijandige legers (27).

Op de '*ordinaire genaegte*' van 23 mei 1667 vroeg gerechtsdienaer Raes Coelmont om een akte in het gichtregister te schrijven. Arnold en zijn twee zonen verkochten drie bunder land, te Brus-tem gelegen, en die ze verkregen hadden van een kloosterzuster uit Tienen, weilanden en ook de windmolen voor 3.000 gulden Brabants. Daarbij leenden ze ook nog geld aan Nicolas Albrechts op 16 mei 1667 (28).

De jonge Ferdinand leende op 27 aug. 1667 geld aan Nicolas de Remouchamps uit Luik en was hem hiervoor een jaarlijkse rente schuldig van 200 gulden Brabants.

Een maand later, op 27 sept. 1667, verkreeg Arnold 1.371 gulden en 18 stuivers Brabants tegen een jaarlijkse rente van 66 gulden Brabants van Laureys vanden Dael. Hij betaalde nooit de jaarlijkse rente.

Op 21 jan. 1668 verkochten Arnold en zijn beide zonen, aan Egidius Veulemans 40 roeden akkerland, gelegen achter '*Blokhuis-hof*' voor 800 gulden Brabants (29). Getuigen: Philip van den Edelbamt en Nicolaes Missotten.

Heer Arnold was ondertussen 54 jaar geworden en voelde zich niet meer in staat de heerlijkheid te besturen en zijn goederen te beheren. Op 16 maart 1668 deed hij voor notaris Martens afstand van de heerlijkheid met het kasteel, landerijen, weiden, beemden, renten, cijnzen, lenen, enz.. met alle hieraan verbonden lasten, waar ook gelegen in het Land van Luik, ten gunste van zijn oudste zoon Ferdinand. Voor zichzelf reserveerde hij een land, 19 roeden groot, in het Land van Valkenburg onder Doen-rade, de grote en de

kleine burcht (30) in Brustem, een zeker huis met aanhang, te weten 'warmoeshof' (31) en 'blok' (32), gelegen aan de kleine burcht (33), een rente van 57 gulden Brabants op panden van Michiel de Meldert, advocaat uit Luik, en wat hij nog te goed had van de graaf vander Natten.

Ferdinand kreeg ook nog alle meubelen, die zich in het kasteel bevonden. Voor deze geschonken goederen moest Ferdinand echter binnen de acht dagen aan zijn vader de som van 4.000 gulden Brabants betalen. Van deze overeenkomst waren getuigen: schout Philip van den Edelbamp en Willem Gysebrechts (34).

Ferdinand Huyn van Amstenrade, nu heer van gans Brustem, geraakte door deze overgave diep in de schulden, te meer daar hij nog heel wat andere renten, staande op zijn heerlijkheid, jaarlijks te vereffenen had.

Om de overnemingsschuld binnen de acht dagen aan zijn vader te kunnen voldoen, verkocht hij reeds op 14 april 1668 aan Egidius Veulemans: een akker gelegen bij de Romeinse tom langs de weg van Brustem naar Gelmen, groot 02 bunder en 04 roeden; een stuk land gelegen op de berg, genaamd '*die corte seven sillen*', groot 35 roeden; een ander bouwland op de berg gelegen, groot 12 roeden; drie stukken akkergrond langs de Engelmanshovenweg: eenmaal 11 roeden en tweemaal 08 roeden. In totaal 05 bunders en 18 roeden. Hij ontving hiervoor 2.832 gulden Brabants. Het nog ontbrekende bedrag van 1.168 gulden Brabants leende hij van de-zelfde Veulemans voor een jaarlijkse rente van 70 gulden Brabants, wat een intrest van 6% betekende. Hij stelde hiervoor 02 bunders en 12 roeden akkerland, die in pacht waren bij Martin Robijns, en al zijn overige Gulikse bezittingen als waarborg. Zo kreeg de jonge Ferdinand de 4.000 gulden bij elkaar (35). Voor notaris Martens waren Raes Coelmont en Willem van Horion twee geloofbare getuigen op het kasteel te Brustem.

Het nieuws deed in de 17e eeuw ook vlug de ronde. Op 17 april 1668 verscheen de Luikse advocaat Michiel de Meldert om een schuld van 100 gulden Brabants op te vorderen. Deze schuldbekentenis dateerde reeds van 28 dec. 1644 (36), dus 24 jaar, toen Arnold nog maar pas één jaar halfheer van Brustem was.

Op 21 april 1668 leende Ferdinand nogmaals een kapitaal van 608 gulden en 10 stuivers Brabants tegen een jaarlijkse rente van 30 gulden aan Laureys vanden Dael.

Eind 1668, op 07 dec., huwde heer Ferdinand Huyn van Amstenrade (37) met Isabelle-Sibille de Lamboy de Croenendael (38). Wat de moeder betreft zijn er bij Le Fort zelfs twee namen vermeld: '*Marie-Anne, baronne de Roest, dame de Cronendael*' en '*Jeanne Perot*' (39).

Om aan zijn schuldeisers te ontkomen, zag Ferdinand geen andere uitweg meer dan de goederen te verkopen die hem door zijn huwelijk ten deel waren gevallen. Een lichtpunt was de geboorte van een eerste dochter, Maria-Catharina, op 01 nov. 1669.

Met instemming van zijn gemalin verkocht hij op 08 nov. 1669 aan Jan Bormans, rentmeester-generaal van de prins-bisschop en van de

Luikse Staten, het kasteel van Croenendaal bij Bilzen met de vijvers, landerijen, weiden, bossen, cijnzen, renten, ook sterf-rechten, enz..voor een bedrag van 9.000 gulden Brabants, onmid-dellijk door Jan Bormans te voldoen, teneinde met dat bedrag de cijnshoven, die aan Leonard vanden Dael, burger uit Sint-Truiden, verpand waren, terug te kopen. Bovendien moest Jan Bormans nog geven: '09 stier wassend aan het kapittel van Munsterbilzen, het vierde deel van de wijn verschuldigd aan de re-gulieren van Tongeren, 800 gulden aan de groot-commandeur van Alden Biesen, 6.000 gulden aan juffrouw Stellinx, 4.000 gulden aan advocaat Remouchamps uit Luik en na een jaar nog een reste-rend bedrag om aan een totaalbedrag van 23.000 gulden, Luiks geld, te geraken of de totale prijs van deze verkoop'. Tenslotte moest Jan Bormans nog ongeveer 600 gulden, Luiks geld, betalen voor de onkosten die Ferdinand gemaakt had voor de reizen heen en weer naar Croenendaal. Ferdinand wou de citroen niet verder uitknippen dan tot op de schil, want Jan Bormans zou niet ver-plicht zijn de pensioenen te betalen aan de oude dame van Croe-nendaal (40). Op 23 nov. 1669 keurde Isabelle-Sibille de Lamboy, echtgenote van Ferdinand, deze verkoop van het kasteel Croe-nendaal goed (41). Vader Arnold, die bij de overdracht van de heerlijkheid in 1668 enkele eigendommen voor zichzelf gere-serveerd had, deed op 10 maart 1670 op het kasteel te Brustem, afstand ten gunste van zijn oudste zoon van de grote en de klei-ne burcht bij de kerk, twee huizen aan de kleine burcht, dicht bij de Singel en een weide of beemd genaamd 'Baillyes Bronicx', gelegen naast de 'Berghof'. Ferdinand was hem hiervoor wel 600 gulden Brabants schuldig (42). Was het bezit van de burcht een prestigezaak voor de heer van Brustem of zat Arnold nog in zwaardere financiële problemen en had hij geld geroken bij zijn zoon?

Een week later, op 17 maart 1670, leende Ferdinand een bedrag van 3.600 gulden Brabants van Nicolas de Remouchamps uit Luik, raadsheer van de prins-bisschop, tegen een nieuwe jaarlijkse rente van 200 gulden Brabants (43). Buiten de rente van 200 gulden Brabants, die hij hem reeds schuldig was volgens een con-tract van 10 febr. 1653, gesloten tussen zijn vader Arnold en Nicolas de Remouchamps, bleef er een andere rente van 200 gulden Brabants, die Ferdinand hem per-sonlijk, volgens een contract van 27 aug. 1667, verschuldigd was. Als waarborg stelde hij voor de zoveelste maal zijn heerlijkheid te Brustem. Deze was onge-veer 70 bunders groot, zijnde 23 bunders weide en de rest akkerland.

Maar Jeanne de Perot, weduwe van Jan (Hans)-Willem de Lamboy (44) en haar dochter Isabelle-Sibille, echtgenote van baron (45) Ferdinand Huyn van Amstenrade kregen na een jaar spijt over de verkoop van Croenendaal. Met instemming van Ferdinand maakten zij op 26 nov. 1670 gebruik van het vernaderingsrecht (46). Ferdinand moest nu een kapitaal lenen dat voldoende was om deze vernadering uit te voeren. Mogelijk heeft hij de som niet kunnen lenen en is deze terugkoop nooit doorgegaan.

De schepenregisters geven geen duidelijkheid over de diensten van de schouten Philip van den Edelbamp de oude te St-Truiden (47) en de jonge in Brustem (48). Maar er was meer dan 25 j., (sinds 1643) een Philip van den Edelbamp schepen, schout of officier der justitie te Brustem. De familie woonde in Brustem vermits reeds in 1623 Gertrudis Edelbamp, d.v. Philip de oude, meter was van een kind van Werner III Huyn van Amstenrade. Philip de jonge huwde

te Brustem in 1660, kreeg er vier kinderen en overleed er op 16 juni 1670. Op 23 juni 1670 zien we dan de nieuwe schout Jacobus Martens verschijnen.

Op het kasteel werd op 17 aug. 1671 een zoontje, Joannis-Arnold Huyn van Amstenrade geboren.

De aangegane leningen begonnen zwaar door te wegen en op 15 sept. 1671 verscheen gerechtsdienaar Raes Coelmont voor de schepenenbank, waarin schout Jacobus Martens en de schepenen Bernaert vanden Borch en Franciscus vanden Bontien zetelden. Ze traden ook op als laten der cijnshoven van Averbode, Sombergen, Rijkel, Boxmeer, Luiks hof en Bruynincxhof. Hij toonde een akte van Jean-Pierre de Schell, oud-burgemeester van Luik, raadsheer van de '*Etats Reviseurs*' en van de Luikse hoge justitie. Deze rechtsgeleerde had op 12 sept 1671 een som van 12.000 gulden Brabants, Luiks geld, uitgeleend aan de heer van Brustem tegen een jaarlijkse rente van 600 gulden Brabants. De omvangrijke lening diende om andere renten af te lossen. Ferdinand stelde nog maar eens zijn heerlijkheid met leenen cijnshof te Brustem in onderpand. Hier werd voor de eerste maal het leenhof van Brustem in een contract vernoemd (49).

Diezelfde dag, 15 sept. 1671, loste Ferdinand voor de schepenen Egidius vander Maesen en Paulus Stas een rente af van 150 gulden Brabants bij Leonard vanden Dael door teruggave van 3.119 gulden Brabants, die zijn vader Arnold op 25 aug. 1660 geleend had en die sedert vier jaar niet meer betaald was (50). Ook verscheen Raes Coelmont voor de schepenen Jan van Winde en Egidius vander Maesen in naam van Laureys vanden Dael om te verklaren dat een rente van 66 gulden Brabants verviel door de teruggave van de schuld van 1.371 gulden en 18 stuivers Brabants, die Arnold geleend had op 27 sept. 1667 en die ook sedert drie jaar en elf maanden niet meer vereffend was (51). Bovendien bevestigde gerechtsdienaar Coelmont dat een rente van 30 gulden Brabants wegviel door terugbetaling van het kapitaal van 608 gulden en 10 stuivers Brabants, die heer Ferdinand op 21 april 1668 geleend had (51).

Voor de schepenen Guiliam Stauten en Paulus Stas bevestigde Judith Strauven, echtgenote van Sebastiaan Albrechts, die zelf afwezig was, dat er door de teruggave van 1.288 gulden en 04 stuivers Brabants, waarin begrepen vier jaar achterstallige rente, een einde gekomen was aan de jaarlijkse rente van 60 gulden Brabants. Een kapitaal van 1.000 gulden Brabants werd op 27 jan. 1665 door vader Arnold geleend en nu door juffrouw Elisabeth (waarschijnlijk Isabelle-Sibille de Lamboy) en secretaris Antonius Baerts in de naam van Ferdinand teruggegeven (52). Er was dus veel goede wil om de schulden te verminderen, maar Arnold had er de laatste jaren een warboel van gemaakt.

Op 20 aug. 1673 werd op het kasteel een dochttertje geboren: Maria-Françoise-Thérèse Huyn van Amstenrade.

Ferdinand, die maar steeds te kampen had met financiële moeilijkheden, overleed zeer jong te Brustem, op 12 mei 1674, in de leeftijd van 30 jaar. Zijn echtgenote, Isabelle-Sibille-Marie de Lamboy, werd vrouwe van gans Brustem, maar kreeg met veel schuldeisers af te rekenen.

Op 30 juni 1674 '*compareerde*' (verscheen) voor de schepensbank van Gelinden met aanwezige schepenen Lombaarts en Bartholijns, de genaamde Henrick Bamps, die een akte van notaris Lion uit Luik liet inschrijven in de registers over een lening van Ferdinand aangegaan bij Jean-Pierre de Schell uit Luik (53). Ook in het archief van Alde Biesen vinden we een kopie van dit contract terug (54). Raadsheer en schepenen J.P. de Schell nam dus zijn voorzorgen opdat de lening niet zou vergeten worden. Hij had de laatste twee jaar reeds geen rente meer ontvangen.

Op 17 mei 1675 deed een zekere Gide Istaden, in naam van een Luikse dame Anne de Bollehove, weduwe van luitenant-kolonel Martin de Kettenis, aangifte van een oude schuld voor de schepensbank in aanwezigheid van schepenen Franciscus vanden Boienten en Paulus Stas. Het betrof een schrijven van 20 nov. 1673 van de schepenen der stad Luik, waarin men een schuld bekendmaakte van de Brustemse dorpsheer van 363 gulden Brabants en dit zou maar een derde deel zijn. Op 22 nov. 1673 had dezelfde dame reeds beslag laten leggen op het kasteel in Brustem voor een schuld daterend van 27 sept. 1633, aangegaan door Werner III Huyn van Amstenrade en Gertrude Menten. Op 19 okt. 1674 nu liet zij langs een zekere Van Hilst de schuld kenbaar maken aan de weduwe van de Brustemse heer Ferdinand (55).

Op 29 dec. 1674 was er voor de schepensbank van Gelinden een '*approbatie*' (goedkeuring) geweest van een akte van '*zazijn*' (schuld) door seigneur Guillam de Pleinevaux, kanunnik van Sint-Jan-Baptist, ten laste van de goederen van wijlen Ferdinand van Amstenrade, heer van Brustem (56).

Na het overlijden van haar echtgenoot in mei 1674 kreeg Isa-belle-Sibille de Lamboy de ene gerechtelijke aanmaning na de andere wegens nalatigheid in de afbetaling van renten. Arnold, haar schoonvader, die lange tijd in het buitenland vertoefde, verklaarde op 09 febr. 1680 voor de hoge justitie van Brustem in aanwezigheid van de schepenen Bernaert vanden Borch, Joos van Winde, Guilhelmus Stauten en Paulus Stas, dat meerdere schuld-eisers zijn schoondochter Isabelle lastig vielen en zich daartoe tot '*incompotente*' (onbevoegde) rechters hadden gewend. Volgens hem bevond de heerlijkheid Brustem, het kasteel en alle overige '*deponderende*' (afhankelijke) goederen zich op grondgebied dat van '*Gulicxen off Reijxer natueren*' zou zijn.

De heerlijkheid, de justitie en andere goederen, erven, cijnshoven, renten '*ressorteerden*' (onder het gezagsgebied vallen) altijd onder de hertog van Gulik en dit niettegenstaande de verkoop en de leenverheffing gedaan in het jaar 1603 door hertog Johann-Wilhelm ten voordele van wijlen Werner II Huyn van Amstenrade, zijn maarschalk en raadsheer en amman of baljuw te Brügggen in Duitsland. De leenzaal van Brustem was nog altijd leenroerig aan het hof en de raad van de hertog te Düsseldorf (57).

Isabelle, vrouwe van Brustem, reageerde hevig op kleine inbreuken. In april 1681 had Jan Meyers, namens de landcommandeur van Alde Biesen, een stuk akkerland, dat zich binnen de Gulikse helft en dus haar jurisdictie bevond, door schout en schepenen van Brustem laten afpalen. Op 25 april 1681 protesteerde ze bij de schepensbank van Brustem tegen deze '*foullie, gewalt, infractie van peysen ende*

wetten, hoochmoet, scade ende interesse' (58).

Jean-Pierre de Schell, die in 1671 aan heer Ferdinand 12.000 gulden Brabants had geleend, kwam de '*declaratie ende attestatie*' van Arnold in februari 1680 ten hore. Hij reageerde en wendde zich in 1681 tot het leenhof van Gulik te Düsseldorf met het verzoek de Gulikse helft der heerlijkheid aan Isabelle de Lamboy te ontnemen wegens wanbetaling en deze daarna aan hem over te dragen.

Na een onderzoek door het leenhof besliste prins Johann-Wilhelm, paltsgraaf van de Rijn, hertog van Gulik, van Kleef en van Berg, op 11 nov. 1681 dat Isabelle-Sibille de Lamboy de Croenendaal wegens haar schulden van de helft van Brustem vervallen verklaard werd voor zover die aan zijn leenhof onderhorig was en dat deze Gulikse helft overgedragen werd aan Jean-Pierre de Schell, doctor in beide rechten, advocaat, oud-burgemeester van Luik en heer van Clermont. De tekst was in het Duits opgesteld en daarna vertaald in het Frans door notaris Joannes-Thomas Cortriels (59).

Beide teksten vermeldden eigenaardig genoeg dat de nieuwe Gulikse heer slechts de helft van het Brustems kasteel zou bezitten. De Franse tekst vermeldde dat de boete voor de niet-uitvoering binnen de veertien dagen 50 gouden gulden bedroeg. Dit vonnis werd reeds meegedeeld aan schout en schepenen van Brustem op 16 dec. 1681. Het gebod hen Jean-Pierre de Schell te installeren als Gulikse halfheer.

Op 09 jan. 1682 kwam zoon Joseph de Schell, kanunnik van St-Servaas in Maastricht, te paard naar Brustem en bood zich in het genachtenhuis op de Singel aan op de extra-ordinaire vergadering voorgezeten door schout Jacobus Martens en in aanwezigheid van alle schepenen: Bernaert vanden Borch, Jan van Winde, Franciscus vanden Boienten, Egidius vander Maesen, Guilliam Stauten en Paulus Stas. Hij toonde hen een akte van notaris Thomas Cortriels, gedateerd op 07 jan. 1682 en ondertekend door J.H.Het-terman, in naam van de hertog van Gulik (60).

Joseph de Schell verzocht de schepenbank zijn vader in bezit te stellen van de hoge en lage jurisdictie der heerlijkheid, het kasteel, de weiden, de leenzaal en het laathof van Brustem, voor zover deze leenroerig waren in Gulik. Isabelle de Lamboy had door bemiddeling van haar kapelaan geprobeerd de schepenen ervan te weerhouden Jean-Pierre de Schell als heer te installeren. De zaak werd dus uitgesteld. Maar Joseph de Schell inspecteerde zijn toekomstige eigendommen.

De volgende dag, 10 januari, stond de kanunnik weer op de Singel en herhaalde zijn verzoek. Hij merkte op dat zijn installatie uiterst dringend was en geen uitstel duldde, aangezien de belangrijkste kasteeltoren op instorten stond, wat een verliespost van enkele duizenden gulden zou betekenen. Het ongecontroleerd omhakken, door de gemeentenaren, van fruit- en andere bomen berokkende hem dagelijks veel schade. Waterdoorsijpeling zou de onbruikbaarheid kunnen veroorzaken van de registers van de leenzaal, van het cijns-hof en ook van de jus-titie, die zich allen in het kasteel bevonden. Deze zaak, aldus Joseph de Schell, was trouwens gevonnist door het leenhof van Gulik en de schepenen moesten dit vonnis uitvoeren of een flinke boete betalen (61). Maar

de installatie werd weer verdaagd.

Joseph de Schell verscheen een derde maal, op 16 jan. 1682, voor de schepenenbank op de Singel. Hij toonde opnieuw een gehand-tekende en gezegelde akte. Hij drong aan op een onmiddellijke installatie, zoniet zou hij de schepenen persoonlijk aansprakelijk stellen voor de schade die zijn vader, door langer uitstel, zou oplopen. Eindelijk gaven de schepenen zich gewonnen. Ze ver-zochten de kanunnik, die zijn vader vertegenwoordigde, voorop te gaan. Joseph reed te paard naar het kasteel, gevolgd door schout en schepenen alsmede door de stadhouder van de heerlijkheid.

Joseph raakte de klopper van de poort aan ten teken van inbezitneming van het Guliks kasteel. Hem werd '*res ende aerde*' aan-geboden, uitgestoken voor de kasteelpoort, als teken van inbe-zitneming van de weiden en akkers. Vervolgens verplaatste het gezelschap zich naar de parochiekerk waar aan de nieuwe heer het touw van de banklok werd gegeven. Hij luidde de klok ten teken van inbezitneming van de heerlijkheid met de hoge, lage en middelste jurisdictie. Nadien ging men naar het genachtenhuis, waar de kanunnik de justitietafel aanraakte ten teken van in-bezitneming van de rechtsmacht (62).

Jean-Pierre de Schell, nu heer van de Gulikse helft (63), ver-zocht de schepenen een gerechtelijk verslag op te maken van de toestand waarin de burcht en de grote toren van het kasteel zich bevonden. Zulk verslag was nodig voor de eventuele vernadering (terugkoop). Wiens goed vernaderd werd, kon niet alleen de koop-prijs terugvorderen, maar eveneens de uitgaven, gedaan voor noodzakelijke of nuttige herstellingen aan het eigendom. Hieraan gevolg gevend stapten schout en schepenen enkele maanden later op 26 mei 1682, vergezeld door de nieuwe dorpsheer Jean-Pierre de Schell en zijn zoon Egide-Franciscus, naar het kasteel om een onderzoek in te stellen. Ze vonden dat de toren heel '*caduck*' (bouwvallig) en gebarsten was. Herstellingen waren broodnodig.

Het gezelschap trof er Isabelle-Sibille de Lamboy en haar moeder aan. De nieuwe heer stond, op hun verzoek, toe dat ze het zaaltje met het kleine kamertje ernaast mochten gebruiken tot de tijd dat ze een andere woning zouden gevonden hebben. De overige vertrekken reserveerde hij voor zichzelf of voor zijn aangestelde (64). Isabelle-Sibille had drie kinderen: Maria-Catharina, Joannis-Arnold en Maria-Françoise-Thérèse.

Op 08 juni 1682 verkocht Egide-Franciscus aan de meestbiedende het maaigras van enkele weilanden in het dorp: '*hemelreyck, berghoff, ketelbamp, eggersweyer, braspot*' (65). Bijna een maand later, op 01 juli 1682 verscheen Egide-Franciscus de Schell in naam van zijn vader voor schout en schepenen. Dit gebeurde naar aanleiding van een schrijven van 16 juni 1682 van de Gulikse leenzaal. Hij liet de installatie nog maar eens overdoen met de klepel van de kasteelpoort vast te houden, '*res ende aerde*' aan te nemen, de banklok te luiden en de justitietafel aan te raken in het genachtenhuis. Omdat de burcht tot de Gulikse helft behoorde, ging men nu ook naar de poort van de grote burcht midden de gracht, die ook rond het kerkhof liep. Hij raakte de deur van de toren aan (66).

Nadat de Gulikse heerlijkheid in 1681 aan Isabelle de Lamboy ontnomen was, deed prins-bisschop Maximiliaan-Hendrik van Bei-eren

hetzelfde met zijn deel. Hij leende de Luikse helft met zijn jurisdictie en zijn rechten alsook de voogdij over Zepperen voor negen jaar eveneens aan Jean-Pierre de Schell (67). De prins-bisschop deed dit nadat er een verzoek tot inbeslagneming door de schuldeisers was ingediend. Hij volgde echter zijn overeenkomst van 29 juni 1666 met Arnold Huyn van Amstenrade niet. Hierdoor kon hij de heerlijkheid pas ontnemen aan Arnold of zijn erfgenamen om ze bij de Bisschoppelijke Tafel te voegen (21). Hij liet zijn beslissing aan schout en schepenen weten op 20 juli 1682, vanuit zijn paleis te Keulen (67).

Op 31 juli 1682 werd Jean-Pierre de Schell, vertegenwoordigd door zijn zoon Egide, door schout en schepenen als heer van de Luikse helft geïnstalleerd met het gebruikelijk ceremonieel: het afleggen van de eed op de Singel, het leggen van de hand op de justitietafel en het luiden van de klok der heerlijkheid (68). Hiermee kwam er een einde aan de heerschappij van de familie Huyn van Amstenrade, die duurde van 1563 tot 1682.

De Luikenaar Jean-Pierre de Schell was nu heer en meester van heel Brustem. Op 12 okt. 1682 liet hij schout en schepenen op-nieuw een onderzoek instellen naar de toestand van het kasteel en de grote burcht. Wat betrof *'de borch aen den kerckhof staende inden weyer'* stelden zij vast, dat de drie verdiepingen herstelling nodig hadden: de bovenste zolder onder het dak was gans afgebroken, de dakleien moesten vervangen worden evenals de planken en enkele rotte kepers. Op de tweede zolder *'mankeerde'* de deur. Daar de ingang op de tweede verdieping lag, waren er boven drie *'zolders'* en beneden twee kelders. De trap stond in de dikke muur. De brug die naar de burcht leidde was afgebroken. De *'weyer'* rond de twee burchten en het *'deponderende'* (bijho-rend) land moest gereinigd worden. Ook op het kasteel was er heelwat *'caduck'* (69).

Het bleef maar schuldeisers regenen voor Isabelle de Lamboy. Een zekere baron de Surlet, kanunnik van de collegiale kerk van Ciney bood zich op 22 mei 1680 aan bij de schepenbank voor een rente van 40 gulden, 18 pattacons Brabants, die niet betaald werd. Dit was het gevolg van een lening aangegaan op 21 jan. 1678. Op 07 nov. 1681 deed hij reeds de negende betekening van de schuld langs schout en schepenen van Luik aan de halfvrouwe van Brustem (70).

Op 29 maart 1683 volgde een nieuwe inspectie door de schepenen van het kasteel: de balk in de keuken was gebarsten, aan de to-ren-kamer ontbraken drie vensters en de kapelzoldering was gescheurd (71).

Een schuld aan Winand de Villes, heer van Celles, uit september 1633, werd op 02 juni 1683 aangeboden. Het betrof 363 gulden 15 pattacons, een gevolg van een lening door Werner III en Gertrude Menten (72). Voor schout Jacobus Martens verschenen op 22 nov. 1683 de Brustemse gerechtsdienaars Raes Coelmont en Lambrecht Daniëls om in naam van Egide de Schell een zaak te regelen over de windmolen van Hendrik Vande Velde, die overging naar Willem Bormans (73).

Jean-Pierre de Schell wou de kasteelwinning, ongeveer 16 bunders onder Brustem gelegen, verpachten. Een gerechtsbode had dit driemaal afgeroepen na de zondagsmis. De huur moest betaald worden in twee halfjaarlijkse termijnen en er werden enkele *'condities'*

opgesteld. De verpachting vond plaats op 28 febr. 1689. Gielis Leemans van aan de Beekcant, achter het schuttersraam, deed een bod van 210 gulden. (Hij was de vader van koster Jacobus Leemans, die in 1704 huwde met Catharina Steuckers en in 1714 met Christina Daniëls). Egide de Schell verhoogde tot 240 gulden. Niemand bood meer en de boerderij bleef in handen van de eigenaar (74).

In 1689 overleed Jean-Pierre de Schell. Zijn weduwe, M. de Simonis, werd nu de vrouwe van Brustem (75). De negen jaar waren nog niet voorbij maar op 12 juli 1689 gaf prins-bisschop, Jan-Lodewijk van Elderen, hertog van Bouillon, markies van Franchi-mont, graaf van Loon en Horne, de Luikse helft met de voogdij van Zepperen in leen aan baron Frédéric de Renesse '*voor so lanck als sijne hooghijt biscop ende prince van Luyck sal goet-vinden*'. In zijn beleningsbrief schreef de prins dat de Luikse helft van Brustem vroeger toebehoorde aan van Amstenrade en te-genwoordig aan het '*Domein van de Bisschoppelijke Tafel*' (76).

Baron Frédéric de Renesse was commandeur van Ordingen, kolonel van een infanterie-regiment, gouverneur van de stad en het kas-teel van Hoei, lid van de '*Etat Noble*' van Luik (77). Zijn installatie als heer van de Luikse helft had op de traditionele manier plaats op 07 aug. 1689. Schout Jacobus Martens en de schepenen verzamelden zich op de Singel. De baron vertoonde de beleningsbrief van de prins in dato 12 juli 1689, voorzien van een zegel in rode lak, die voorgelezen werd door de secretaris

Baerts. Gevolgd door schout en schepenen begaf de nieuwe halfheer zich naar het genachtenhuis, waar hij, door aanraking van de tafel, in het bezit van de justitie werd gesteld. Het gezelschap leidde hem dan naar de kerk, waar de baron de klok driemaal luidde. Nadien keerde men terug naar de Singel, waar de schutters verzameld waren in '*die wapenen*'. In handen van de schout beloofde hij onder eed de gemeenteprivileges te zullen handhaven en verdedigen. Op hun beurt zwoeren de gemeentenaren, bij monde van kapitein Petrus Sweldens en burgemeester Jan Claessen, de baron als hun nieuwe dorpsheer te erkennen en hem trouw te zullen zijn. Na afloop werden schout en schepenen ten huize van pastoor Hendrik de Muntere '*royalijck getracteert*'-(78).

Op 07 febr. 1690 liet Egide de Schell, namens zijn moeder, de winning, weiden en akkers, alles samen ongeveer 16 bunders, nog eens opnieuw voor één jaar publiek verpachten. Deze keer lukte het en Geraert Blommen kreeg de pacht als meestbiedende met 375 gulden. De verhuring vond plaats op het kasteel (79) door '*uyt-branding der kerssen*'. Men mocht zolang bieden todat een kaars was opgebrand. Voor de familie de Schell brak nu ook een moeilijke tijd aan. Nog voor het overlijden van vader Jean-Pierre kwam op 01 juni 1688 een brief uit Düsseldorf vanwege de hertog van Gulik. Een zekere Walter de Rossius had klachten over de heer de Schell. De Brustemse justitie besprak deze zaak op 14 juni 1688. Na Jean-Pierre de Schell aanhoord te hebben, beschouwde schepen Petrus Simons de zaak voor gesloten (80).

Op 06 juli 1690 kwam er weer een schrijven van Johann-Wilhelm, hertog van Gulik, over een zeer oude schuld, waardoor het kas-teel en de Gulikse helft in onderpand stonden. Het Gulikse en Bergische gerechtshof, waarnaar de zaak verwezen werd, verklaarde zich onbevoegd (81). Schout Martens en schepenen Hardiquais en Simons

onderzochten op 22 nov. 1690 deze zaak sa-men met de keizerlijke notaris Moors, die mevrouw weduwe de Schell vertegenwoordigde. Ze namen echter geen beslissing (82).

Egide de Schell verscheen op 28 sept. 1690, in naam van zijn moeder, voor de schepenenbank. Hij toonde een akte in de Franse taal, gedagtekend op 15 juli 1690, waarin werd bevestigd dat baron Winand de Villes een schuldbrief bezat, waarin het kasteel en de Gulikse heerlijkheid nogmaals in onderpand werden gesteld (83).

Op 28 nov. 1690 had een extra-ordinaire vergadering van de Brustemse justitie plaats. Schepenen Hardiquais, Simons en vanden Borch ontvingen Egide de Schell en baron Winand de Villes, die mandaat had van de hertog van Gulik. Er werd verklaard dat de aanspraak van de heer de Rossius gewettigd was door het leenhof van Düsseldorf (84).

Egide de Schell deed op 06 maart 1691 een nieuwe verpachting voor één jaar van de winning, de moeshof en het hophof, weiden en beemden, namelijk *'Hemelrijk, Eggersweyer, Ketelbampt, Berg-hof, Schuerhof, Braspot* (bij de Berghof gelegen), *Bakhuishof en de grote weide voor de kasteelpoort'*.

Zekere Henricus Motmans bood 200 gulden Brabants. Schepenen Hubert Hardiquais overtroefde hem. Heer de Schell deed ook een bod, maar uiteindelijk kreeg Hubert Hardiquais de pacht voor 305 gulden Brabants (85).

Het jaar nadien, op 14 maart 1692, had de verpachting plaats van dezelfde goederen, maar nu voor een termijn van drie jaar. Ieder hoger bod moest ten minste met vijf gulden stijgen. Heer de Schell zette de verpachting in met een bod van 250 gulden. Hardiquais verhoogde met vijf gulden. Egide de Schell bood 260 gulden. Daar niemand een hoger bod deed voor 't vallen van de penning, ging de verpachting niet door (86).

Na de dood van zijn moeder werd Egide de Schell in 1693 heer van de Gulikse helft. Hij was raadsheer van de prins-bisschop in zijn Rekenkamer te Luik en van de *'Etats Reviseurs'* van het Land van Luik en het Graafschap Loon (87).

Tijdens de Negenjarige Oorlog (1688-1697) (88) kregen de hui-zen en het kasteel van Brustem veel te verduren. Op 04 jan. 1691 moesten schout Martens en schepenen Bernaert vander Borch en Hubert Hardiquais maatregelen treffen omdat ze op bevel van de prins-bisschop, op 31 dec. 1690, gedurende enkele dagen logement moesten verschaffen aan doortrekkende Hollandse troepen: dra-gonders (lichte-ruiterij) en musketiers (met een musket of vuurroer gewapende soldaten). In 1693 kampeerden de Hollanders weer in het Tomveld achter het kasteel. Het hooi in het *'Hemelrijk'* en in het *'Berghof'* werd geroofd, hoewel het nog nat was. In het kasteel werd het lood van de dakgoten weggenomen (89). Het hooi van molenaar Polus Roebaers dat op het *'Eij-kenhof'* te drogen stond, werd aan de paarden gevoederd (90).

In 1694 lag het Franse leger, onder bevel van de dauphin (91), van 20 juni tot 11 juli tussen St-Truiden, Brustem en Borlo. Franse officieren vestigden zich met hun ordonnansen en enkele soldaten

in het kasteel van Brustem. Schout Egide Heusdens, schepenen Hardiquais en Simons stelden op 03 aug. 1694 op verzoek van Egide de Schell een verslag op van de schade: deuren en vensters uitgebroken, daken en zolders vernield. De brouw--ketel uit het paanhuis was verdwenen. De brug voor de grote poort was ingestort en de weiden en beemden waren platgetrapt door de paarden (92). De schepenbank stelde ook een lijst op, wel niet zo in detail, van de winningen, huizen en molens die door de Franse militairen verwoest werden (93).

Egide de Schell verpachtte zijn boerderij weer op 07 maart 1695. Schout Egide Heusdens deed een bod van 80 gulden. Maar toen werd het een tweegevecht tussen Paulus Sweldens en Jan Lenaers. Als meestbiedende met 330 gulden Brabants per jaar haalde Jan Lenaers het voor de volgende drie jaar (94).

Als halfheer van de heerlijkheid liet Egide de Schell aan de schepenbank op 07 jan. 1695 weten dat hij geen dorpslasten, taksen of schattingen moest betalen voor zijn kasteel en andere goederen. Hij bezat een akte waarin Arnold Huyn van Amstenrade in april 1655, toen hij zijn kasteelwinning verpachtte aan Willem Schoofs, hiervan was vrijgesteld. Hij beweerde zelfs dat er in 1560 een '*concordaat ende reglement*' bestond ten tijde van de edele heer van Beusdaal en dit enige jaren voor hij de heerlijkheid verkocht aan Werner Huyn van Amstenrade (95).

Eerwaarde heer Willem Loix, kapelaan van de collegiale kerk van Sint-Servaas te Maastricht verscheen voor schout en schepenen, op 21 maart 1695, in naam van de heer Johan-François de Booms. Hij vroeg om een vonnis van het Brabants gerecht der stad Maastricht te noteren in de gichtregisters. Het betrof een schuld van wijlen Arnold Huyn van Amstenrade, heer der vrijheid van 23 maart 1647 aan de vier gezusters de Booms van 3000 gulden tegen 6,25%.

De schepenen verklaarden formeel dat alle roerende en onroerende goederen afkomstig van Arnold en binnen de heerlijkheid gelegen, reeds door diverse '*crediteuren*' in beslag genomen waren en er dus in Brustem van Arnold of zijn erfgenamen niets meer overbleef (96).

Prins-bisschop Jozef-Clement (1694-1723) kwam in 1695 terug in bezit van zijn Luikse helft, waar Frédéric de Renesse gedurende zes jaar, van 1689 tot 1695, heer en meester geweest was. Op 10 mei 1695 gaf hij voor een jaarlijkse rente van 150 gulden zijn halfheerlijkheid met de toren en de voorgedij van Zepperen (97) aan '*Gilles-François de Schell, conseigneur (medeheer) de Brus-them*', die reeds sinds 1693 heer van de Gulikse helft was. De grote toren of burcht bezat hij al, want deze oude versterking behoorde tot de Gulikse helft. Maar net zoals in 1610 verpandde de Luikse prins-bisschop nu weer opnieuw de burchttoren.

Bij de plechtige installatie op 16 mei 1695 liet Egide de Schell zich vervangen door Egide Heusdens, schout van Brustem (98). De schepenen verzamelden zich op de Singel voor het genachtenhuis. Nadat Heusdens de beleningsbrief van '*de biscop ende de prince van Luijck nopende dese hellicht der heerlijkchijt Brusthem*' had getoond, begaven ze zich allen naar het genachtenhuis. Daar las secretaris Antonius Baerts (99) de brief voor. Hieruit bleek dat de schout door de nieuwe halfheer gemachtigd werd om in zijn naam

bezit van de Luikse heerlijkheid te nemen. Schout Heusdens raakte op verzoek van stadhouder Hardiquais (100) de justitietafel aan ten teken van inbezitneming. Hierna begaf het gezelschap zich naar de kerk, waar stadhouder Hardiquais het 'clockseel' in de handen van de schout gaf. Deze luidde driemaal met de justitieklok.

Op de Singel werden ze daarna opgewacht door de burgemeesters en de gemeentenaren. Op verzoek van burgemeesters Leo van Elderen en Jan Vijgen, verklaarde de schout in handen van de stadhouder en in naam van de dorpsheer onder eed de privileges van de gemeente te zullen 'mainteneren ende te defenderen', waarna de burgemeesters, namens de gemeente, op hun beurt onder eed beloofden de Schell ten alle tijde als hun heer te zullen erkennen en hem trouw te zullen blijven (101). Brustem was weer een heerlijkheid met aan het hoofd een heer die de twee helften bezat.

Elf jaar later, op 14 juni 1706, verkocht Egide de Schell voor notaris Silens te Luik, de volledige heerlijkheid Brustem aan graaf Antoine-Gilles de Tollet (102). Dit was een zeer gekende edelman in de streek, heer van Rijkel en van Gutschoven, lid van de 'Etat Noble' van het Land van Luik en het graafschap Loon, gewezen kamerheer van de overleden keizer Jozef I. Nu generaal-majoor en kolonel van een infanterie-regiment in dienst van keizer Karel VI (103).

Op verzoek van de nieuwe dorpsheer de Tollet visiteerden schout en schepenen op 30 okt. 1706 het kasteel. Er waren veel herstellingen nodig (104).

Op 22 mei 1711 aanhoorden schepenen Erasmus-Henricus Tackoen en secretaris Egide Heusdens hun gerechtsdienaar Stas van Widdingen, die hen namens generaal en baron Antoine de Tollet, heer van Brustem, liet weten dat er van de dame Isabelle-Sibille de Lamboy van Croenendaal, weduwe van jonker Ferdinand Huyn van Amstenrade, +12 mei 1674, een schuld geëist werd door de heer Winand de Villes, heer der bank van Celles. Deze schuld omhelsde een nalatige betaling van een rente van 363 gulden 15 pattacons Brabants en dit sedert 02 juni 1683, dus bijna 28 jaar geleden. Maar de eigenlijke schuld dateerde uit het jaar 1633, toen Werner III Huyn van Amstenrade, echtgenoot van Gertrude Menten, heer van Brustem was. De lening was dus 78 jaar oud.

Ook was er een vordering ingediend door baron Louis de Surlet, kanunnik van de collegiale kerk van Ciney. Ze bedroeg 41 gulden 15 pattacons Brabants, zijnde alleen de jaarlijkse rente van een geleend kapitaal. Deze schuld werd reeds aangeboden door de broer, baron de Surlet, burggraaf van Montenaken op 21 jan. 1678 (105). De zaak wachtte dus ook reeds 33 jaar op een vereffening.

De inkomsten van de heerlijkheid bleken niet bijster groot te zijn. Schout en schepenen en ook de stadhouder en de laten van het leenhof te Brustem verklaarden op 10 sept. 1712 dat de jaarlijkste inkomsten van het kasteel en de goederen die erbij hoorden, mede van de lenen en de cijzen, niet meer bedroegen dan 800 gulden Brabants ofwel 200 écus (106). Daarbij waren de bezittingen van de familie Huyn van Amstenrade reeds vele jaren door schuldeisers opgevorderd.

Antoine de Tollet, gouverneur in Hermanstad (Transylvanië) (107)

en de laatste naamdrager van zijn familie (108), huwde op 22 juni 1711 met barones Maria-Victoria van Voort. Ofschoon hij de heerlijke rechten reeds zes jaar had uitgeoefend, liet de Tollet zich eerst op 09 okt. 1712 officieel en persoonlijk als heer van gans Brustem installeren.

Op de Singel, staand onder de linde voor het kerkhof, beloofde hij, in aanwezigheid van de ganse bevolking, onder eed de pri- vileges en de rechten der gemeentenaren te zullen handhaven. Van hun kant zwoeren de dorpingen in de handen van schout Erardus van Averwijs (109) en bij monde van Jacobus Leemans (110), Guilliam Sproelants (111) en Willem Schoofs (112), burgemeesters en regeerders (113), hun heer trouw te zullen blijven steunen en behulpzaam te zijn. Vervolgens legde Antoine-Gilles de Tollet in het genachtenhuis zijn hand op de justitietafel. Vandaar stapte hij naar de kerk en luidde de '*heeren clocke*' (114). Brustem behoorde nu samen met Rijkel en Aalst tot dezelfde heerlijkheid: het graafschap Rijkel.

Op 01 dec. 1712 stond Denis-Christophe Antoine, graaf des Ursins de Beaurieu, heer van Outrelouxhe en Saint-Jean-Sart, alle cijzen, renten en rechten die hij had of zou kunnen hebben op de heerlijkheid Brustem af aan graaf Antoine-Gilles de Tollet, heer van Brustem, Rijkel en Aalst, voor renten op een kapitaal van 20.000 gulden Brabants, Luiker koers. Deze graaf was waarschijnlijk een afstammeling van Philip de Beaurieu, gehuwd met Anna-Maria Huyn van Amstenrade, °24.03.1616. Voor de resterende som van 4.200 gulden Brabants zou Antoine-Gilles de Tollet een rente ten penning twintig (5%) betalen, telkens af te lossen op 01 december. Als onderpand voor deze renten stelde baron de Tollet al zijn huidige en toekomstige roerende en on-roerende goederen en bezittingen (115). Deze akte, opgesteld door notaris Bartholomé Donnea in 1712 werd pas in het gicht-register van Gelinden ingeschreven op 02 dec. 1758 en dit op voorstel van de heer Gramme, pastoor van Thijs, in naam van de prelaat van de abdij van Sint-Hubert in de Ardennen.

In januari 1716, overleed Antoine-Gilles, baron de Tollet te Hermanstadt in Transylvanië als militair gouverneur (116). Maria-Victoria van Voort, gravin douarière de Tollet van Rijkel, erfde door testament, opgesteld in 1712, en werd nu vrouwe van Brustem. Deze '*trés noble et très illustre dame*' zocht op 29 okt. 1716 langs notaris Livinus van Averwijs uit Loon en advocaat Gaspard Tackoen uit Luik een geldschieter. Ze leende op 02 dec. 1716 van Joseph de Schell, kanunnik van het domkapittel te Luik, een bedrag van 1.000 Spaanse pattacons voor een jaarlijkse rente van 200 gulden Brabants, Luiker koers. Als onderpand stelde ze de hele heerlijkheid Brustem, evenals Rijkel (117). Joseph de Schell liet deze lening noteren in het gichtregister door schepenen Erasmus-Henricus Tackoen en Egide Heusdens op 12 april 1717.

Weduwe de Tollet hertrouwde op 06 febr. 1717 te Leuven met de Oostenrijker Jean-Antoine de Turinetti, markies van Pancalier, kamerheer van de keizer, luitenant-generaal en kolonel van een infanterie-regiment in dienst van Zijne Keizerlijke Majesteit in de Nederlanden en diens ambassadeur in Zwitserland. Hij was de oudste zoon van Hercule de Turinetti, markies van Prié, grote van Spanje, raadsheer en gevolmachtigd minister van keizer Karel VI in de Nederlanden, en van Diane de Salusses (118).

Maria-Victoria schonk haar nieuwe echtgenoot als bruidschat het graafschap Rijkel. Hij werd dus heer van Brustem, Rijkel, Aalst en Hoeleden (119). Zoals de gewoonte toen was, droeg de markies de Turinetti een pruik met veel vertoon van poeder, schoenen met gespen en een wandelstok met versierd handvat.

Op 09 juli 1718 hadden schout en schepenen van St-Truiden zich verstout om '*resch ende aerde*' (inbezitstelling) te leveren van 10 1/2 roede land, gelegen in '*den gulden bodem*' onder de ju-risdictie van de vrijheid Brustem. Het was een akker afkomstig van Frans Stijnen, die overging naar Jacob Raijmenant. Een maand later, op 22 aug. 1718, protesteerde de markies tegen zulke '*foulie, gewalt ende attentact, infractie van peysen ende wetten, hooghmoet, schaede ende interesse*' (120). Het waren juist dezelfde woorden die Isabelle de Lamboy ook gebruikte bij een dergelijk voorval in 1681.

De markies verzocht de schepenen Jacobus Vanden Putte (121), Egide Heusdens, Erasmus-Henricus Tackoen (122) en Jaspar Au-wercx (123) om zijn protest naar het hooggerecht van de '*Rycxer Stadt St Truiden*' te laten dragen. Op 23 aug. 1718 moest ge-rechtsdienaar Jan Smolders (124) een kopie van het protest brengen naar schout a Speculo, naar de president-voorzitter vanden Borgh, naar burgemeester Bollis en naar secretaris Stas.

Wijlen graaf de Tollet had bij testament in 1712 aan zijn twee nichten Anne-Marie en Jeanne de Gutschoven een legaat vermaakt van elk 4.000 rijngulden. Dit kwam nu ten laste van zijn weduwe Maria-Victoria en haar nieuwe echtgenoot, de markies van Pan-calier. Zij betaalden echter niet en Anne-Marie en Jeanne van Gutschoven (125) stapten naar de rechtbank te Luik in 1717. Op 29 nov. 1717 reeds verscheen Philippe-Guillaume de Joffrez te Brustem voor de schepenen om beslag te leggen op de goederen wegens een schuld van 8.000 rijngulden met interest (126).

Hier begon een jarenlange ellende gesproken uit een gift van graaf de Tollet, die moest uitgekeerd worden door zijn opvolger. Om het nodige geld te bekomen leende Jean-Antoine de Turinetti 6.000 écus, Luiks geld, van hun oom Emond-Coenradt, baron van Voort. Met dit geld keerde hij het legaat uit aan de nichten en vereffende nog andere schulden. De markies van Pancalier kon dat bedrag aan die oom echter niet terugbetalen op de vastgestelde datum in augustus 1720. Daarbij kwam nog dat zijn andere heer-lijkheden eveneens met schulden waren belast (127).

Daar de oom zijn geld dringend eiste, zat er niets anders op dan nog maar eens te lenen. Op 10 april 1720 machtigden de echtelieden de Turinetti van uit hun verblijfplaats Brussel de agent Frédéric Hubens en stadhouder Alexander Menten, (128) die ze benoemden als '*lieutenant des fiefs de la franchise et baronnie de Brust*' om zoveel mogelijk geld te lenen als nodig was. Oom Emond-Coenradt van Voort moest wel zijn toestemming geven (129).

Op 30 juli 1720 leenden zij 25.200 gulden Brabants, Luiker koers, van Dieudonné-François Delchef en diens vrouw Angéle Doupie uit Luik, voor een jaarlijkse rente van 1.260 gulden Brabants, Luiker koers, vrij van alle lasten en met aanvang op 30 juli 1721. Als

onderpand dienden de heerlijkheden, terwijl baron van Voort eveneens zijn kasteel en heerlijkheid Voort als waarborg stelde (130).

Op 24 sept. 1721 had een extra-ordinaire zitting van de schepenbank plaats. Waren aanwezig: Egide Heusdens, secretaris Joannes-Arnold Simons (131), Jaspas Auwercx en Alexander Menten, schepenen. De douarière van Voort, Maria-Ferdinanda de Pallant, moeder van Maria-Victoria verzocht de schepenen de toestand van het kasteel en zijn aanhang te onderzoeken, alsmede visitatie van de noordelijke plantagie der twee weiden naast het kasteel gelegen. Binnen en buiten het kasteel waren dringend herstellingen nodig. Het duifhuis naast de warmoeshof moest vernieuwd worden. De twee boomgaarden waren voor het grootste deel kaal en moesten met fruitbomen beplant worden (132).

Vanaf 1722 zouden Willem Schoofs sr. en Catharina Daniëls voor twaalf jaar pachters geweest zijn op de kasteelhoeve. Het ging echter steeds meer bergaf met de dorpsheer van Brustem. Op 16 januari 1726 stelden hij en zijn echtgenote te Brussel Paul de Rossy tot hun gevolmachtigde aan, om al hun goederen en eigendommen te beheren en, indien nodig, te verkopen (133). Ze hadden van hun oom Emond-Coenradt, die in 1722 overleed, de heerlijkheden Voort en Kortenaken geërfd. Op 15 juni 1726 dele-geerde Paul de Rossy zijn volmachten aan Alexander Menten, de stadhouder. Hij machtigde hem om de kastelen en heerlijkheden te verkopen, ofwel geld te lenen en hiermee de schuld af te lossen (134).

De heer van Brustem, samen met zijn echtgenote, nu markiezen van Prié genaamd, machtigde opnieuw op 06 juli 1726 hun stadhouder en schepen Alexander Menten, om de heerlijkheden Kortenaken (135) en Hoeleden ofwel het kasteel van Marzine, dat van Rijkel of dat van Voort of andere goederen te verkopen ofwel 15.000 gulden Brabants te lenen voor een termijn van twee of drie maanden, ten einde hiermee de schulden bij bankier J.B. de Foulon te Brussel en bij andere schuldeisers af te lossen (136). Hij moest ook trachten het kasteel van Brustem van zijn schulden te verlossen en de lijfrente aan hun tante, barones weduwe van Voort en Kortenaken, Victoire de Hulsbergh (137) aflossen.

Alexander Menten slaagde erin op 30 juli 1726 een bedrag van 24.636 gulden Brabants te lenen van Leonard de Haime, bankier te Luik, tegen een jaarlijkse rente van 1.231 gulden. Met dit bedrag loste hij de schuld bij Jean-Baptiste de Foulon af (138).

Maar de Turinetti had nog andere rekeningen te vereffenen, namelijk 2.237 gulden aan burgemeester de Chockier te Luik; 330 gulden aan Laballe; 187 gulden en 10 patars aan procureur Donnay wegens nalatigheidsinteressen; 400 gulden aan mej. Tollet van Otrange; 1.590 gulden aan kanunnik Fabius de Schell; 380 gulden aan Omalius; 2.209 gulden en 11 patars aan advocaat Namur uit Hoei en 3.212 gulden aan de paters minderbroeders (139).

Hij kon 10.546 gulden lenen van dezelfde bankier Leonard de Haime op 07 dec. 1726 tegen een jaarlijkse rente van 505 gulden, vrij van alle taksen. Als hypotheek stelde Jean-Antoine de Turinetti al zijn heerlijkheden en al zijn overige goederen, cijnsen, renten, rechten enz. (140). De akte werd ondertekend in het huis van

advocaat Daniëls, te Luik (141).

Op 12 okt. 1726 gaf markies van Prié aan Alexander Menten de opdracht om al de opbrengsten op de verschillende goederen te vergaren en ze aan Leonard de Haime uit te betalen (142). Dit besluit werd uitgevaardigd langs een notaris te Wenen in Oostenrijk, waar de markies toen verbleef (143).

Uiteindelijk kon de Turinetti er toch niet aan ontkomen zijn heerlijkheden te verkopen alvorens het land definitief te verlaten om zich in Wenen te vestigen. Op 13 jan. 1733 verkocht hij de heerlijkheden Brustem, Rijkel, Voort en Aalst en het kasteel van Marzine voor 30.000 gulden Brabants aan kanunnik Gerard-Theodore de Buissart (144).

Op 23 febr. 1733 verklaarde Gerard de Buissart schriftelijk dat hij de heerlijkheid Brustem had aangekocht van markies van Prié bij notaris G.Cerstelot te Borgloon, niet voor zichzelf maar voor en namens de weduwe barones de Sotelet uit Luik. Deze dame had hem al het nodige geld hiervoor bezorgd, zodat hij geen enkel recht op deze heerlijkheid had, hoewel ze op zijn naam gekocht was (145).

De koop werd aan de Brustemse schepenbank slechts officieel kenbaar gemaakt door de notaris op 27 febr. 1738, of vijf jaar na de koopdatum. Pas op 06 juli 1742 werd de akte in het gichtregister ingeschreven door schout Nicolas-Lambert Hardiquais. Deze latijdsige melding was geen beletsel dat Gerard de Buissart alle heerlijke rechten uitoefende te Brustem, zij het dan namens de barones de Sotelet.

Zo had inderdaad op 05 mei 1733 een buitengewone zitting plaats van de schepenbank: '*Extraordinarie quinta May 1733 hora secunda post meridiem. Presentibus Lambert Simons (146), Jasper Auwercx, Nicolaus Lambert Hardiquais (147), Alexander Menten ende Joes Arnoldus Simons*'. De kanunnik verzocht toen de schepenen het kasteel en de aanhang te bezoeken ten einde de nodige herstellingen te laten uitvoeren om het geheel weer bewoonbaar te maken (148).

Op 13 juli 1733 was er sprake van '*la franchise et baronie de Brusthem et comtat de Rickel*', gronden voorheen toebehorend aan de markies van Prié en tegenwoordig in het bezit van de heer abt de Buissart.

Een zekere heer Laurent, burger uit Sint-Truiden, werd op 13 juli 1733 door schout Nicolas-Lambert Hardiquais aangesteld om in zijn naam de orde te handhaven. En waar de schout van de opgelegde boeten een derde mocht ontvangen, zou deze '*mayer-substitut*' (149) eveneens een derde deel ontvangen, '*opdat de rechtvaardigheid in deze dorpen zou heersen, zowel de jacht als de andere rechten*' (150).

Op 04 febr. 1734 benoemde Gerard de Buissart Lambert Putzeis en Lambert Pippelers tot boswachters van de heerlijkheden Brustem, Aalst, Rijkel en Voort (151). Philippe-Etienne Favaert van St-Truiden (152) werd op 16 april 1734 aangesteld als schepen van Brustem (153).

Lambert Renotte nam op 12 maart 1734 de kasteelwinning van Brustem in pacht. Hij hield zich echter niet aan de gestelde eisen en kanunnik de Buissart liet reeds op 10 dec. 1738 beslagleggen op

zijn goederen (154).

Gerard de Buissart deed leenverheffing van de heerlijkheden Brustem en Aalst te Luik op 13 febr. 1740 (155). Maar enkele weken nadien werd de heerlijkheid Brustem overgenomen door Adam-Joseph, baron de Sotelet, de zoon van weduwe de Sotelet, die de aankoopssom in 1733 had betaald.

De nieuwe heer Adam-Joseph de Sotelet die leenverheffing van gans Brustem te Luik aan het feodale hof deed op 10 nov. 1746 (156) was de zoon van Thierrri de Sotelet en Catharine Carlens. Hij was heer van Voort, Kortebos, Aalst en Marzine. Verder was hij raadsheer van keizer Karel VI en inspecteur-generaal van de domeinen, rechten en inkomsten van Zijne Allerchristelijkste Ma-jesteit in de Oostenrijkse Nederlanden (157). Samen met zijn broers Arnold en Pierre-Paul was hij op 11 april 1724 verheven tot baron van het Heilig Roomse Rijk.

Adam de Sotelet verpachtte op 24 juni 1740 de kasteelwinning met alle weiden en velden voor zes jaar aan de gebroeders Jan en Joseph Dumont voor 950 gulden Brabants per jaar. Eén der pachtvoorwaarden was dat zij de hoeve, die thans volledig hersteld was, goed zouden onderhouden, zodat zij deze na het beëindigen van hun pachtperiode in dezelfde staat zouden verlaten als zij haar gekregen hadden. De gebroeders Dumont verwaar-loosden de winning echter in hoge mate en verlieten haar op 15 maart 1746. Een onderzoek van de schepenen op 01 aug. 1746 wees uit dat de boerderij in verval was. Zo was het bakhuis volledig uitgebrand. De daken van de koeien- en de varkensstal vertoonden meerdere openingen (158). Juist zoals bij Lambert Renotte volgde er een proces en werd beslag gelegd op de goederen van de familie Dumont.

Baron Adam de Sotelet had '*siyne pachthoff ende bascourt van het casteel van Brusthem*' reeds verhuurd op 28 juni 1745 aan de 32-jarige Brustemse landbouwer Geraert Feijtmans (159), gehuwd met Ida Vanden Velde. Deze familie woonde zeker sedert 1733 op de hoek van de Singel en naast '*den kruysbogen raem*'. Als pacht-prijs zou hij jaarlijks, met ingang van half maart 1746, voor ieder bunder akkerland 20 gulden en voor elk bunder weiland 28 gulden Brabants betalen. In totaal bedroeg dit 1.400 gulden per jaar, in vier termijnen te vereffenen (160).

Maar ook Adam de Sotelet kwam op zijn beurt in geldmoeilijkheden. Aan baron Petrus-Antoine de Thiribu, heer van Oumale en van Ligne (161), die in Berlingen (162) woonde en gehuwd was met Anne-Françoise, barones de Zeegraedt de Rullingen, +15.11.1784, was hij een dubbele jaarlijkse rente verschuldigd, één van 505 gulden en een andere van 80 gulden, uitgesproken door de schepenen van Luik op 18 nov. 1748 en reeds in de gichten van de leenzaal te Brustem ingeschreven op 06 dec. van hetzelfde jaar. Noodgedwongen bleef baron de Sotelet achterstallig in de betaling. Hij verkocht Rijkel aan de Thiribu. Maar deze liet op 12 dec. 1748 bij het '*oppergericht*' te Düsseldorf beslagleggen op de Gulikse helft van Brustem. Op 23 febr. 1749 ging Adam de Sotelet in beroep bij schepen Joannes-Bernard Cerstelot (163) in zijn huis te Loon. Hij had hiervoor zijn '*gewesene facteur*' Dionijs Wagemans naar Loon gestuurd met een '*acte van revocatie van appel gedaen in saecken den edele heer baron de Sottelet opponent jehghens den edelen heer*

baron de Thiribu'. Petrus Jorisens uit Loon trad op als 'deurweijser' (164).

Baron Petrus-Antoine de Thiribu liet er geen gras over groeien. Op 28 febr. 1749 stond hij te negen uur 's morgens 'met sijne carosse ende peerden ende domestiquen' voor het genachtenhuis op de Singel. Hij verzocht, langs zijn 'facteur' Schurmans, schout Guiliam Meyers (165) en schepenen Joannes Proesmans (166), Arnold Simons, Philip Favaert en Christiaen vanden Velde (167), in bezit te worden gesteld van de Gulikse helft. Baron de Thiribu, tevens graaf van Rijkel, ging voorop naar het kasteel, ook 'huijs van Brusthem' genaamd. Daar toonde 'camerlinck' Lowies Haesen een schuldbrief van 505 gulden en een andere van 80 gulden (168). De installatie gebeurde volgens de traditie door aanraking van de arduinen omlijsting van de kasteelpoort, het driemaal luiden van de heren- of justitieklok in de kerk en het aanraken van de justitietafel in het genachtenhuis. Vervolgens werd hij nog door overlevering van 'resch ende aerde' inbezitgesteld van 22 bunder land en weide:

- vijf bunder akkerland in het 'Thomveldt'.
- drie bunder land bezaaid met tarwe in 't 'winnige veldt'.
- een bunder en tien roeden land bezaaid met koren in het Tomveld renende aan het 'backhuijshoff en veldsteghe'.
- twee bunder akkerland, braakliggend in het Tomveld.
- drie bunder, 09 roeden en 03 kortweiden recht naar de 'catseije', renende de 'berghoff steghe' in twee zijden.
- 's Herenweide, genaamd 'Schuerhoff', groot 03 bunder 09 roeden en 13 cort, renende de 'Eijckenhoff' en de Berghofsteeg.
- een weide, genaamd 'Backhuijshoff', renende de Veldsteeg.
- twee bunder, 11 roeden en 14 cort eertijds genaamd 'eijckenhoff', renende aan de Schuerhof en de Veldsteeg.

Dezelfde dag, in de namiddag, werd het kasteel op verzoek van baron de Thiribu gerechtelijk gevisiteerd door schout Guiliam Meyers en de schepenen vanden Velde, Favaert en Simons. Heelwat herstellingen waren dringend nodig, zowel in het woonhuis als in de stallen. De heren hadden zich laten vergezellen door timmerman Hendrik Jeuchmans, en Joseph Boeckholdt, een steenmetser (169). De burcht aan de kerk werd niet bezocht, hoewel hij ook behoorde tot de Gulikse helft. Waarschijnlijk was hij in 1749 reeds in verval en van geen betekenis meer.

Op 03 maart 1749 stond de baron opnieuw op de Singel. Zijn 'facteur' Schurmans berichtte dat de installatie niet 'volghens luyexe costuijmen ende gewoontes' was gebeurd. Hij verlangde opnieuw geïnstalleerd te worden. De aanwezige schout Meyers en schepenen Simons, Favaert en vande Velde willigden zijn verzoek in en herbegonnen, waarschijnlijk tegen hun zin, de hele plechtigheid. Schout Meyers liet hem de arduinen poortomlijsting aanraken en vervolgens de schoorsteenmantel in de keuken om in bezit te komen van het kasteel (170). Weer werden twee akten voor het rolregister opgesteld, één voor 505 gulden schuld en een tweede voor 80 gulden schuld.

Op 01 mei 1749 was er 'een realisatie ten profijt van de grave van Rijckel, baron de Thiribu, tot last van de goederen van baron de Sotelet van Luik en de juffrouwen zijn zusters van renten'.

Baron Adam de Sotelet, in 1749 nog steeds heer van de Luikse helft,

werd zeer regelmatig als heer van Brustem vermeld, omdat hij de leenzaal van Brustem in zijn bezit had. Maar hij zonk steeds dieper in het moeras van de schulden. Sinds 17 juli 1745 stond hij in het krijt bij Georgius Schoofs (171), schepen en secretaris van de schepenbank te Brustem, maar wonend op de Grote Markt 2 te St-Truiden. Zijn echtgenote Marie Herckenne en haar zuster Marie-Hélène, waren beide erfgenamen van hun broer Joseph-Hubert Herckenne. Deze broer had geërfd van Marie-Mar-guerite de Behr, een geldschietster van baron de Sotelet. De geleende som, verhoogd met de interest, was op 07 aug. 1753 ge-noeg om voor de leenzaal van Brustem een hypotheek te leggen op het register en de rechten van de lenen. Om aan deze schande te ontkomen schonk baron de Sotelet hun op 29 jan. 1761 vrijwillig en persoonlijk deze leenzaal, met alle eraan verbonden rechten, voor notaris Jean-Gilles Schurmans uit St-Truiden. Dit gebeurde op het kasteel van Voort in aanwezigheid van getuigen (172). In 1761 stonden de echtgenoten Georgius Schoofs-Herckenne en Marie-Hélène Herckenne ingeschreven als bezitters van de leenzaal van de heerlijkheid Brustem (173).

Prins-bisschop Jan-Theodore van Beieren (1744-1763) had het in-tussen ook op de zenuwen gekregen van de hoogoplopende schuldenlast van zijn leenman Adam de Sotelet. In 1760 ontnam hij hem de Luikse helft en gaf deze heerlijkheid over aan de '*Etat No-ble*' van Luik, die er op 04 dec. 1760 bezit van nam: '*Possessie genoemen van die Heerlijckhijt Brusthem door de Heeren van den Adelijcken Staet des Landt van Luijck voor soo veel de selve moverende is van den leenhoff van S.D.E. Prince van Luijck*'.

'Le quatre du mois Decembre dix sept cent et soixante sur As-semblement Special de nous la cour et justice de Brustem Mai-jeur Hubar (174), schepenen Favart, vanden Velde, Coelmont (175), Cranincx (176), Schoofs, pardevant nous comparut perso-nelement monsieur le prelocuteur (177) Crenwick sique facteur et syndique de mes seigneurs de l'Etat de la noblesse du pays de Liège et comté de Looz lequel a la suite de la possession sur livre cejourduij en qualité que dessus en notre presence par la souveraine cour feodalle de Son Altesse Sme et Eme Eveque et Prince de Liège de la terre seigneurie appendice et dependance de Brusthem contre le sieur baron Adam Joseph de Sottelet nous requis pour le devoir de nos charge de faire le command sur l'honneur au regard de la terre et seigneurie appendue et de pendence a la suite de quois nous la ditte cour avons commande au dit seigneur le baron de Sottelet et a tout autre clament droit a la terre et seigneurie appendice et dependance du dit Brusthem movant en fief de la cour feodalle d'oter pied et mains et de ne toucher au dits biens et seigneurie saisis sur tel peine que justice sauve garde. Le tout quoy fait le droit d'un chaqunne sauve y mis en garde. G. Schoofs, secretaire' (178).

De '*Etat Noble*' deed leenverheffing van Brustem op 19 dec. 1764 (179). Maar de Luikse helft was ondertussen in 1761 reeds in leen gegeven aan Nicolas de Spirlet, abt en heer van Saint-Hubert in de Ardennen, burggraaf en heer van Anseremme, heer van Bure (180), Terwagne (181) en Tilleur (182), groot-aalmoezenier van de Palatijnse Orde van Saint-Hubert. Nicolas de Spirlet trad toe tot de orde van Benedictus in de abdij van Saint-Hubert in 1733, werd priester gewijd in 1739 en tot abt verkozen op 07 maart 1760.

Abt Nicolas kwam dat jaar ook nog in het bezit van de Gulikse helft, die sedert 1748 aan baron de Thiribu toebehoorde. Zo werd hij heer van de ganse heerlijkheid Brustem.

Op 16 aug. 1761 benoemde Nicolas de Spirlet een St-Truidenaar, Francis Van Ham uit St-Truiden, tot drossaard (baljuw, bailly) van de heerlijkheid Brustem. Deze zou jacht- en visserijopzichters aanstellen. Ook mocht hij bevelen geven aan de sche-penbank en de cijnshoven. Hij legde de eed af op 19 okt. 1761 in de handen van de president-schepen Philippus Favaert en in te-genwoordigheid van schout Joseph-Simon Hubar, schepenen Gilles Coelmont, Guilielmus Craninx, Christiaan vanden Velde en secretaris Georgius Schoofs (183).

Geraert Feijtmans had ondertussen de kasteelwinning in 1755 verlaten met schade en schande. Hij kreeg een proces voor de ver-waarlozing van de gebouwen. Met zijn tweede echtgenote Helena Philips woonde hij in 1763 terug op de hoek van de Singel en door pastoor Van den Nesse beschreven als '*zeer arme mensen*'. Op de kasteelhoeve was hij in maart 1756 opgevolgd door pachter Walter Heuskin, die vijf grote kinderen had en negen jaar bleef tot 1765.

De leenheerlijke hoeve werd op 31 dec. 1764 verpacht aan Joseph Thieboux, geboortig van Fraijloux, met ingang van 15 maart 1765 voor een termijn van drie tot zes en van zes tot negen jaar. Alle drie jaar kon hij dus het pachthof verlaten mits een opzeg van zes maanden. De betaling moest gebeuren met Pasen en op St-Remi en bedroeg 900 gulden Brabant, Luikse koers, per jaar gedurende de eerste drie jaren. De volgende jaren van het contract moest duizend gulden betaald worden. Bij betaling van drie jaren op voorhand kreeg de pachter een vermindering van 100 gulden. Aan de burgemeester moest hij elk jaar 85 gulden Brabants betalen aan belastingen. Verder moesten alle gemeente-taksen en -heffingen op wegen, wagens, huisvesting, enz. ten laste genomen worden. Alleen op staatstaksen kwam de eigenaar tussen voor de helft. Hij moest zijn landerijen goed bewerken, mocht niets verhuuren of in pacht nemen zonder toestemming van de abt. Met familie en vee moest hij in de hoeve verblijf houden en daar alle stro in mest omzetten om de velden en weiden vruchtbaar te maken. Alle hagen en afwateringen moesten goed onderhouden worden. Kleine herstellingen en het dekken van de daken waren ten zijne laste. Bij overmacht door onweer, hagel of storm moest de abt binnen de 24 uren verwittigd worden (184).

Brustemnaar Nicolas Breymans werd op 20 juli 1768 jachtopziener. Hij was reeds sedert 1749 in dienst van de gemeente als gerechtsbode. Zijn taak bestond erin elke jager en stroper, die de bevel- en voorschriften van de prins van Luik overtrad, aan te houden en te ontwapenen. Hij moest ook aangifte doen van de hondenbezitters, die hun dieren zonder stok of halsband in het bos lieten lopen (185).

In 1777, op 12 aug., verpachtte abt de Spirlet het jachtrecht van Brustem voor 50 gulden per jaar aan markies van Hoensbroek (186), luitenant-generaal en commandeur van de Duitse Orde (187).

Na 14 jaar, op 24 maart 1778 werd het kasteel, de heerlijkheid, de hoeve, wei- en akkerlanden, cijnshof, rechten, jacht- en visvangst, renten en inkomsten te Brustem, door abt Nicolas, met instemming van het kapittel van Saint-Hubert, verkocht aan de

43-jarige Truidenaar Willem de Stappers, heer van Over- en Neerhespen (188), Gussenhoven (189), Meensel (190), oud-burgemeester van St-Truiden, zoon van Pierre de Stappers en Isabelle de Scabeux (191) of Scabergs (192). Hij was gehuwd met Catharina-Gerardina Vanderstraeten, weduwe van Guillaume Roelants, en had vijftien kinderen, waarvan enkele overleden waren. De kostprijs bedroeg 65.000 gulden Brabants, Luiker koers. Dit bedrag had de Stappers zelfs aangeboden. Daarenboven was hij nog verschuldigd: de adellijke taks, een rente van 13 gulden en 04 stuivers aan de heer van Staden (193), zes vaten rogge aan de armen van Brustem, twee sétère (156 liter graan) aan de kapel van Brustem en mogelijke andere renten, die nog zouden kunnen bestaan. Indien de heerlijkheid en de goederen zouden vernaderd worden, dan zou het bedrag volledig aan de heer de Stappers door de abdij worden terugbetaald. De verschuldigde som werd betaald met allerlei munten: gouden Louis, Carolins, Franse kronen, dubbele gouden Souverains en dukaten. Ze werden omgewisseld ten voordele van de verkoper (194).

Willem de Stappers, heer van gans Brustem en tevens voogd van Zepperen, bevestigde François Van Ham op 22 april 1778 in het ambt van drossaard. Deze legde zijn eed af op 04 mei 1778 (195).

Het kasteel en het ernaast gelegen pachthof stond op instorten en was onbewoonbaar. Dit was de reden waarom Willem de Stappers aan de schepenen op zaterdag 13 juni 1778 vroeg om een '*actuele gesteltenisse*' op te schrijven door de secretaris '*ontrent den tegenwoordigen staet derselve gebouwsels en wat daer ontrent can oft behoort gemaekt, gerepareert, gerestaureert oft van den gront opgebouwt te worden*'. Ook moest er gekeken worden naar '*weijden, bempden, gronden, graghten, slooten, waeters, vloeden ende plantagien*' en dit zoals '*door eenen goeden vaeder des huijsgesin behoort gedaen te worden*'. Er werden vier deskundigen uit St-Truiden gevraagd: twee meesters-metselaars François Vi-goreux en Gerard Prealle; een meester-timmerman Matthijs Matthijs en een meester-schrijnwerker Arnold Beckers (196).

Maandag 15 juni 1778 verzamelden de schepenen in het genachtenhuis. Schout Joseph-Simon Hubar had zelf voor de uitnodigingen gezorgd. Hij stuurde iemand naar Hasselt om schepen J.P.Favart (197) te verzoeken. Ook schepen Joannes-Bernard Cer-stelot uit Loon werd '*geconvoceerd*'. Maar deze laatste kon niet aanwezig zijn omdat hij '*moetende voor pressante affaires dien dagh tot Naemen sijn*'.

Waren aanwezig: schout J.S.Hubar, de schepenen J.P.Favart, Chr. vanden Velde, G.Schoofs, W.Coelmont (198) en G.Craninx en de vier '*geassumeerde periten*' of experts. Uit hun bevindingen weten we dat er toen een lege plaats was waar voorheen een kasteel had gestaan. Dit plein was bebouwd geweest over een lengte van 51 voet buitenwerk. Er stond nog een hoektoren. De pachters-woning was half ingestort. De paarden- en koeienstal hingen uit het lood. Verder stonden er nog vijf bakstenen stallen aan elkaar gebouwd, 90 voet lang en 23 voet breed. Aan de dorpskant stond een grote, maar te herstellen schuur.

Ook de burchttoren bij de kerk werd bezocht. De gracht was helemaal vervuild en moest geopend en gezuiverd worden. Van de voorburcht sprak men helemaal niet. Deze visitatie werd door secretaris

Georgius Schoofs ingeschreven in het gichtregister 66 en door een andere schrijver in het rolregister 40 (199).

Op 25 nov. 1781 had er een volksvergadering op de Singel onder de lindeboom plaats. Waren aanwezig: Willem Coelmont, Andries Loix (200), Joannes (201) en Henri Schoofs (202), regerende burgemeesters, Joannes Robijns (203), Joseph Bellis (204), Arnold Schoofs (205), Joannes Steuckers (206), Gilis Moria (207), Willem Schoofs pachter (208), Willem Schoofs Peeters sone (209), Sois Leemans (210), Willem Schoofs Henriks sone (211), Gilis Steuckers (212), Lamber Steuckers (213), Lamber Bellis (214), Jan Schoofs Henriks sone (215), Sois Diriks (216), Joes Be-rebrouck (217), Nicolaes Preudhoms (218), Jan Adjudants (219), Sebastiaen Briers (220), Otto Engelbosch (221), Christoffel Engelbosch (222), Renier Thyssens (223), alle gemeentenaren en ingezetenen der vrijheid *'Brusthem ten dezen dage en ure onder de linde des dorps ordinaire vergaderplaetse'*. Ze kwamen nadat ze opgeroepen werden *'bij clockslag'* en *'iedere gemeentenaar geconvoceert werd van huis tot huis door Nicolaus Breymans (224), geleden dienaar'*. Getuigen: Willem Vijgen (225) en Simon Petit (226), *'jongmans'*.

Het ging om een *'mangelinge'*. De heer Willem Stappers gaf een akkerland gelegen *'in 't Cingelveld tegens over den Barrier aldaer regten de Craijbeck Straete en belast met een Egemanneken (227) chijns in den Hof van den Edele Heer van Brusthem'* (228). De dorpsgemeenschap gaf in ruil het Balisbroek, naast het kasteel gelegen. De ruiling werd daarna beschreven door notaris Claude-Bartholomeus Walter (229) uit St-Truiden, in het huis van Willem de Stappers in de *'Ridder Straet'*. Getuigen waren burge-meesters Willem Coelmont en Andries Loix.

Enkele gezinshoofden waren niet aanwezig o.a. Godfried Loix, Joannes Leemans, Govaert Lammens, Willen Lammens, Petrus Lelièvre, Daniel Briers, Peter Sweldens, Jan Moria, Francis-Henri Bormans.

Willem de Stappers bleef te St-Truiden wonen in de Ridderstraat (230), maar bezocht regelmatig zijn kasteel te Brustem. Er liep slechts één smalle weg van het dorp naar het kasteel, de *'Moninxsteeg'* (231). Daar deze steeg steeds vochtig was had de Stappers het inzicht een nieuwe weg aan te leggen.

Op 22 febr. 1787 liet hij de steeg opmeten door de schepenen *'te beginnen van onder aen de hoogh beeke tot boven aen het hoofd der voorseijde weijde, uijtcomende op de straete, genaemt de hameye straet'*. De heren Bartholomeus-Johannes Walter (232), nog maar pas schout van Brustem en Georgius Schoofs de secretaris, gingen ter plaatse. Op de hoek van de *'Hameije straet'* stond het huis van Joannes Schoofs (z.v. Arnold). Daar was de Moninxsteeg 13 3/4 voet of 4,12 m breed. Aan de Hoogbeek lag de weide, toebehorend aan juffrouw Vandenbroek uit Brussel, in pacht bij Lowies Loix (233).

Willem de Stappers, die een bemiddeld man was, kocht veel eigendommen in Brustem. Door deze landerijen nadien aan de boeren te verpachten, bracht hij ze in een positie van afhankelijkheid tegenover hun dorpsheer.

In het jaar 1787 was de bezitsdrang van Willem zo groot dat hij, opgestoot door enkele dorpelingen, zich alle dorpsstraten, alle

driesen, alle gemeentegoederen wou toeëigenen. Het kwam zo ver dat de dorpsheer verbod aan zijn onderdanen hun eigen bomen om te hakken. Wegens hun afhankelijkheid durfde niemand zich hiertegen verzetten: de ene had een akker in pacht, de andere woonde in een huis van hem, een derde was bevreesd omdat hij op één of andere manier jegens hem verplichtingen had. Wie toch durfde protesteren kreeg het aan de stok met drossaard Van Ham, die onmiddellijk de namen noteerde. Toen eindelijk de 49-jarige Gerard Moria, (z.v. Jan), (234) openlijk zijn mening te kennen gaf, sloten anderen zich bij hem aan. Drossaard Van Ham stelde heimelijk een vals contract op, waaruit moest blijken dat de gemeente Brustem haar grondgebied aan de dorpsheer zou geschonken hebben. Maar dit bedrog kwam aan het licht en François Van Ham werd door de gemeentenaren gegijzeld (235)

Van Ham wou een onderhoud met zijn dorpsheer en schout B.-J. Walter stelde zich als onderpand bij de gijzelnemers. Drossaard Van Ham liep naar Sint-Truiden, maar Willem de Stappers verbleef die dag toevallig op zijn kasteel te Brustem. Toen de Stappers eindelijk de situatie vernam, zag hij van zijn voornemen af en de zaak geraakte in de doofpot.

Nadat schepen en secretaris Georgius Schoofs, bezitter van de Brustemse leenzaal, op 14 febr. 1788 overleed, verkochten zijn dochters Marie-Joseph, 34 jaar, en Marie-Hélène Schoofs, 38 jaar, het *'leenboeck sorteerende tot Brusthem ende daer ontrent ten Gullichsen rechte genaemt den edelen leensaele van Brusthem'* voor 4.500 gulden Brabants aan Willem de Stappers (236). Zo kwam Brustem volledig in handen van de St-Truidense notabel.

In Luik en Brabant was er revolutie in augustus 1789. Maar in Parijs brak de hel los. Franse vluchtelingen kwamen naar Brustem afgezakt en maakten grote sier op kosten van de kleine man. Een emigrant zei dat het op bevel van de Luikse prins-bisschop was. Een boer verweerde zich met: *'De prins van Luik zal ons geen eten brengen, wanneer wij tekort hebben. Gij zijt allemaal schelmen'*. Hierop ontstond een gevecht. Er werd dadelijk met twee klokken geluid en de hele gemeente Brustem kwam op de been met *'roeren, schuppen, gaffelen en ander geweer'*. De Fransen namen toen de vlucht.

Het Oostenrijks leger dat Frankrijk wou veroveren moest wijken en kwam op deze terugtocht zijn tenten opslaan tussen de nieuwe Luikersteenweg en de burcht in de avond van 22 nov. 1792. Zij plunderden de hooizolders en namen tevens stro en haver mee toen ze na anderhalve dag vertrokken. Veel karren en wagens werden inbeslaggenomen en moesten hen wegvoeren. Enkele dorpelingen vluchtten samen met de keizerlijke troepen. Zo deed ook Willem de Stappers, heer van Brustem (237). Het dorp had van niemand nog enige voorspraak om ontlast te worden van de inkwartiering, die dagelijks gebeurde.

Op 25 nov. 1792 kwamen de achtervolgende Fransen in Brustem. Ze sloegen hun kamp op, liepen de huizen af en namen alles mee: meubelen, kleren, levensmiddelen en geld. Weer was er een opeising van rollend materiaal en paarden. Maar de Fransen betaalden hun schulden, zij het dan met waardeloos geld.

Willem de Stappers overleed op 57 jarige leeftijd tijdens zijn

verblijf te Maastricht op 05 dec. 1792 en werd begraven in een noorderkapel van de St-Servaaskerk aldaar. Zijn grafscript luidt:

CI GIT
NOBLE ET GENEUREUX SEIGNEUR
GUILLAUME DE STAPPERS NATIF DE
St TROND SEIGNEUR DE LA TERRE LIBRE
DE BRUSTHEM, DE LA NOBLE COUR
FEODALE ET DEPENDANCE, SEIGNEUR DE
HAUT ET BAS HESPIN, GUSSENHOVE,
MEESEL ECT.
MORT A MAESTRICHT CE 5 DECEMBRE
1792
REQUIESCAT IN PACE (238).

Nu werd zijn weduwe, Catharina-Gerardine Vanderstraeten, vrouwe van gans Brustem.

Op 06 maart 1793 omstreeks 21 uur kwamen de Franse troepen terug afgezakt uit de richting van Luik. Zij kampeerden drie dagen en vier nachten in Brustem. De soldaten kaptten jonge en oude boomen uit in weiden, beemden, dreven en 'poterijen'. Ze plunderden de woningen en stallen. De dag nadien braken zij de deuren open en namen ze mee om vuur te stoken. Varkens werden doodgeschoten en meegevoerd naar de kampplaats in het Singelveld. Ook maakten ze jacht op 'horlogiens, silvere gespen, goude ringen'.

Pastoor Damaas Luyckx (239) en zijn 39-jarige kapelaan Bartholomeus Schoonaerts (240), die zich als boeren vermomd hadden, moesten voor de Franse soldaten de vlucht nemen.

Op 09 maart 1793, midden in de nacht, vertrokken de sansculotten omdat de Oostenrijkers naderden. Achthonderd keizerlijke huzaren vielen 's morgens van uit de richting Loon eveneens de huizen binnen en eisten logies en eten. 's Avonds kwam het keizerlijke leger voorbij en 's anderendaags reden de 22-jarige prins Karel (241) en generaal Coburg (243) door Brustem.

Beide legers kwamen soms met elkaar in gevecht, wat eindigde op 18 maart 1793 in de slag van Neerwinden (243). De Oostenrijkers overwonnen de Fransen en namen weer bezit van onze streken.

De douarière de Stappers (244) wendde zich op 15 april 1793 tot de justitie om de schade op te nemen die de Franse patriotten aan haar eigendommen hadden uitgericht. Eerst trokken schout Bartholomeus-Joannes Walter en secretaris-schepen Joannes-Jacobus Croels (245) naar haar particulier huis op 'den nieuwen steenwegh' (246), boven op Saffraanberg. Overal waren deuren en trappen verdwenen. In de stallen zaten er gaten in de strodaken en waren de 'bruggen' meegenomen (247).

Na dit bezoek stapten de schepenen naar het kasteel en de goederen eromheen gelegen. In het Balisbroek, de Berghof en langs de Hoogbeek waren abelen, 'ter dikte van ruijm eenen voet' verdwenen. 'In die drefte voor 't kasteel van aen het dorp tot aen het veld' (248) waren abelen langs de grond afgehakt en weggenomen. In totaal waren 472 abelen en 27 wilgen verdwenen. Ook de twee 'barriekens' waren weg en de stijl van de grote barrier van de volgende weide,

genaamd het 'Hemelrijk', was verdwenen. De houten stijlen van de 'Saeghcuijl' waren onvindbaar. Op de 'bassecour' van 't kasteel vonden ze drie verbrande witgeverfde eiken tuinbanken. De traliepoort van het koetshuis en de deur van de paardenstal lagen daar in stukken.

Simon Van Ormelingen (249), de werkman van mevrouw de Stappers, verklaarde dat uit 'de remise' een kist met oud ijzerwerk, een tonneke met witlood, de tuinspuit, enige honderden eiken voetplanken, de ijzeren 'hofgritsel ende eene schuppe', het afsluitstuk van de put en het hout van de stallingen van 't pachthof verdwenen waren. Ook alle latten van de leibomen tegen de muren rondom waren gestolen.

In de kleine en grote fruitweide waren 211 kerselaars, 229 appel- en 11 perenbomen verdwenen. Ook 4 kastanje- en 14 notenbomen werden omgehakt, evenals 64 dikke Italiaanse populieren en 13 'haverijsche boomen' (250).

De uiteindelijke schade was enorm. Spijtig dat niet voor iedere bewoner van de gemeente een schadeclaim ingediend werd. Maar de andere gemeentenaren bezaten niet zoveel eigendommen en waren dus van minder belang (251).

Catharina-Gerardine Vanderstraeten was de laatste vrouwe van de heerlijkheid Brustem. Op 01 oktober 1795 behoorde Brustem tot de Nedermaas, een departement van Frankrijk.

IV.B.01. **De heerlijkheid** Bronnen

01.- Van 1489 tot 1653: de twee halfheerlijkheden

- 01.-Charles de Hemricourt de Grunne.-"Histoire du château de Hamal", in O.L.V.L., jrg.13, 1958, blz.160.
- 02.-Jan Paquay.-"La seigneurie de Hamal", in Bul.de la Société d'arts et d'histoire du diocèse de Liège.(B.S.A.H.), deel 23, 1931, blz.37.
Doc.IV.B.01.nr.02.
- 03.-Idem.
-A.Mullenders.-"Manuscript Jean Gille Le Fort", tome 1, Liège 1982.
Doc.IV.B.01.nr.03.
- 04.-L.de Herckenrode.-"La noblesse belge", Annuaire de 1895, deel 1, Brussel, 1895, blz.99 tot 101.
Henri de Hamal (+05 mei 1483) huwde op 18 mei 1454 met Catharine de Seraing (+02 april 1463), beiden werden be- graven in de kerk van Bomal.
-A.Mullenders.-a.w. Doc.IV.B.01.nr.04.
- 05.-L.de Herckenrode.-"La noblesse belge", Annuaire de 1892, deel 2, Brussel 1892, blz.99 tot 101.
- 06.-A.Mullenders.-a.w., blz.72.
"anno 1494 Joannes van Alsteren dominus in hamal milies relevavit

ut supra".

- 07.-Jan Paquay.-a.w., blz.37.
-Jan Paquay.-"Kerkom", in Verzamelde Opstellen, deel 11, 1935,
blz.352.
- 08.-Frans De Ridder.-"Twee oude zegels", in L.A.P.L, jrg.10, 1906,
blz.53. Doc.IV.B.01.nr.08.
- 09.-Francis Goole.-"Heraldische merkwaardigheden te Brustem",
in O.L.V.L., jrg.30, 1975, blz.125 tot 158.
- 10.-Jaak Brouwers.-"De Heren van Brustem", in O.L.V.L., 1988,
blz.4.
- 11.-De lindeboom, die op de Singel stond, genoot een hoog aan- zien als
"goede boom". Al bij de oude Germanen werd de linde aanzien als een
heilige boom. De geest van de linde gold als beschermer voor huizen, bronnen
en kerken.
- 12.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.1, fol. 219v°. Doc.IV.B.01.nr.12.
- 13.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.1, fol.116v° en 117v°. *Inhuldiging van Gerdt van Ghoer en Margaretha van Alsteren*
Doc.IV.B.01.nr.13.
- 14.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.1, fol.330v° en 331r°. *Akkoord tussen Gielis Greven en Art Kempeneers.*
Doc.IV.B.01.nr.14.
- 15.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.1, rollen 1519-1529, folio 224.
- 16.-Mathieu Bussels.-"Het vrijheidscharter van Brustem", in O.L.V.L.,
jrg.30, 1975, blz.35 tot 40.
- 17.-Jan Paquay.-"La seigneurie de Hamal", 1931, blz.38.
- 18.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.3, ongefol. voorpagina. *Ontvangst van Herbert van Eys op 09 mei 1529.*
Doc.IV.B.01.nr.18.
- 19.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.2, folio 12 en 12v°. *Plechtige eedaflegging van Herbert van Eys op 10 mei 1529.*
Doc.IV.B.01.nr.19.
- 20.-Idem, folio 12v°. Doc.IV.B.01.nr.20.
- 21.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.2, folio 139v°. *Aanhouding van Lambert Sterken door Gielis Greven.*
Doc.IV.B.01.nr.21.
- 22.-A.Mullenders.-a.w., folio 72, 74. Doc.IV.B.01.nr.22.
-Jan Paquay.-"Kerkom", 1935, blz.352. Doc.IV.B.01.nr.22.
Leenverheffing door Herman van Eys in 1563
- 23.-Jaak Brouwers.-a.w., blz.5.
-A.Mullenders.-"Manuscript J.G.Le Fort", tome I, Luik, 1982, folio
75.
-A.Mullenders.-"Manuscript J.G.Le Fort", tome II, blz.58
Doc.IV.B.01.nr.23.
- 24.-A.Mullenders.-a.w., tome I, folio 74. *"Arnold de Spies" echtgenoot van "Mechtilde d'Eyss".*
Doc.IV.B.01.nr.24.
- 25.-Staatsarchief Düsseldorf (D)-Gulik, Lenen nr.31 der akten.
- 26.-Trudo Jan Gerits.-"De Sint-Laurentiuskerk van Brustem en haar
kunstpatrimonium in de late Middeleeuwen", in O.L.V.- L., jrg.30, 1975,
blz.123.
- 27.-A.Mullenders.-a.w., tome II, blz.58, folio 294. Doc.IV.B.01.nr.27.
- 28.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 21.
- 29.-A.Mullenders.-a.w., tome II, folio 306. Doc.IV.B.01.nr.29.
- 30.-L.de Crassier.-"Dictionnaire historique du Limbourg neerlandais de
la période féodale à nos jours" in Publi 68, 1932, nr.161.

- 31.-R.A.Luik.-J.G.Le Fort, 3de partie, tome 1, ongefolieerd 8 bladen:
Testament van Werner Huyn van Amstenrade in 1595.
 Doc.IV.B.01.nr.31.
- 32.-Marie Huyn van Amstenrade, weduwe sinds 1589 van Jan van Hoensbroek, heer van Beverst, was kinderloos en overleed reeds in 1595, zodat ze niet kon genieten van haar erfenis.
- 33.-L.de Crassier.-a.w., Publi 66, 1930, nr.159-160.
- 34.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.10, ongefol. *Inbezitname van de Gulikse helft op 13 juli 1595 door Bruno Heister.*
 Doc.IV.B.01.nr.34.
- 35.-R.A.H.-Gemeente Brustem- Schepenbank nr.76.
Verkoopakte van de Gulikse helft op 15 maart 1603 (twee verschillende afschriften: Duits en Frans) aan Werner II Huyn van Amstenrade, maarschalk van Gulik.
 Doc.I-V.B.01.nr.35.
- 36.-Leiffard (Lifferde) van Leerodt (Leeraedt) was d.v. Winand van Leerodt van Honstorff (de groot-kamerheer van de Gulikse hertog) en van Marie van Imstenraedt.
 Ze had met Werner II Huyn acht kinderen: Emond, kanunnik +1624; Jasper +1620; Winand +1636; Jean-Werner; Gasper +1620; Marie, gehuwd met Arnold Wolfgang, graaf van Huyn; Agnes, kloosterzuster en Anne, kanunnikes.
- 37.-A.Mullenders.-a.w., tome X, blz.69, folio 305.
Verkoop van een huis door kleinzonen. Doc.IV.B.01.nr.37.
- 38.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.50 (11.05.1604), folio 156r° en v°, 157r°. Doc.IV.B.01.nr.38.
- 39.-A.Mullenders.-"Manuscript J.G.Le Fort", 3e partie, tome 1, nr.1 en 3. Doc.IV.B.01.nr.39.
Pierre Menten had twee dochters. Gertrude huwde op 10 januari 1613 met Werner III Huyn van Amstenrade (de kleine zoon van Werner I). Marie huwde met Antoine de Horion, z.v. Willem de Horion en Apolone d'Elderen uit Alken.
- 40.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.50, folio 178.
 Doc.IV.B.01.nr.40.
- 41.-L.de Herckenrode.-"Collection de tombes, épitaphes et blasons recueillis dans les églises et couvents de la Hesbaye", Gent, 1845, blz.390.
- 42.-A.Mullenders.-a.w., 3e partie, tome I, nr.4.
 Doc.IV.B.01.nr.42.
- 43.-Emond Huyn van Amstenrade (+1634) was z.v. Gasper Huyn en Maria van Reuschenberg. Hij was de broer van Werner II Huyn van Amstenrade, heer van Amstenrade, de maarschalk van het hertogdom Gulik, drossaard van Briggelen en halfheer van Brustem (1603-1610).
Emond was in 1594 commandeur in Gruitrode, in 1597 te Bernissem. In 1605 werd hij landcommandeur van de Duitse Ridderorde te Alde Biesen en sedert de eerste maanden van 1610 halfheer van Brustem tot 1627. Hij overleed op 09.04. 1634 en rust in het kerkkoor te Alde Biesen.
 Doc.IV.B.01.nr.37.
- 44.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.13, 15, 16, 17 ongefol.
 -Idem., gichtreg.51, folio 28 en 52.
In 1610 werd het kasteel van Ordningen aangekocht door Emond Huyn van Amstenrade. Zo werd het eigendom van de Duitse Ridderorde, die het in 1611 kwam bewonen. Maar er was een leger van de prins-bisschop, 2.000 man sterk, geholpen door Bernissem en Sint-Truiden, nodig om de overgange van het slot te bewerken. In 1622 richtte hij er een commanderij op.
- 45.-De heerlijkheid Amstenrade, die waarschijnlijk reeds jaren aan de

familie toebehoorde werd door de Brustemse Werner I Huyn van Amstenrade verkocht aan Willem Huyn van Amstenra-

de, z.v. Arnold Huyn van Amstenrade (+1578) en Anna van Groesbeeck, zuster van kardinaal Gerard van Groesbeeck prins-bisschop (+29.12.1580) en d.v. Jean de Groesbeeck en Bertha van Ghoer. Daar Willem kinderloos overleed, kwam de heerlijkheid aan zijn oudste broer Arnold Huyn van Amstenrade, heer van Geleen en Amstenrade, kanunnik van de kathedraal van Luik in 1568, maar achteraf gehuwd met Marguerite van Bocholt, d.v. Godfried van Bocholt en Alexandrinne van Wittenhorst. Deze verkocht de heerlijkheid aan de halfheer van Brustem (1603-1610) Werner II Huyn van Amstenrade, maarschalk van het hertogdom Gulik en gehuwd met Leiffard van Leerodt. Hij was heer van Amstenrade en woonde er.

46.-Jaak Brouwers.-"De Heren van Brustem", 1990, blz.11.

47.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.13, ongefolieerd. De installatie van Jan Brunnincx op 16.08.1610. Doc.IV.B.01.nr.47.

48.-De familie Bruynincx, Bruninckx of Brunnincx woonde reeds eeuwen te Brustem. In de 14e eeuw was er reeds sprake van het "Bruynincxhof". Bruno, de stamvader, zou één van de zogenaamde zeven graven geweest zijn die hun goederen in leen van de graaf van Loon ontvangen hadden, om als grenswachter in het gebied dienst te doen. Dit werd neergeschreven in het cijnsregister circa 1450.

Onze Jan Bruynincx, °Maastricht 29 juni 1574, gehuwd met Barbara Zeegers z.v. Koenraad Bruynincx en Barbara Tans uit Maastricht. Doc.IV.B.01.nr.48.

49.-R.A.H.-Kleine familiearchieven nr.213. Contract opgemaakt door gardiaan frater Adrianus Hubert. Doc.IV.B.01.nr.49.

-Jaak Brouwers.-a.w., blz.12, voetnoot 73.

50.-Staatsarchief Düsseldorf-Gulik-Lenen nr.31 der akten.

51.-A.Mullenders.-a.w., 3e partie, tome I, nr.3 Doc.IV.B.01.nr.50.

52.-R.A.H.-Alden Biesen, oorkonde nr.1001. Doc.IV.B.01.nr.52.

-Jan Paquay.-"Het archief der landcommanderij Ouden Biesen", blz. 50 (Akte van 13 sept. 1627), Bilzen, 1929.

53.-A.Schaepken.-"Tomb. chrétiennes" in Annales AC. Arch. de Belgique 7, 1850.

54.-Jaak Brouwers.-"De Heren van Brustem", 1988, blz.8.

55.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 129v°-131r°. Doc.IV.B.01.nr.55.

56.-Compareren = een akte laten opmaken voor het gerecht.

57.-Uit commissie = als lasthebber, als vertegenwoordiger.

58.-Exhiberen = tonen.

59.-Immediaet = onmiddellijk.

60.-Realisatie = uitwerking.

61.-Approbatie = goedkeuring, bewilliging.

62.-Condesenderen = overwegen.

63.-Jurisdictie = rechtsgebied.

64.-Indicateur = aanbrenger.

65.-Tenor Actris Sequitur = van volgende tekst werd akte genomen.

66.-R.A.H._Gemeente Brustem, gichtreg.54, folio 181r°-183v°. Gertrude Menten schenkt alle goederen aan haar kinderen Arnold en Marie op 02.09.1642.

Lening aan Marie Rouffart op 02.09.1642. Doc.IV.B.01.nr.66.

67.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.54, folio 293r°-294v°.

Overgave van het beheer van Gertrud Menten aan Arnold, haar zoon, op 07.02.1643. Doc.IV.B.01.nr.67.

- 68.-A.Mullenders.-"Manuscript J.G.Le Fort", 1é partie, fol.307
Doc.IV.B.01.nr.68.
-Idem.-a.w., 3é partie, tome I, nr.3. Doc.IV.B.01.nr.50.
- 69.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.54, folio 295r°-296v°.
Overeenkomst tussen Gertrude Menten en haar kinderen Arnold en Marie op 25.05.1644. Doc.IV.B.01.nr.69.
- 70.-R.A.Luik.-Uittreksel uit het register der transporten van het Leenhof
van Valkenburg. J.G.Le Fort, 3é part.,tome I.
- 71.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.54, folio 329v°-331r°.
Lening van Arnold op 23.03.1647. Doc.IV.B.01.nr.71.
- 72.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.54, fol.372v°-373v°.
*Halfheer Arnold verhuurt zijn windmolen aan Hendrik Lam- brechts op
21 mei 1648.* Doc.IV.B.01.nr.72.
- 73.-Guil. Simenon.-"Visitations Archidiaconales 1613-1763",
Luik, 1939, blz.114. Doc.IV.B.01.nr.73.
- 74.-R.A.Luik.-Chambre des Comptes.-reg.118, folio 71r°-73r°.
Moeilijkheden tussen de beide halfheren over de toren van de burcht.
Doc.IV.B.01.nr.74.
- 75.-R.A.Luik.-Chambre des Comptes.-reg.118, folio 73v°.
- 76.-Jan Grauwels.-"Regestenlijst der oorkonden van de Landcom- manderij
Oudenbiesen en onderhorige commanderijen", deel III, oorkonde nr.2284
(20.01.1653), Brussel 1968.
Doc.IV.B.01.nr.76a.
- R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.55, fol.130 (3 bladen)
*Overdracht van de Brustemse helft aan Arnold Huyn door J.F. de
Lutzerode.* Doc.IV.B.01.nr.76b.
- 77.-Idem., oorkonde 2283 (19.01.1653). Doc.IV.B.01.nr.77a.
-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.55, fol.128v°-129r°.
*Goedkeuring op 19 januari 1653 van de aankoop van de Luik- se helft
van Brustem.* Doc.IV.B.01.nr.77b.
- 78.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.55, folio 116r° en v°.
*Possessie genomen van de helft der heerlijkheid Brustem
door schout Philip vanden Edelbamp in de naam van heer Arnold Huyn
van Amstenrade.* Doc.IV.B.01.nr.78.
- Van Vucht Andries: schepen van Brustem 1628 tot 1641.
Sweldens Paulus: kapitein en schepen 1628-1655.
Princen Hendrik: schepen van Brustem 1641-1666.
Coolen Jan: schepen van Brustem: 1632-1665.
Zegers Peter: schepen van Brustem 1634-1654.

IV.B.01. **De heerlijkheid** Bronnen.

02.-Van 1653 tot 1796: de heerlijkheid Brustem

- 01.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 173v°. rade.
Lening van Nicolas Remouchamps aan Arnold Huyn van Amsten-
Doc.IV.B.01.02.nr.1.
- 02.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 22v°. april 1655.
Belening van de kasteelhoeve aan Willem Schoofs op 18
Doc.IV.B.01.02.nr.2.
- 03.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 22-24.
Verhuring van het kasteel en de hoeve aan Willem Schoofs
onder bepaalde voorwaarden. Doc.IV.B.01.02.nr.3.
- 04.-R.A.H.-Gemeente Gelinden, gichtreg.9, folio 379. de op 04
Lening van Nicolas Plenevaux aan Arnold Huyn van Amstenra-
oktober 1655.
- 05.-R.A.Luik.-Manuscripts Jean-Gilles Lefort: 3é partie, tome 1, 12
bladz., ongefolieerd. 13 augustus
Aanstelling van de voogden voor de kinderen van Arnold op
1660. Doc.IV.B.01.02.nr.5.
- 06.-R.A.Luik.-Manuscripts Jean-Gilles Lefort: 3é partie, tome Edelbampt.
1, 2 bladz., ongefolieerd.
Eedaflegging van Plilippe de Beaurieu en Philip vanden
Doc.IV.B.01.02.nr.6.
- 07.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 246v°. rade op 25
Lening van Leonard vanden Dael aan Arnold Huyn van Amsten-
augustus 1660. Doc.IV.B.01.02.nr.50.
- 08.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 6r°-13r°.
Een schuld uit 1626, 1628, 1633 omgezet in 1661.

- Doc.IV.B.01.02.nr.8.
- 09.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 138-138v°. sabeth
Arnold schenkt landerijen aan zijn zonen op 18 feb. 1662.
 Doc.IV.B.01.02.nr.9.
- 10.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 60v°. bank te
Schulden van Arnold op 30 juni 1662. Doc.IV.B.01.02.nr.10.
- 11.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 180-181v°. Driesmans, alias
Arnold leent 1.000 gulden aan Sebastiaan Elbrechts op 27
jan. 1665 Doc.IV.B.01.02.nr.11.
- 12.-Marie-Françoise was meter geweest op 30 okt.1661 van Joannes-François, z.v. schout Philip vanden Edelbamp en Eli-
 Leunen. 1665.
- 13.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 140v°-142.
Overeenkomst met de abdis Rochelle van Diest op 30 maart 1665.
 Doc.IV.B.01.02.nr.13.
- 14.-Colmont Raes of Erasmus was gerechtsbode van de schepen-
 Brustem. Op 04 mei 1670 huwde hij met Margaretha bank te
 Godesaels. Hij was z.v. Egidius Colmont Driesmans, alias
 en Christina Schoofs.
- Vader van: Marguerite, °21.03.1652; Agnes, °19.07.1655;
 Anna-Christina, °04.10.1657; Egidius, °09.05.1657; Maria, °24.10.1662;
 Catharina, °10.12.1664; Georgius of Joris, °23.10.1668 (burgemeester in
 1705-1707); Erasmus, °22.06. 1676.
- 15.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 223v°-225.
Verkoop van akkergrond in het Rijkelveld op 23 april 1665.
 Doc.IV.B.01.02.nr.15.
- 16.-R.A.Luik.-Chambre des comptes, reg.118, folio 74v°. Tornaco op
Toekenning van het Luikse deel aan Lambrecht-Pieter de
05 mei 1665. Doc.IV.B.01.02.nr.16.
- 17.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.26 ongefolieerd.
Inbezitname van het Luikse deel door Pierre-L. de Tornaco
in mei en juni 1665. Doc.IV.B.01.02.nr.17.
- 18.-R.A.H.-Gemeente Gelinden, rolreg.42, folio 244v° en 317.
 -Jaak Brouwers.-"De Heren van Brustem", 1988, blz.16, voet- noot 86.
- 19.-R.A.H.-Gemeente Gelinden, rolreg.43, folio 203.
- 20.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 241-243.
Arnold en Ferdinand verkopen akkergrond aan Egide Veule- mans op 15
jan. 1666. Doc.IV.B.01.02.nr.20.
- 21.-R.A.Luik.-Chambre des comptes, reg.118, folio 95v°. ren op 24
Belening van de Luikse helft van Brustem aan Arnold op 29
juni 1666. Doc.IV.B.01.02.nr.21.
- 22.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 271-272v°. 01 juli 1666.
Verkoop van grond in het Rijkelveld aan Egide Veulemans op
 Doc.IV.B.01.02.nr.22.
- 23.-Frambach werd volgens de Brustemse parochieregisters gebo-
 mei 1645 en was dus in juni 1666 slechts 21 jaar oud.
- 24.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 275v°. 20 juli 1666.
Arnold emancipeert zijn zonen Ferdinand en Frambertus op
 Doc.IV.B.01.02.nr.24.
- 25.-Een "sille" of zille was 2 1/2 groot roeden of ongeveer
 1035,35 m2 Brustemse maat.
- 26.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.57, folio 276-277.
Verkoop aan Egide Veulemans op 20 juli 1666.
 Doc.IV.B.01.02.nr.26.
- 27.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 32v°-33.
Ferdinand en Frambertus stellen zich borg voor Arnold op 07 april
 1667. Doc.IV.B.01.02.nr.27.

- 28.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 30v°-32.
*Arnold en zijn zonen lenen geld aan Nicolas Albrechts op
16 mei 1667.* Doc.IV.B.01.02.nr.28.
- 29.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 88r°-89v°.
Verkoop van 40 roeden grond aan Egide Veulemans op 21.01. 1668.
Doc.IV.B.01.02.nr.29.
- Jaak Brouwers.-a.w., blz.17.
- 30.-Grote burcht = achtkantige donjon, tegenover de kerk.
Kleine burcht = rechthoekig poortgebouw langs de Singel. 31.-Warmoeshof
= groentetuin.
- 32.-Blok, blook = weiland.
- 33.-Dit huis was voor 1648 bewoond door Jan Insbroeck en na- dien in huur
van Hendrik Lambrechts, molenaar.
- 34.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 82v°-83v°. *Afstand van*
de heerlijkheid aan Ferdinand op 16 maart 1668.
Doc.IV.B.01.02.nr.34.
- 35.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 89v°-91.
Verkoop door Ferdinand van 2 bunders en 12 roeden voor een lening op
30 april 1668. Doc.IV.B.01.02.nr.35.
- 36.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 85-85v°.
Schuld daterend uit 1644. Doc.IV.B.01.02.nr.36.
- 37.-Stamboom van Ferdinand Huyn van Amstenrade en van Isabel le-Sibille
de Lamboy, door J.G.Le Fort.
Doc.IV.B.01.02.nr.39.
- Op deze stamboom staat dat Arnold een zoon was van Werner, (de
bastaard) en Amandina-B. de Lennepe (zijn grootouders). Hij vergeet
Werner III en Gertruydt Menten, die hij in een ander document wel aanhaalde.
- 38.-L.de Herckenrode.-"Collection de tombes... de la Hesbaye"
Gent, 1845, blz.324. Doc.IV.B.01.02.nr.37.
Isabelle-Sibille de Lamboy de Croenendael was een dochter van
Jan-Willem de Lamboy en Jeanne de Borlé, alias Perot.
- 39.-R.A.Luik.-"Manuscript J.G. Le Fort", 3é partie, tome 1:
"Déduction et preuves des quatre quartiers d'alliances de Noble
Demoiselle Marie-Thérèse Huyn d'Amstenrade de Brus- them", °20.08.1673,
ondertekend door Jean-Gilles Le Fort op 14 april 1696.
Doc.IV.B.01.02.nr.38.
- 40.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, fol. 151v°-152v°.
Verkoop van het kasteel van Croenendael.
Doc.IV.B.01.02.nr.40
- 41.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 153.
*Goedkeuring van de verkoop door Isabelle-Sibille op 23.11.
1669.* Doc.IV.B.01.02.nr.41.
- 42.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 180v°.
Verkoop van de burcht aan Ferdinand op 10 maart 1670.
Doc.IV.B.01.02.nr.42.
- 43.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 173-174.
Lening van 3.600 gulden aan Nicolas de Remouchamps op 17. 03.1670.
Doc.IV.B.01.02.nr.43.
- 44.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 199r°.
In deze akte van vernadering staat "*Hans-Willem de Lamboy*"
en niet Jan-Willem of Jean-Guilleaume.
Doc.IV.B.01.02.nr.44.
- 45.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 198v°
In deze akte staat: "*Ferdinand Huyn d'Amsteradt, heere
der vrijheid*". Doc.IV.B.01.02.nr.45. *ende baron*
- 46.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 198v°-199.

Terugkoop (vernadering) van het kasteel van Croenendael.
Vernaderingsrecht = recht van terugkoop van de goederen
binnen het jaar tegen terugbetaling van de koopsom.

Doc.IV.B.01.02.nr.46.

47.-Philip vanden Edelbamp de oude, was gehuwd met Christina Pruveneers,
d.v. Guillaume Pruveneers, deken van de leer- looiers te St-Truiden, en
Marie van Stapel, die in de Brustemstraat te St-Truiden woonden.
Waarschijnlijk was hij z.v. Christiaan vanden Edelbamp.
Vader van: Gerardus-Christiaan, °29.09.1655; Martina, °05.06.-
1659.

Daar zijn kinderen in het doopregister van Brustem inge- schreven
staan, woonde hij in Brustem.

48.-Philip vanden Edelbamp de jonge, was op 17.09.1660 gehuwd met Elisabeth
Leunen. Hij overleed op 16.06.1670.

Hij had als kinderen: Ferdinand, °11.10.1660; Joannis- Franciscus,
°30.10.1661 (meter was Françoise van Amstenra- de); Johanna- Gertrude, °aug.
1664; Barbara, °24.08.1667- +13.09.1676.

Op 13.09.1676 in de overlijdingsakte schreef men: "*Barbara Edelbamp's,*
dochter van scolterus".

Philip vanden Edelbamp de jonge, was broer van de oude.
49.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 244-246.

Lening van 12.000 gulden aan Jean-Pierre de Schell op 12 sept. 1671.
Doc.IV.B.01.02.nr.49.

50.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 246v°.

*Terugbetaling van de schuld aan Leonard vanden Dael op 15
sept. 1671.* Doc.IV.B.01.02.nr.50.

51.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 247.

Terugbetaling aan Laureys vanden Dael op 15 sept. 1671.
Doc.IV.B.01.02.nr.51.

52.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.58, folio 247v°-248.

Terugbetaling aan Sebastiaan Albrechts op 15 sept. 1671.
Doc.IV.B.01.02.nr.52.

53.-R.A.H.-Gemeente Gelinden, gichtreg.9, folio 290-291v°.

*Opdracht van heer Ferdinand ten behoeve van Jean-Pierre de Schell op
30 juni 1674.* Doc.IV.B.01.02.nr.53.

54.-Jan Paquay.-"Het archief van de landcommanderij Oude Bie- zen",
Bilzen, 1929. Akte van 13.09.1671, blz.50.

55.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 56v°-57r°.

Aangifte van een oude schuld aan Martin de Kettenis.
Doc.IV.B.01.02.nr.55.

56.-R.A.H.-Gemeente Gelinden, gichtreg.9, folio 379.

*Akte van zazing (schuld) door heer Guillam de Pleinevaux op
29.12.1676.*

57.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 149v°-150.

*Verklaring van Arnold over de Gulikse goederen op 09 febr.
1680.* Doc.IV.B.01.02.nr.57.

58.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 185v°.

Protest van de vrouwe van Brustem. Doc.IV.B.01.02.nr.58.

59.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, fol. 200r°-201r°.

Vonnis van de hertog van Gulik over Brustem op 16.12.1681.
Doc.IV.B.01.02.nr.59.

60.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 197v°.

Eerste bezoek van Joseph de Schell op 09 jan. 1682.
Doc.IV.B.01.02.nr.60.

61.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 198r°-199r°.

Tweede bezoek van Joseph de Schell op 10 jan. 1682.
Doc.IV.B.01.02.nr.61.

- 62.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 199-199v°. op 16 jan.
Inbezitneming van de Gulikse helft door Joseph de Schell
 1682. Doc.IV.B.01.02.nr.62.
- 63.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 201v°-202v°
J.P. de Schell in bezit van de Gulikse helft.
 Doc.IV.B.01.02.nr.63.
- 64.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 208-208v°. cus de Schell.
Visitatie van het kasteel door J.P. de Schell op 26 mei
 1682. Doc.IV.B.01.02.nr.64.
- 65.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 208v°-210r°. cus de Schell.
Verhuring van maaigras op 08 juni 1682 door Egide-Francis-
 Doc.IV.B.01.02.nr.65.
- 66.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 215v°-216r°. cus de Schell.
Inbezitneming van de Gulikse helft door Egide de Schell op
 01 juli 1682. Doc.IV.B.01.02.nr.66.
- 67.-R.A.Luik.-Chambres des Comptes, reg.119, folio 69v°-70r°
Toewijzing van de heerlijkheid en de voogdij van Zepperen
op 20 juli 1682 aan J.P. de Schell. Doc.IV.B.01.02.nr.67.
- 68.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 216r°-217r°. cus de Schell.
Inbezitneming van de Luikse helft door Eg.Fr. de Schell op
 31 juli 1682. Doc.IV.B.01.02.nr.68.
- 69.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 238-239v°. cus de Schell.
Visitatie van de burcht en het kasteel op 12 oct. 1682.
 Doc.IV.B.01.02.nr.69.
- 70.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.61, folio 308.
Klacht van baron de Surllet tegen mevrouw de Lamboy op 22
mei 1680. Doc.IV.B.01.02.nr.70.
- 71.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 239v°-240r°. cus de Schell.
Nieuwe visitatie van het kasteel op 29 maart 1683.
 Doc.IV.B.01.02.nr.71.
- 72.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.61, folio 307v°-308r°
Schuld uit sept. 1633 aan Winand de Villes, heer van Cel-
 02.06.1683. Doc.IV.B.01.02.nr.72. les, op
- 73.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 237-237v°. cus de Schell.
De windmolen van Egide-Franc. de Schell op 12 nov. 1683.
 Doc.IV.B.01.02.nr.73.
- 74.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 362v°-363r°. cus de Schell.
Verpachting van het kasteel, boerderij en weilanden op 28
feb. 1689. Doc.IV.B.01.02.nr.74.
- 75.-Jaak Brouwers.-a.w.;, blz.23.
- 76.-R.A.Luik.-Chambre des Comptes, reg.119, folio 83v°-84r°
Belening van de Luikse helft aan baron F.de Renesse op 12
 Doc.IV.B.01.02.nr.76. juli 1689.
- 77.-Jaak Brouwers.-a.w., blz.23-24.
 -Baron Frédéric de Renesse was z.v. Georges-Frédéric de
 Renesse en Anne-Marguerite de Bocholtz.
- 78.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.30, folio 3v°. cus de Schell.
Installatie van baron F.de Renesse op 12 juli 1689 in de
Luikse helft. Doc.IV.B.01.02.nr.78.
- 79.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 373r° en v°. cus de Schell.
Verhuur van het kasteel en weiden op 07 febr. 1690.
 Doc.IV.B.01.02.nr.79.
- 80.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.30, folio 3 en 4.
Brief van de hertog van Gulik op 01 juni 1688.
 Doc.IV.B.01.02.nr.80.
- 81.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.30, folio 1 en 2.
Brief van de hertog van Gulik op 06 juli 1690.

- Doc.IV.B.01.02.nr.81.
- 82.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.30, folio 5.
Bespreking van de schepensbank met notaris Moors.
Doc.IV.B.01.02.nr.82.
- 83.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 388^r-388^v.
Schuld aan baron de Ville, aangeboden op 28 sept. 1690.
Doc.IV.B.01.02.nr.83.
- 84.-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.30, folio 6.
Extra-ordinarie 28 nov. 1690. Doc.IV.B.01.02.nr.84.
- 85.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 389^v-390^v.
*Verhuring van het kasteel, winning, weiden en beemden op
06 maart 1691.* Doc.IV.B.01.02.nr.85.
- 86.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.59, folio 401^v-402^r
*Verhuring van het kasteel, winning, weiden en beemden op 14 maart
1692.* Doc.IV.B.01.02.nr.86.
- 87.-Jaak Brouwers.-a.w., blz.24.
- 88.-De Negenjarige Oorlog 1688-1697 was een oorlog der Augsburgse Liga met het Duitse keizerrijk, de Zuidelijke Nederlanden (Spanje), de Verenigde Provinciën (Holland) en Engeland tegen Frankrijk. In 1693 op 29 juni had de eerste slag van Neerwinden plaats.
- 89.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 14-14^v.
Schade veroorzaakt door de hollanders in 1693.
Doc.IV.B.01.02.nr.89.
- 90.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 14^v-15.
Schade aan de molen in 1693. Doc.IV.B.01.02.nr.90.
- 91.-Dauphin = Franse kroonprins, z.v. Lodewijk XIV.
- 92.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 13^r-14^r.
Schade veroorzaakt door de Fransen in 1693.
Doc.IV.B.01.02.nr.92.
- 93.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 15.
Lijst der verwoeste winningen, huizen, molens...in 1694.
Doc.IV.B.01.02.nr.93.
- 94.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 25^v-26^r.
Verhuur van het kasteel aan Jan Lenaers op 07.03.1695.
Doc.IV.B.01.02.nr.94.
- 95.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 21^v-24^r.
*Egidius-Franciscus de Schell eist kwijschelding van dorpslasten op
07.01.1695.* Doc.IV.B.01.02.nr.95.
- 96.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 27.
*Verklaring van de schepenen op 21 maart 1695 aangaande de goederen
van Arnold Huyn van Amstenrade.*
Doc.IV.B.01.02.nr.96.
- 97.-R.A.Luik.-Chambre des Comptes, reg.119, folio 90^v-92^v.
*De Luikse helpt uitgeleend aan E.F.de Schell op 10 mei
1695.* Doc.IV.B.01.02.nr.97.
- 98.-Egide Heusdens was schepen van 14 maart 1707 tot 1730.
Tussen 1694 en 1706 was hij schout en van 1707 tot 1711 secretaris van de Brustemse justitie. Hij was afkomstig van St-Truiden en huwde er op 17.06.1679 met Elisabeth Hardiquais of Hardekees. In 1720 was hij cijnsmeier van het hof van Sombergen te Brustem. +ST.25.02.1731.
- 99.-Antonius Baerts was secretaris van de schepensbank te Brustem van 27 aug. 1653 tot 1696, zijnde meer dan 40 jaar. Hij was notaris te St-Truiden van 1654 tot 1696 en meier van het hof vander Borch te Brustem.
- 100.-Hubert Hardiquais was schepen van 1689 tot 1706. Hij was notaris te St-Truiden van 1671 tot 1707.
- 101.-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.60, folio 27^v-29^r.

- Installatie van Egide-Franciscus de Schell op 16 mei 1694.*
Doc.IV.B.01.02.nr.101.
- 102-Jaak Brouwers.-a.w., blz.26.
- 103-A.Mullenders.-"Manuscript Le Fort", 1e partie, tome 6.
Titels van Antoine Gille de Tollet. Doc.IV.B.01.02.nr.103.
-Antoine-Gille de Tollet was z.v. Nicolas-Bernard de Tollet, heer
van Rijkel en Gutschoven en van Jenne-Catharina Jacobbi.
-huwde op 22 juni 1711 met Maria-Victoria van Voort, d.v.
Jean-André van Voort, +1715 en van Marie-Ferdinande- Thérèse,
barones de Pallant, +1740.
- 104-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.61, folio 246-249.
Visitatie van het kasteel op 30 oktober 1706.
Doc.IV.B.01.02.nr.106.
- 105-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.61, folio 307^v-308^v.
Schulden uit 1633 en 1678 van de familie van Amstenrade.
Doc.IV.B.01.02.nr.107.
- 106-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 14.
Verklaring van de schepenen op 10 sept. 1712.
Doc.IV.B.01.02.nr.108.
- 107-Transsylvanië = Zevenbergen, een gebied in Roemenië.
- 108-L.de Herckenrode.-"Collection de tombes... de la Hesbaye"
Gent, 1845, blz.260.
- 109-Erardus van Averwijs was schout van 14 maart 1707 tot 1722. Hij
was notaris te Zepperen van 1709 tot 1729.
- 110-Jacob Leemans was burgemeester van Brustem in 1707, 1709,
1711-1717 en armenmeester van 1722 tot 1738. Hij huwde met
Catharina Steuckers, was koster en woonde in een huis op het kerkhof.
- 111-Guilliam Sproelants was burgemeester in 1712, deken van de
schuttersgilde St-Joris van 1714 tot 1716. Hij baatte samen met zijn
echtgenote Agnes Pallen een hoeve met 3,5 ha land uit op het Opperste Dorp.
- 112-Willem Schoofs was gehuwd met Catharina Daniëls.
-vader van: Christina Schoofs, °1710-+26.02.1789, (x Gillis Coelmont,
°1705-+1777, burgemeester en schepenen van de justitie.
-burgemeester 1712, 1725, 1726, 1734 en 1736.
-deken St-Jorisgilde 1716.
-pachter op de kasteelhoeve met 5,85 ha eigen bezit en 42,09 ha
pachtland.
- 113-Lambrecht Daniëls was gerechtsdienaer 1668-1690. Hij werd niet genoemd
bij de burgemeesters, nochtans was hij burge- meester in 1704, 1709,
1711-15, 1717-18.
Samen met Anna Heusdens (x 06.02.1684) baatte hij een hoe- ve uit aan
de Singel.
- 114-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.34, ongefolieerd.
Possessie genomen van de heerlijkheid door baron Antoine de Tollet
op 09 oktober 1712. Doc.IV.B.01.02.nr.114.
- 115-R.A.H.-Gemeente Gelinden, gichtreg.14, folio 81-84.
Lening aan Denis-Christophe Antoine, graaf des Ursins op
02 dec. 1712. Doc.IV.B.01.02.nr.115.
-Jaak Brouwers.-a.w., blz.27.
- 116-Jaak Brouwers.-a.w., blz.27.
- 117-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 75^v-77.
Lening van 1000 pattacons aan Joseph de Schell op 02 dec. 1716.
Doc.IV.B.01.02.nr.117.
- 118-A.Mullenders.-"Manuscripts Le Fort", 1^e partie, tome 6,
folio 299.
- 119-Hoeleden ligt op de Velp, halfweg tussen Tienen en Diest.
- 120-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 97^v-98.

Protest van markies van Pancalier op 22 augustus 1718.

Doc.IV.B.01.02.nr.119.

121-Jacobus vanden Putte was de rentmeester der stad St-Truiden. Hij was schepen van Brustem van 07 okt.1706 tot 1732. In 1723 was hij ook schepen van Muizen. +07.12.1738.

122-Erasmus-Henricus Tackoen was schepen te Brustem van 18 juni 1707 tot 1718. Hij was ook meier van het Bruynincxhof in 1696. +St-Truiden 28.08.1719.

123-Jasper Auwercx was schepen te Brustem van 01 mei 1713 tot 1740. Hij was eveneens schepen (1702) en schout (1732) te Muizen. +ST.12 aug. 1747.

124-Jan Smolders werd als gerechtsdienaar te Brustem aangesteld op 12 november 1708. Soms wordt hij ook vermeld als Molders. Zijn echtgenote was Maria Knapen.

125-Anne-Marie-Antoinette van Gutschoven was gehuwd met Albert Joseph-Bernard de Liedekerke.

Jeanne (Jenne)-Louise de Gutschoven was gehuwd met Renier-Joseph de Wezeren, heer van Oplinter.

Zij waren de dochters van Jean-Erasmus van Gutschoven en van Anne-Ide-Sophie de Tollet. Na de dood van haar man trad ze in het klooster bij de kapucinessen.

Doc.IV.B.01.02.nr.124.

126-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 118.

Schuld aan de dames Gutschoven. Doc.IV.B.01.02.nr.125.

126-Hoeleden ligt op de Velp, halfweg tussen Tienen en Diest.

127-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 136r°-137v°

Emond Coenradt eist zijn geld op 26 augustus 1720.

Doc.IV.B.01.02.nr.127.

128-Alexander Menten was schepen van Brustem: 1720-1745 en stadhouder: 1720-1726. In 1728 was hij burgemeester van St-Truiden, waar hij overleed op 14 nov. 1748.

129-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 140-141.

Volmacht aan Frédéric Hubens en Alexander Menten op 10 april 1720.

Doc.IV.B.01.02.nr.128.

130-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 137v°-140r°

Lening aan François Delchef en Angéle Doupie op 30 juli 1720.

Doc.IV.B.01.02.nr.129.

131-Joannes-Arnold Simons was schepen te Brustem: 1717-1749 en tevens secretaris: 1712-1743. In 1740 werd hij burgemeester van St-Truiden, waar hij woonde (x 25.09.1730 Maria-Gertrude Colen) +ST. 01.03.1754.

132-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.35, ongefolieerd.

Visitatie van het kasteel op 24 september 1721.

Doc.IV.B.01.02.nr.132.

133-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 210v°.

Aanstelling van Paul de Rossy als gevolmachtigde op 16 jan. 1726.

Doc.IV.B.01.02.nr.133.

134-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 211r°.

Alexander Menten wordt gevolmachtigde op 15 juni 1726.

Doc.IV.B.01.02.nr.134.

135-Kortenaken ligt op de Velp, tussen Loksbergen en Geetbets

136-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 209v°-211v°

Volmacht om 15.000 gulden te lenen of de kastelen te verkopen op 06.07.1726.

Doc.IV.B.01.02.nr.136.

137-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 211v°.

Afbetaling van de lijfrente van de barones van Voort.

Doc.IV.B.01.02.nr.137.

Deze tante was de weduwe van Emond-Coenradt van Voort, heer van Voort, Kortenaken, Meldert, overleden in 1722.

- Ze heette Victoire-Maurice de Hulsbergh, genaamd Schaloun, dame van Kortenaken en Meldert.
- 138-R.A.H-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 209v^o-211.
Lening van 24.636 gulden bij Leonard de Haime op 30.07.1726.
 Doc.IV.B.01.02.nr.138.
- 139-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 212v^o-213.
Schulden van Jean Antoine de Turinetti.
 Doc.IV.B.01.02.nr.139.
- 140-R.A.H-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 213v^o.
Nieuwe lening aan Leonard de Haime op 07.12.1726 van gulden.
 Doc.IV.B.01.02.nr.140. 10.546
- 141-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 214.
Plaats waar de akte getekend werd. Doc.IV.B.01.02.nr.141.
- 142-R.A.H-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 215r^o.
Opdracht aan Alexander Menten op 12.10.1726 om Leonard de betalen met de opbrengsten. Doc.IV.B.01.02.nr.142. Haime te
- 143-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.62, folio 215v^o.
Opdracht gegeven in Wenen. Doc.IV.B.01.02.nr.143.
- 144-St. Bormans.-"Les seigneuries féodales du pays de Liège" Liège, 1871, blz.9.
- 145-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.63, folio 364.
Brief van notaris G.Cerstelot op 27.02.1738 over de ver- koop van Brustem op 23.02.1733 aan weduwe de Sotelet.
 Doc.IV.B.01.02.nr.145.
- 146-Lambert Simons was schepen te Brustem: 01.05.1711-1736; notaris in St-Truiden: 1702-1748 en aldaar burgemeester van St-Truiden in 1719, 1724, 1730 en 1737. Hij was gehuwd met Maria Schoenaerts. +ST.08.10.1748.
- 147-Nicolaus-Lambert Hardiques was schout van Brustem: 21.02. 1722-1741. Hij was burgemeester van St-Truiden in 1743 en meier van het cijnshof van Horpmaal te Brustem.
- 148-R.A.H-Gemeente Brustem, rolreg.37, ongefolieerd, 4 blz.
Visitatie van het kasteel op 05 mei 1733.
 Doc.IV.B.01.02.nr.148.
- 149-Mayeur-substitut = de plaatsvervanger van de meier.
- 150-R.A.H-Gemeente Brustem, rolreg.37, ongefolieerd, 1 blad.
Aanstelling van "mayeur-substitut" op 13 juli 1733.
 Doc.IV.B.01.02.nr.149.
- 151-Jaak Brouwers.-a.w., blz.30.
- 152-Philippe-Etienne Favaert, afkomstig van St-Truiden, was schepen van Brustem: 16.04.1734-1763. In 1734 was hij schepen van Halmaal. +Hasselt 18.03.1786.
- 153-R.A.H-Gemeente Brustem, gichtreg.63, folio 175.
- 154-R.A.H.-Gemeente Brustem, rolreg.38, ongefolieerd.
Moeilijkheden met de pachter van de kasteelhoeve, de ge- broeders Dumont.
 Doc.IV.B.01.02.nr.154.
- 155-St.Bormans.-a.w., blz.9.
- 156-C.de Corswarem.-"Mémoire historique sur les anciennes li- mits et circonscriptions de la province de Limbourg", Brussel, 1857.
Leenverheffingen aan het feodale hof van Luik.
- 157-R.A.Luik.-"Manuscript J.G.Le Fort" 3me partie, tome 40, ongefolieerd.
- 158-R.A.H-Gemeente Brustem, rolreg.38, ongefolieerd.
Visitatie van het kasteel op 01.08.1746.
 Doc.IV.B.01.02.nr.158.
- 159-Feijtmans Gerard.- Br.°1713-+12.05.1772.
 -huwde op 30.11.1743 met Ida vande Velde.
 -vader van: de tweeling Joannis en Petrus, °04.07.1745; Gerardus,

°28.09.1747; Paulus, °21.10.1749--19.09.1757; Anna-Maria, °24.05.1752;
 Maria-Agnes, °13.05.1755; Maria- Elisabeth °18.12.1756.
 -voor 1763 hertrouwde hij met Helena Philips, °1729.
 -burgemeester te Brustem in 1742, 1746, 1747, 1751.
 -kerkmeester in 1760-1761.
 -meer dan 20 jaar was hij koning van de St-Jorisgilde. -zijn zoon
 Petrus, °04.07.1745, trad binnen bij de onge- schoeide karmelieten en
 was schrijver of secretaris van de St-Jorisgilde. Hij herschreef de
 boeken tot augustus 1773 en begon toen de gegevens bij te houden.
 -Gerard woonde op de kasteelhoeve sedert 15.03.1746 tot
 1755. Daarna woonde dit gezin op de hoek van de Singel.
 160-R.A.H-Gemeente Brustem, rolreg.38, ongefolieerd, 2 blz.
Verhuring van de kasteelhoeve aan Gérard Feytmans op 28.
06.1745. Doc.IV.B.01.02.nr.160.
 161-Ligne: prov. Henegouwen, dicht bij Beloeil.
 162-Berlingen: prov. Limburg, tussen Hoepertingen en Wellen.
 163-Joannes-Bernard Cerstelot woonde in Borgloon. Hij was schep en van
 1749 tot 1793. +Borgloon 05.04.1793.
 164-R.A.H-Gemeente Brustem, rolreg.39, ongefolieerd.
Baron de Sotelet tekent beroep aan op 23.02.1749.
 Doc.IV.B.01.02.nr.164.
 165-Guiliam Meyers was schout te Brustem: 1743-1756. Hij was burgemeester
 van St-Truiden in 1754.
 166-Joannes-Martinus Proesmans was schep en te Brustem: 18.10. 1706-1749.
 Hij was ook schout van Schalkhoven (tussen Vliermaal en Hoeselt).
 167-Christiaan vanden Velde, gehuwd met Maria Menten, woonde te
 St-Truiden, waar hij in 1759 laat in het Proosthof was. Hij was schep en
 te Brustem: 1749-1787. +ST. 13 dec. 1787.
 168-R.A.H-Gemeente Brustem, rolreg. 39, ongefolieerd, 6 bladen
Schuldbrieven van 80 gulden en 505 gulden.
 Doc.IV.B.01.02.nr.168.
 169-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.39, ongefolieerd.
Visitatie van het kasteel op 28 feb. 1749.
 Doc.IV.B.01.02.nr.169.
 170-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.39, ongefolieerd.
Nieuwe visitatie van het kasteel op 03 maart 1749.
 Doc.IV.B.01.02.nr.170.
 171-Georgius Schoofs was schep en van Brustem: 1760-1788 en te- vens ook
 secretaris: 1758-1788. Zijn echtgenote was Marie
 Herckenne en erfde samen met haar zuster de Leenzaal van Brustem op
 29 jan. 1761. +Brustem 14 feb. 1788.
 172-R.A.H-Gemeente Brustem, gichtreg.64, folio 30v°-31v°.
Schenking van de Brustemse Leenzaal aan Georgius Schoofs op 29 jan.
 1761. Doc.IV.B.01.02.nr.172.
 173-Staatsarchief Düsseldorf (Duitsland). "Jülich-Berg Lehen Generalia
 nr.1 ff." in O.L.V.L., jrg.1946.
 174-Joseph-Simon Hubar was schep en: 1756-1793. De eerste 22 j. (1756-1778)
 was hij schout van Brustem. Hij was notaris te St-Truiden: 1751-1797 en in
 1767 zelfs burgemeester al- daar. (x 13.3.1757 Elisabeth Steynen).
 175-Egidius Coelmont.- Br.°28.09.1705--12.06.1777.
 -z.v. Joris Coelmont en Johanna Asselen.
 -huwde op 26.04.1744 met Christina Schoofs, °1710--1789, d.v.
 burgemeester Willem Schoofs en Catharina Daniëls.
 -was burgemeester van Brustem in 1733, 1743-1745, 1747, 1749, 1750,
 1756 en 1767.
 -schep en der justitie van Brustem van 1761 tot 1768. -had twee
 zonen: Georgius, °30.08.1745--voor 1763 en Wil- lem,

- °17.01.1747--20.04.1787.
- 176-Guilielmus Craninx, een olieslager uit St-Truiden, was hij schepen te
Brustem: 1750-1793. Hij woonde in de Slagmolen- straat op de wijk St-Pieter
te St-Truiden, waar hij een slagmolen uitbaatte.
- 177-Le prelocuteur = de voorspreker, de vertegenwoordiger.
- 178-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.64, folio 29v°.
*De Luikse halfheerlijkheid ontnomen aan A.J. de Sotelet op
14 dec. 1760. Doc.IV.B.01.02.nr.178.*
- 179-L.de Corswarem.-a.w.
- 180-Bure: prov. Luxemburg, tussen Rochefort en Saint-Hubert. 181-Terwagne:
prov. Luik tussen Hoei en Durbuy.
- 182-Tilleur: prov. Luik, dicht bij Seraing.
- 183-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.64, folio 38-38v°.
*Aanstelling van drossaard Van Ham op 16.08.1761.
Doc.IV.B.01.02.nr.183.*
- 184-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.64, folio 160r°-161r°
*Verhuring van de kasteelhoeve op 31 dec. 1764.
Doc.IV.B.01.02.nr.184.*
- 185-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.64, folio 324v°.
*Aanstelling van Nicolas Breymans als jachttopziener op 20
juli 1768. Doc.IV.B.01.02.nr.185.*
- 186-Hoensbroek: Ned. Limburg tussen Geleen en Heerlen.
- 187-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.65, folio 144v°.
- 188-Over- en Neerhespen: twee voormalige dorpen aan de Kleine Gete, tussen
Tienen en Sint-Truiden. Nu Linter.
- 189-Gussenhoven: een voormalig dorp aan de Kleine Gete. De ge- meente werd
in 1826 verenigd met Orsmaal. Nu: Linter.
- 190-Meensel: schilderachtige Hagelandse gemeente, ligt op 93 m boven de
zeespiegel. Meensel werd met Kiezegem verenigd in 1824. Er is een
St-Mattheüskerk uit 1633. Het ligt tussen St-Joris-Winge en Glabbeek. Nu:
Tielt-Winge.
- 191-"Annuaire de la noblesse de Belgique", nr.8, 1854, blz. 254.
- 192-Isabelle Scabergs uit St-Truiden was op 14 okt. 1762, wed. v. wijlen
Pierre Stappers.
(R.A.H.-Gemeente Gelinden, gichtreg.14, folio 192.)
- 193-Staden ligt tussen Diksmuide en Roeselare.
- 194-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.66, folio 1-5v°.
*Verkoop van de heerlijkheid Brustem aan Willem de Stappers op
24.03.1778. Doc.IV.B.01.02.nr.194.*
- 195-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.66, folio 5v°-6r°.
*Aanstelling en eedaflegging van François Van Ham, dros- saard op
22 april en 04 mei 1778. Doc.IV.B.01.02.nr.195.*
- 196-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.66, folio 7.
*Verzoek van Willem de Stappers om het kasteel en hoeve te visiteren
op 13 juni 1778. Doc.IV.B.01.02.nr.196.*
- 197-J.P.Favart, woonachtig te Hasselt, was schepen van Brus- tem vanaf
1778.
- 198-Coelmont Willem.- Br.°27.01.1747--24.04.1787.
-z.v. de vroegere schepen der justitie (1761-1768) Egidius
Coelmont,°1705--1775, en Christina Schoofs, °1710--1789.
-echtgen. op 17.04.1773 van Maria-Anna Hesbeens uit Wilde- ren
°1749--1823.
-vader van: Egide-Norbertus, °18.08.1774; Joannes-Leonard,
°03.12.1776; Rene-Joseph, °22.06.1779; Georges, °01.05.
1782, en tweeling Maria-Catharina, °18.06.1785--09.03. 1787 en
N.°+18.06.1785.
-burgemeester in 1768, 1770, 1776, 1779 en 1784-1785.

- schepenen van de justitie van 1778 tot 1787+.
- armenmeester van 1784 tot 1786.
- landbouwer in de Singelstraat (11 ha in eigendom).
- 199-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg.66, folio 7v^o-10r^o en rolreg.40, folio 2-6.
Visitatie van het kasteel op 15 juli 1778.
 Doc.IV.B.01.02.nr.199.
- 200-Loix Andries.- °Br.22.07.1726.
 -z.v. Godfried-Joannes Loix en Schoefs Gertrudis, +1776.
 -echtgen. op 17.09.1752 van Marie-Catharina Claes.
 -vader van: Johanna (onwettig), °15.09.1751 (+); Maria- Elisabeth,
 °25.07.1753; Johanna-Gertrude, °04.11.1755; Carolus, °26.09.1757;
 Godefridus, °11.01.1759-+01.12.
 1802, (x Maria-Anna Knaepen).
 -burgemeester: 1757, 1759 tot 1763, 1765, 1766, 1769, 1776, 1778
 tot 1783, 1785.
 -lid kerkfabriek 1784.
- 201-Schoofs Joannes.
 -z.v. Arnold Schoofs.
 -echtgen.v. Anna-Catharina Loix, °1740, d.v. Andries Loix en
 Agnes Robaer.
 -vader van negen kinderen: 4 zonen en 5 dochters.
 -verschillende malen burgemeester tussen 1756 en 1786.
 -deken van de St-Jorisgilde in 1771.
- 202-Schoofs Henri.- Br.°1716-+28.08.1801.
 -z.v. Arnold Schoofs.
 -echtgen.v. Maria Martens, °1711-+28.10.1794.
 -vader van: Catharina, °27.08.1737-+08.05.1831; Willem,
 °03.05.1741, (x Joanna-Maria Eggen, xx Catharina Vansta- pel); Ida,
 °20.10.1743, (x Jacobus Leemans); Joannis, °06.01.1746-+13.03.1829,
 (x Margot Vansimpson); Henri-
 Mathieu, °21.09.1748-+01.07.1829, (x 1806 Joanna-Maria Bormans);
 Gerardus, °03.02.1752-+02.02.1810, (x Maria- Margaretha Mees);
 Cornelius, °14.09.1759-+30.09.1846, (x Barbara Leunen, xx
 Joanna-Elisabeth Van Herck).
 -verschillende malen burgemeester tussen 1763 en 1783.
- 203-Robijns Joannes.- °Br.23.01.1729.
 -z.v. Jan Robijns, +17.04.1782, en Elisabeth Rega.
 -burgemeester 1780-1781 en 1787-1789.
 -landbouwer langs de oude Catzijde en de Melsterbeek.
- 204-Bellis Josephus uit Horpmaal.
 -echtgen.v. Steuckers Joanna-Maria, d.v. Gilis Steuckers.
 -zijn dochter Anna-Maria, °12.06.1779 werd op 10 juni 1798
 tijdens het bidden van de rozenkrans aangehouden door de Franse
 gendarmen. Zij huwde met Godefr. Loix en nadien met Louis Stevaux.
- 205-Schoofs Arnold, °1717-+Br. 09.02.1795.
 -z.v. Joannis Schoofs en Johanna Egge.
 -echtgen. v. Maria-Cecilia Pallen, Br.°1725-+13.11.1801,
 d.v. Jacques en Francisca Adam.
 -vader van: Catharina, °01.03.1756; Willem, °13.05.1747 (x Hesbeens
 Maria-Anna, wed. W.Coelmont); Maria-Francisca, °30.11.1758; Arnold,
 °02.07.1760; Catharina, °29.12.1762; Johanna-Gertrude, °30.12.1762.
- 206-Steuckers Joannes, °Br.04.03.1763-+Halmaal 24.11.1831.
 -z.v. Egide jr. Steuckers, +1794, en Maria Prenau.
 -huwde eerst met Joanna-Catharina Juveyns, daarna op 21 sept. 1784
 met Anna-Maria Juveyns.
- 207-Moria Egide.- Br.°10.10.1743-+04.12.1830 (+Plasstraat).

-z.v. Jan Moria, +1791, en Barbara Adjudant, +30.04.1767.
 -echtgen. op 07.01.1772 van Catharina Waernis, °Rummen-
 +Brustem 10.03.1814. Op 14.07.1814 huwde hij met Maria-
 Briers, °Br. 08.06.1787, spinster. Joanna

-vader in het eerste huwelijk van: Barbara, °1772; Tilman, °1774;
 Johanna, °1776; Maria, °1778; Joannis, °01.04.
 1779; Egidius, °12.12.1780-+31.12.1782; Egidius, °09.
 1783-+20.11.1787.

-in het tweede huwelijk werden geboren: Gerard, °27.01.
 1814; Anna-Barbe, °1817 en Anna-Maria-Catharina, °1819.
 -armenmeester in 1795; 1810 lid "*conseil municipale*".
 208-Schoofs Willem, pachter, bijgenaamd "*den langen*", Br.°09. 07-
 .1743-+17.11.1815.

-z.v. Willem jr. Schoofs,+1760, en Maria-Anna Daniëls.
 -echtg. op 23.11.1766 van Anna-Gertrude Berebrouckx, Br.°
 11.03.1746, d.v. Nicolaas Berebrouckx en Cath. Steuckers.
 -vader van:
 -Anna-Catharina, Br.°17.12.1772.
 -Gertrudis, Br.°1774-+02.09.1840, ongehuwd.
 -Anna-Maria-Catharina, Br.°22.02.1777 (x 1798 Peter Van- derbem-
 den, Br.°20.08.1765-+17.02.1839, z.v. Franciscus).
 -Maria-Ida, °05.05.1782 (x 1809 Jan-Arnold Dams).
 -Elisabeth, Br.°1785-+07.07.1860.
 -Maria-Catharina, Br.°26.03.1787-+07.11.1854, ongehuwd.
 -verschillende malen burgemeester tussen 1765 en 1793.
 -lid van de "*Conseil municipale*" 1810-1815+.
 -woonde in de Geelstraat.

209-Schoofs Willem, Peeters sone, Br.°19.06.1734-+22.12.1831.
 -z.v. Petrus Schoofs en Gertrudis Smets.
 -echtgen. op 21.04.1776 van Anna-Maria Engelbosch. Na haar dood
 huwde hij op 05.06.1786 met Catharina Bere- brouckx,
 Br.°11.03.1746-+30.06.1830, d.v. Nicolaas Bere- brouckx en Catharina
 Steuckers.

Er was nog een andere Willem Schoofs, Peeters sone, Br.° 02.01.1744.
 -z.v. Petrus Schoofs, °1693 en Lucia Sproelants.
 -in 1826 stond hij in het bevolkingsregister vermeld "*zon- der beroep*".
 210-François Leemans, °Zep.1805, klompenmaker op Terstok, ge- huwd met
 Catharina America, +Br.29.04.1875.

-vader van:
 -Gertrudis, Br.°1842, (x 27.12.1864 Joannes Vanorbeek). -Joseph,
 Br.°24.02.1845.
 -Franciscus, Br.°11.10.1848, (x Anna-M-Louisa Vanbergen).
 -Josephina, Br.°16.10.1852.

211-Schoofs Willem, Henriks sone, Br.°03.05.1741.
 -z.v. Henri Schoofs en Maria Martens.
 -huwde met Joanna-Maria Eggen en nadien met Catharina Vanstapel.

-landbouwer met stemrecht in 1819 en 1822.
 -in 1826 woonde hij naast Wouter Waerens, de klompenmaker en Joris
 Coelmont in de Tomstraat.
 -waarschijnlijk werd hij op 10 juni 1798 door de Franse gendarmen
 aangehouden in de kerk, samen met Waerens Wou- ter.

212-Steuckers Egide.- Br.°01.03.1712-+26.01.1771.
 -z.v. Gilis sr. Steuckers en Gertrudis Claes.
 -echtgenoot van Maria Prenau, +Br.29.09.1794.
 -burgemeester in 1746, 1747 en 1749.

Andere mogelijkheden.
 Steuckers Gilis, °1722, echtg.v. Maria Melissen, °1726.
 Steuckers Gilis, °1746-+1830, echtg.v. Anna-Gertr. Loix.
 213-Steuckers Lambert.- Br.°19.01.1743.
 -z.v. Joannes Steuckers en Anna-Margaretha Raymaekers.
 -echtg.v. Catharina Schoofs, Br.°27.08.1737-+08.05.1831.
 -vader van: Anne-Catharina, °Br.17.04.1773, (x Pierre Schoofs,
 °Br.17.08.1776)
 -burgemeester van 1787 tot 1789; armenmeester in 1784.
 -in 1797 was hij kuiper in de Windmolenstraat.
 214-Bellis Lambert, Br.°17.02.1749-+23.02.1827.
 -z.v. Hubertus Bellis en Gertrudis Lambreggs.
 -echtgen.v. Joanna-Catharina Buysmans uit St-Truiden,
 °30.07.1746-+09.06.1833.
 -vader van:
 -Jan-Lambert Bellis, °10.07.1777, (x M-Elisabeth Briers);
 -Anna-Gertrude, °1779-18.01.1844, (x Michel Knaepen).
 -"agent minicipal" in 1795 en 1796, "adjoint-au-maire" in 1811.
 -varkenskoopman die in 1827 dicht bij de Kerksteeg woonde.
 215-Schoofs Jan, Hendriks sone, Br.°06.01.1746-+13.03.1829.
 -z.v. Henri Schoofs en Maria Martens.
 -echtgen.v. Margo Vansimpsen, Br.°21.12.1740-+05.04.1808,
 d.v. Jean Vansimpsen en Marie-Anne Renson.
 -vader van:
 -Henricus-Melchior, Br.°06.01.1769.
 -Maria-Catherine, °17.03.1778, (x Andre Hennau).
 -Catharine, Br.°1786.
 -Marie, Br.°1789-+21.09.1824, ongehuwd.
 -woonde op de Luikersteenweg.
 216-Diriks (Dirix) Jean-François.- Br.°11.04.1751-+02.03.1834.
 -z.v. Joannes Dirix en Catharina Pallen.
 -huwde met Joanna-Catharina Bormans, Br.°1732-+08.05.1805, d.v. Henry
 Bormans en Christine Vanheer, en nadien met Barbe Jenné,
 °1770-+Br.25.02.1815.
 -vader van:
 -Jeanne-Catharina, Br.° (x Coelmont Corneille).
 -Jean-François, Br.°13.01.1780-+19.03.1863, (x Françoise Daniëls,
 °Rukkelingen 16.07.1782-+Br.19.12.1846).
 -Jacques, Br.°02.02.1808.
 -Marie-Catharine, Br.°08.11.1809.
 -Barbe, Br.°29.03.1812.
 -doodgeboren meisje, °+21.03.1815, moeder + 3d. later.
 -in 1826 woonde hij nog op Nerem.
 217-Berebrouckx Joes.- Br.°16.01.1741.
 -z.v. Berebrouckx Nicolaas, +03.07.1750, en Catharina Steuckers.
 -huwde met Elisabeth Vaes, °1743-+18.10.1811.
 -vader van:
 -Jean, Br.°21.10.1769-+08.12.1844, (x M-Gertrude Beeken,
 °1772-+Br.14.06.1813, xx 07.12.1814 M-Christine Vanstrae- len,
 °Zep.16.06.1772-+Br.19.01.1843, wed.v. Jean Michiels
 ; d.v. Jean Vanstraelen en Barbe Simons).
 -Egidius, Br.°23.11.1773-+29.08.1823, (x Anne-Marie Neven xx 1810
 M-Catharina Groeven, Br.°20.12.1787).
 218-Preudhoms Nicolaes.
 -in 1763 woonde hij niet in Brustem, in 1781 gezinshoofd.
 219-Adjudants Jan.- Br.+01.12.1792.

-echtgen. op 03.11.1767 van Anna-Elisabeth Sweldens, d.v. Paul Sweldens en Catharina Vijgen.

-vader van: Bernard, °17.02.1768; Paulus, °07.03.1769; Jan Frans, °05.10.1771; Anna-Catharina, °12.02.1773; Egidius, °07.05.1774; Joannis °19.09.1779.

-hun huis "*Rasop*", werd in 1794 door de Oostenrijkers afgebrand.

-burgemeester van 1770 tot 1774.

220-Briers Sebastiaen.- °ST.1727-+Br.20.02.1818.

-echtgen.v. Johanna-Maria Daenen.

-in 1783 was hij "*knaap*" in de St-Jorisgilde.

-vader van: Jacobus, °1756; Joanna-Maria, °ST.30.12.1757 (x 1801 Charles Remens, °1759); Anna-Maria, °29.09.1760; Henri, °10.11.1763; M-Elisabeth, °25.02.1766-+18.09.1816, (x Jan-Lambert Bellis, °ST.1777-+Rijkel 1852); en Sebastianus, °26.08.1770, (x 1803 Emerence Derwael, °Gothem).

221-Engelbosch Otto.- Br. °13.10.1752-+31.03.1831.

-oudste z.v. Joannes-Bernard Engelbosch en Maria-Catharina Bourdoux, afkomstig van Awans.

-hij was jonkman en overleed in 1831 in een huis "*toebehorende aan Saturninus Poelmans gelegen nevens de molebeke*".

222-Engelbosch Christoffel, Br.°05.08.1739-+Liège 06.11.1805

-z.v. Otto Engelbosch, +1770, en Maria Joris, +1739.

-echtgen. op 21.05.1770 van Maria-Elisabeth Corthouts, +04.02.1774 en nadien van Marie-Elisabeth Pallen, °1730-+Br.18.02.1808, d.v. Denis Pallen en Marie Filtiens.

-vader van Maria-Gertrudis, °28.02.1771, (x 1806 Martin Nelissen, °Kozen-+Br.1846); Otto-Antoine, °1775-+03.01.1809, ongehuwd.

-koning van de St-Jorisgilde in 1773.

223-Thyssens Renier.- Br.°1749-+13.11.1820.

-z.v. Joannes Thyssens en Maria Reynaers.

-echtgen.v. Maria-Gertrude Steuckers, °1744-+06.07.1838, d.v. Joannes Steuckers en Anna-Margaretha Raymaekers.

-vader van:

-Maria-Catharina, Br.°22.02.1776-+13.10.1820, ongehuwd.

-Jean, Br.°03.02.1777-+25.11.1844.

-Petrus, Br.°26.12.1779.

-Maria-Anna, Br.°09.02.1782.

-Lambert, Br.°24.04.1786-+22.03.1858, (x Ida Everaerts, °Ord.1788-+Br.16.12.1871).

-Guilelmus, Br.°10.02.1789-+05.02.1876, (x Anna-Maria Tesseur, Br.°27.09.1787-+26.11.1856).

-Renier was een schoenmaker in de "*Houtstraate*".

224-Breemans of Breymans Nicolaus.- °1720.

-gehuwd met Maria Polus, °1700.

-waarschijnlijk was Maria Polus een weduwe, want ze had een dochter: Margaretha Porta °1749.

-gerechtsdienaar te Brustem van 1749 tot 1778. Maar misschien deed hij nog dienst als "*geleden dienaar*" in 1781, vermits er tussen 1778 en 1787 geen officiële aanstelling van een gerechtsdienaar was.

225-Vijgen Willem kon zijn:

1.-z.v. Jan jr. Vijgen en Anna-Maria Claes, die huwde op 02.02.1723 met Johanna Daniëls. Hij + 25.12.1758, zij +20.09.1774.

2.-een Willem, echtg.v. Joanna-Maria Petitjean, die + voor 1796.

226-Petit Simon.- °Br.1753.

-z.v. Hendrik Petit, °Bautershoven-Ordingen 1723, en Maria-Elisabeth Daems, °1721, die op 19.10.1751 huwden. -de andere kinderen uit dit gezin waren: Joes, °1752; Aldegondis, °1759 en Arnold, °1761.

227-Egemanneken: negenmanneke, een cijns ter waarde van negen mijt of een duit.

228-Dit was in de omgeving van hoek Luikerstwg- Vliegveldlaan.

229-Walter Claude-Bartholomeus. +ST.23.11.1786.

-notaris te Sint-Truiden van 1778 tot 1786+.

-burgemeester van Sint-Truiden in 1785 en 1786+.

-schout van Brustem van 1778 tot 1786+.

230-Ridderstraat: straat achter de O.L.Vrouwekerk in St-Truiden, die leidt naar de Schepen Dejonhstraat. Hij woonde ongeveer in het midden van de straat in een herenhuis aan het driehoekig pleintje.

231-Moninxsteeg: weg van aan de Hoogbeek naast het waterkas-teel tot aan de Hameistraat. Daarna Kasteelstraat genoemd en nu Hemelrijk.

In 1577 leefde er te Brustem een Catharina Moeninx.

232-Walter Bartholomeus-Joannes.- ST.°13.02.1761

-z.v. Jan en Maria-Josephina Dubois.

-huwde met Anna-Helena Joniaux, °1762.

-vader van: Claude-Bartholomeus, °05.06.1796; Jan-Baptist-Jozef, °25.06.1798; Marie-Hélène, °1805.

-notaris-bierbrouwer op de Beekstraat te St-Truiden van 1787 tot 1796.

-landmeter op 16.12.1786; burgem. te St-Truiden in 1793.

-hij volgde Claude-Bartholomeus op als schout van Brustem van 09.01.-1787 tot 1795.

233-R.A.H-Gemeente Brustem, gichtreg. 67, folio 3 v°-4 v°.

Visitatie van de Moninxsteeg op 22.02.1787.

Doc.IV.B.01.02.nr.234.

234-Moria Gerard, Br.°27.01.1738-+22.03.1824 (Kapelhof).

-z.v. Jan Moria en Barbara Adjudant.

-echtgen. op 24.05.1769 van Catharina Pexsters, °Zep.24.01.1733-+Br.03.05.1804, d.v. Arnold Pexsters.

-vader van: Barbara, °24.07.1771-+03.12.1801, (x Henri-Jacobus Bormans); Egidius, °19.12.1772-+13.01.1803; Joannes-Arnold,

°22.05.1774-+25.05.1819, (x Catharina Van Boven,

°Ord.1777-+Br.02.12.1804; xx Maria-Theresia Van Boven, °Ord. 1776).

-armenmeester 1790-1797; kerkmeester 1794-1797.

-kapitein St-Jorisgilde 1764.

235-Stevaux Kamiel.-"Een tweede kroniek van Brustem", in O.L.V.L., jrg.12, 1957, blz.107.

236-Driesen Willem.-"Brustem, grensburcht en Loonse vrijheid", 1988.

-R.A.H.-Gemeente Brustem, leenregister 71, fol.146v°-148.

237-Stevaux Kamiel.-a.w., blz.112.

238-A.Schaapkens.-"Tombeaux chrétiens" in Annales de l'academie d'archéologie de Belgique", tome 7, 1850, blz.429.

239-Damaas Luyckx, geboortig van Turnhout, werd in 1783 pastoor te Brustem. +Br.23 op 24 aug. 1793.

240-Bartholomeus Schoonaerts was afkomstig van Kussegem (Heylisse) waar hij gedoopt werd op 12 mei 1754. In november 1792 werd hij onderpastoor te Brustem. In 1907 werd hij er pastoor en bleef dit tot op zijn sterfdag,

25 juli 1822. Hij was de laatste norbertijn van Averbode, die de parochie bediende.

241-Karel, °1771-+1847, derde z.v. de Oostenrijkse keizer Leopold, +01.03.1792, en broer van keizer Frans II °1768-

+1835. Hij werd op 17.03.1793, als 22-jarige jongeling,

- gouverneur van de Nederlanden.
- 242-Generaal Coburg, was Josias van Saksen-Coburg, de grootoom van de Belgische koning Leopold I. Hij behaalde een Oostenrijkse overwinning te Neerwinden in 1793.
- 243-Neerwinden is deelgemeente van Landen. Er staat een kapel waar de slag plaatsvond.
- 244-De douarière de Stappers was Catharina-Gerardine Vanderstraeten, weduwe van Willem de Stappers.
- Een douarière was een weduwe van adellijke stand die een weduwgoed of douarie bezat.
- 245-Joannes-Jacobus Croels was schepen-secretaris van Brustem van 1788 tot 1795. Hij was van St-Truiden en huwde er op 02.11.1777 met Maria-Catharina Conincx.
- 246-*"den nieuwen steenwegh"* was de Luikersteenweg, die in Brustem aangelegd werd in het begin van de 18e eeuw, vanaf 1715 tot de voltooiing in 1740.
- 247-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg. 68, folio 3 v°-4.
Visitatie van het huis op de Nieuwen Steenwegh op 15 april 1793.
 Doc.IV.B.01.02.nr.248.
- 248-Dit was waarschijnlijk de Monincxsteeg.
- 249-Van Ormelingen Simon.- Br.°05.07.1768-+22.12.1840.
 -z.v. Egidius Van Ormelingen en Catharina Loix, die op het Dorpsplein woonden.
- echtgen. op 09.02.1796 van Johanna-Barbara Moria, Br.°08.03.1780-+25.09.1801, d.v. Jean Moria en Maria Lammens.
 Nadien huwde hij met Anna-Catharina-Maria Reweghs, °Jes- seren °1762-+Br.25.01.1850, d.v. Nicolaus Reweghs.
- vader van:
 -Maria-Catharina, Br.°25.09.1798-+08.11.1817.
 -Joannis, Br.°05.08.1800-+03.05.1813.
 -Maria-Anna, Br.°20.11.1805-+02.07.1844 (x François Bor- mans, Br.°12.11.1801).
 -Maria-Ida, Br.°1807-+30.11.1808.
 -Maria-Ida, Br.°21.07.1810, (x Petrus Strauven, °ST.1814)
 -op 24-jarige leeftijd was hij werkman op het kasteel.
 -gemeenteraadslid van 1818 tot 1821; lid kerkfabriek.
 -hij zou als landbouwer-kuiper op de Luikersteenweg ge- woond hebben in het huis *"de Barrier"*. Nadien in 1821 verhuisde hij naar de Kasteelstraat.
- 250-*"haverijsche boomen"* zijn waarschijnlijk essen.
- 251-R.A.H.-Gemeente Brustem, gichtreg. 68, folio 4-6.
Visitatie van het kasteel op 15 april 1793.
 Doc.IV.B.01.02.nr.252.

